

והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע

זֶהר חָדָשׁ
מַגִּלַּת
אֵיכָה

עם הפירוש הנפלא
מֵתוֹק מִדְּבָרֶשׁ

הוצאה מיוחדת לימי בין המצרים

מרכיב
מתוק מדבֿרֶשׁ

ד"ר
יוסף
הרץ

גלות השכינה

הנה"ק רבי אלעזר אזכרי זיע"א (שרבינו האריז"ל גילה הוד מעלת קדשו) פותח את הקדמתו לספרו הנודע **חרדים** בהאי לישנא: בהיות חברים מקשיבים אצל ציון רבי שמעון בר יוחאי, עוסקים באמרותיו אמרות טהורות כו', שם ישבנו גם בכינו, צעקנו במרירות לבנו ויתכו כמים שאגותינו, בראותינו איך רבי שמעון בר יוחאי וחבריו בדורותם היו מצטערים ואוננים ובוכים כל יום על גלות השכינה וכבוד ה' הגדול המחולל בגויים על רוב פשעינו, ואותם הצדיקים לא היו גרמא בנויקין, וקל וחומר לנו, שאנחנו הגורמים, **שיש לנו לבכות ולהצטער כפליים**.

והביא שם את לשון רשב"י זיע"א בתיקוני זוהר (תיקון ו דף כב ע"א, בתרגום ללשון הק) אוי להם לבני אדם שהקב"ה אסור עמהם (בגלות) ונאמר בו אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים, והפדות שלו – של השכינה, שהיא על ידי תשובה – בחינת בינה שבה סוד הגאולה, תלויה בידי ישראל, דהיינו בתשובתם כו', ויפן כה וכה לראות אם יש מי שיתעורר בכך כו', לשבור את בית האסורים של קוב"ה ושכינתיה כמ"ש (ישעיה מט ט) לאמר לאסורים צאו ולאשר בחשך הִגְלוּ וירא כי אין איש, אלא איש לדרכו פנו בעסקים שלהם בדרכים שלהם, בבצע של העולם הזה, לרשת את העולם הזה, והם אינם מהצד שעליהם נאמר (שמות יח כא) אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע.

ומסיים החרדים שם: **אלה הדברים יצאו מפי קדוש מדבר**, וגם עתה שפתותיו דובבות בקבר, **יורדו לעמקי לבבינו**, שמענו ותרגו בטננו, זחלנו ונירא מאד לנפשינו, אמרנו אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, איך ניעול בכיסופא לעלמא דאתי (איך נבוא בבושה לעולם הבא), מה נדבר ומה נצטדק לפני מלכו של עולם, ככה אירע לנו פעמים רבות, ובשובינו לעיר בהבלי הזמן נשתומם לבנו בצרותינו כי רבות אנחותינו, והיה הולך וסוער עלינו, ועיי"ש בהמשך דברי קדשו. **ואנו בעניותינו מה נענה אחריו**.

וז"ל האור החיים הק' בפ' כי תשא (שמות ל יג) בתוך אורך דבריו: וכבר כתבנו בכמה מקומות כי שכינתו ית' שהיא בחינת כסא כבודו ית' על ידי מעשה (עוונות) בנ"י יסובבו הפרדה (מקוב"ה), והוא אומרו (ישעיה נ א) ובפשעיהם שלחה אמוכם, גם אומרו (משלי טז כח) ונרגן (איש ריב ותרעומת) מפריד אלוף – היינו אלופו של עולם, ובכך **יסובבו הפרדת השכינה בשרשי בחינת כל נשמות ישראל**. ולהלן שם כתב כי **שכינת אל חי נפגמת במעשה ישראל ומתייחדת בתורה ומעשים טובים**. וכבר העלה בספר הק' באר מים חיים בפר' שופטים (דברים יז ו) בתוך דבריו על עניני כחות הקליפה הסובבים את השכינה שזוהי ענין גלותה, בזה הלשון: ועיין בדברי הרב הקדוש בעל אור החיים בפר' ויחי (בראשית מט יא, בפסוק אסרי לגפן) שהוא בעצמו נלחם בהם, ובלשון האור החיים: ובחזון הזה **הראוני בחלום שהאבקתי במלחמה עם הַזָּכֶר** (הוא הס"מ דקליפה) ויהי נקל **בעיני להכניעו והפלתי אותו בכחי**, ולנקבה (דקליפה החזקה יותר) **נתאמצתי בכל כחי כמה פעמים, ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ**, אך לא כבעלה הזכר, ועיי"ש המשך הדברים.

ומה נורא למאד הם דברי מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש זיע"א המובאים בכמה מהספרים הק' בטעם שהשכינה היא בגלות, מפני שכל הדיבורים הם ממנה (מכחה), ע"ד הכתוב (תהלים לג ו) בדבר ה' שמים עשו, ועל האדם לדבר דיבוריו לשם שמים כדי לעורר הדיבור שבו נברא העולם כו', אולם עתה בעוונותינו הרבים לוקחין אותן הדיבורים לגשמיות, ולדברים בטלים ושקרים, ואפילו דברי התורה והתפלה הם בפניות ומחשבות זרות, והוי הדיבור בגלות. ונציין כאן גרגירים אחדים בסוגיא זו, ממשנת הקודש של הרב מפולנאה זיע"א בספרו התולדות, וזל"ק בפר' שלח (ד"ה והנה ב' מיני לימוד): כי נודע סוד גלות השכינה היא מה שהקליפה מלביש(ה) את הקדושה ומכסה אותה, בסוד (חבקוק א ד) רשע מכתיר את הצדיק, כמ"ש בספר נוף עץ חיים.

ובקונטרס אחרון שבהשלמת ספר התולדות מובא בהאי לישנא: וכאשר יתן (האדם) לב על גלות השכינה שהיה ניצוץ השכינה מלוכש בתוך כיעור הקליפות הזה, יתחדד חרדה גדולה, ואז יתפרדו כל פועלי און ונעשה יחוד יראה עם נורא (בחינות קוב"ה ושכינתיה) ונתברר ניצוץ הק' ונתחבר למעלה אל החיות בסוד והחיות רצוא ושוב, והוא גאולה מהשביה. ובפר' ויגש (ד"ה ועפ"י נבאר) העלה זאת ביתר ביאור: ישנן ג' סוגי גלות. א) גלות הנשמה. ב) גלות השכינה. ג) גלות הגשמי. ובהכשר ותיקון מעשי אדם, להחזיר השכינה למקומה, (לכן) ע"י שתשוב הנשמה למקומה, יחזיר גאולה גשמי גם כן.

ובספר אמרי פנחס להרה"ק מקאריץ זי"ע (בפר' עקב, תיח) נתבאר הענין על זה הדרך: כי השכינה נמשלה לאבן השואב כל מיני ברזל, והיא קולטת ומושכת אליה כל נשמה שאינה מלוכלכת בשקר רק ברורה באמת, שלא יהיה שום מסך מבדיל בינה לבין בניה הנשמות הק'.

ונחתום בדברי מרן הבעש"ט הקדוש הידועים (הובאו כמה פעמים בתולדות, ובתשואות חן) בפירוש מאמר הכתוב (תהלים סט יט) קרבה אל נפשי גאלה, שהיא תפלה על גאולה פרטית של נפש האדם מגלות היצר הרע שלו, ופשיגאל כל אחד גאולה פרטית, אז תהיה אחר כך גאולה כללית, ויבוא משיח במהרה בימינו אמן, וידעו אותו ית' מקטנם ועד גדולם לעשות הכל לשמו ית' בלבדו. ואזי יגאלו אותיות הקדושה מן החיצונים שהיא עיקר גלות השכינה שאנו מתפללים על גאולתה בכל יום (לשון הבאר מים חיים בפר' אחרי סוף ד"ה והנה אמרו חז"ל), ויתקיים בה מאמר הכתוב (ע"פ ישעיה ס ב) והיה ה' לך לאור עולם, וכנועם מליצת הגה"ק מוהר"ש אלקבץ זיע"א בפיוטו הנודע לקראת שבת (לכה דודי) על דבר גלות שכינת עוזינו, קומי צאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הבכה, התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי קרבה אל נפשי גאלה, בקרוב ובמהרה אמן ואמן.

ימי בין המצרים תשע"ח

מכון "מותק מדבש"

מדרש איכה

מדרש הנעלם

בני ארץ ישראל בבחינת בני השכינה

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי כָּבֵל לְבְנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא, לֵן יְאוּת לְמַבְכִּי, לֵן יְאוּת לְמַעְבֵּד הַסִּפְדָּא עַל חוֹרְבַן בֵּית אֱלֹהֵינָא, וְעַל דְּאַתְבַּדְרָנָא בִּינֵי עַמְמֵינָא, כְּמֵאן דְּפָלַח טַעוֹן אַחֲרָנִין, וְאִית לֵן לְמִיפְתַּח הַסִּפְדָּא וּלְפָרְשָׁא אֶלְפִּ"א בֵּיתָא, דְּשָׁלַח מְאָרִי עַלמָא לְהַסְפִּידָא דְחוֹרְבַן בֵּיתָהּ.
שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא, יְאוּת דְּאַתוֹן אַתְבַּדְרָתוֹן בִּינֵי עַמְמֵינָא, וְאַתוֹן לְבַר מְאָרְעָא קְדִישָׁא, וְיְאוּת לְכוּ לְמַבְכִּי עֲלֵיכּוּ וְעַל

מתוך מדבש

מודה אני לפניך אבינו שבשמים שהחייטנו והגעטנו לבאר את מדרש מגילת איכה שבזהר חדש, ובסייעתא דשמיא היה לנו למאיר עינים על מדרש הזה, הביאור הקדוש של הרמ"ק בספרו אור יקר חלק יז מעמ' קפה והלאה.

הנה ירמיהו הנביא כתב את מגילת איכה, וכל המגילה הזו היא קינה, שהנביא היה מקונן על ירושלים ועל ישראל, והתחיל לקונן ואמר אוי ואבוי איכה נהיה הדבר הזה שנחרבה בית המקדש וירושלים. ומובא בפסיקתא רבתי שיום לידת ירמיהו היה בתשעה באב, ונקרא "ירמיהו" על שם שבימיו נתרוממה מדת הדין, וכן על שם שהקים ה' אויב שירים ידו על ירושלים.

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי כָּבֵל לְבְנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא שְׁלַחוּ לָהֶם בְּנֵי לומֵר לְבְנֵי אֶרֶץ הַקְדוּשָׁה, לֵן יְאוּת לְמַבְכִּי לֵן יְאוּת לְמַעְבֵּד הַסִּפְדָּא עַל חוֹרְבַן בֵּית אֱלֹהֵינָא לְנו רְאוּי לְבַכּוֹת, לְנו רְאוּי לַעֲשׂוֹת הַסִּפְדָּא עַל חוֹרְבַן בֵּית אֱלֹהֵינוּ, וְעַל דְּאַתְבַּדְרָנָא בִּינֵי עַמְמֵינָא וְגַם רְאוּי לְנו לְהַסְפִּיד עַל שְׁנַתְפִּזְרֵנוּ בֵּין הָעַמִּים, כִּי אֲנוּ דוֹמִים בְּזֵה כְּמֵאן דְּפָלַח טַעוֹן אַחֲרָנִין כְּמִי שְׁעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, (כְּמַחְז"ל) (נִמְס' כְּמוֹת דָּף קי טו"ע) כֹּל הָדָר בַּחוּץ לְאַרְץ דּוּמָה כְּמִי שְׁאִין לוֹ אֱלֹהִים, וְלִכְּן וְאִית לֵן לְמִיפְתַּח הַסִּפְדָּא יֵשׁ לְנוּ לְהַתְחִיל אֶת הַהַסְפָּד, וּלְפָרְשָׁא אֶלְפִּ"א בֵּיתָא וּלְפָרֵשׁ אֶת פְּסוּקֵי הָא' ב' שֶׁבְּמִגִּילַת אֵיכָה, דְּשָׁלַח מְאָרִי עַלמָא לְהַסְפִּידָא דְחוֹרְבַן בֵּיתָהּ שְׁשַׁלַּח אֲדוֹן הָעוֹלָם עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא לְהַסְפִּיד אֶת חוֹרְבַן בֵּיתוֹ.

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא שְׁלַחוּ לָהֶם בְּנֵי אֶרֶץ הַקְדוּשָׁה לומֵר לְבְנֵי כָּבֵל, יְאוּת דְּאַתוֹן אַתְבַּדְרָתוֹן בִּינֵי עַמְמֵינָא אִמַּת שְׁאַתֶּם נִתְפִּזְרֵתֶם בֵּין הָאוּמוֹת, וְאַתוֹן לְבַר

גִּרְמִיכוֹ, דִּנְפֻקְתוֹן מִנְהוֹרָא לַחֲשׁוֹכָא, כְּעֵבְדָא דְנִפְיָא מִבֵּי מְאָרִיָּה, אֲבָל
אֲנִן אֵית לִן לְמַבְפִּי וּלְמַעְבַּד הֶסְפִּידָא, וְלִן שְׁדֵר קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
סִפְרָא דְהֶסְפִּידָא, דְּאֲנִן בְּנֵהָא דְמִטְרוֹנִיתָא וְאֲנִן מִבְּנֵי בֵיתָהּ, וְיִדְעִין יִקְרָא
דְּמְאָרִי עֲלָמָא, וְלִן יָאוֹת לְמַבְפִּי, וּלְפָרְשָׁא אֵינוֹן אֶלְפָּ"א בֵּיתִי"ן.

וְאֲנִן יִתְמִין בְּלֹא אָבָא וְאִמָּא, וּמִסְתַּפְּלִין עֵינֵינוּ לְכוּתְלֵי בֵיתָא דְאִימָנָא
וְהָא אֶתְחָרַב, וְלֹא אֲשַׁפְּחָנָא לָהּ, דְּהָוֹת יִנְקָא לִן בְּכָל יוֹמָא,
בְּיוֹמִין קִדְמָאִין מִשְׁפִּירוֹ דִּילָהּ, (בֵּין שְׁפִירוֹ דְּמַעָּהָ), וְהָוִית נְחִימַת לִן.

מתוך מדבש

מִמְּאָרְעָא קִדְשָׁא וְאַתָּם מַחוּץ לַאֲרֶץ הַקְדוּשָׁה, וְיָאוֹת לָכוּ לְמַבְפִּי עֲלִיכּוֹ וְעַל גִּרְמִיכּוֹ
דִּנְפֻקְתוֹן מִנְהוֹרָא לַחֲשׁוֹכָא וְרָאוּי לָכֵם לִבְכוֹת עֲלֵיכֶם וְעַל עֲצַמְכֶּם עַל שִׁיעָצְתֶּם מֵאוֹר
לַחֲשָׁךְ, כְּעֵבְדָא דְנִפְיָא מִבֵּי מְאָרִיָּה כְּעֵבְד הַיּוֹצֵא מִבֵּית רַבּוֹ, אֲבָל אֲנִן אֵית לִן לְמַבְפִּי
וּלְמַעְבַּד הֶסְפִּידָא אֲבָל בְּאַמַּת אֲנִי יֵשׁ לָנוּ לִבְכוֹת וּלְעִשּׂוֹת הַסֵּפֶד, וְלִן שְׁדֵר קִדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא סִפְרָא דְהֶסְפִּידָא וְלָנוּ שְׁלַח הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת סֵפֶר שֶׁל הַהֶסְפֶּד שֶׁהוּא מִגִּילַת
אִיכָה, דְּאֲנִן בְּנֵהָא דְמִטְרוֹנִיתָא וְאֲנִן מִבְּנֵי בֵיתָהּ כִּי אֲנִי בְּנִיָּה שֶׁל הַשְּׂכִינָה וְאֲנִי מִבְּנֵי
בֵיתָהּ, בְּסוּד נִשְׁמָה דְאַצִּילוֹת, וְיִדְעִין יִקְרָא דְמְאָרִי עֲלָמָא לָכֵן אֲנִי יוֹדְעִים כְּבוֹדוֹ שֶׁל
רַבּוֹן הָעוֹלָם, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּנֵי חוּץ לַאֲרֶץ לֹא יוֹכְלוּ לְהַשִּׁיג מַעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַטּוֹב הַמוֹשֵׁג
בְּזִמָּן בְּנִינָה, וְהִרְעֵ שִׁנְעָשָׂה בַּחוּרְבָנָהּ, וְלִן יָאוֹת לְמַבְפִּי וְלָכֵן לָנוּ רָאוּי לִבְכוֹת, וּלְפָרְשָׁא
אֵינוֹן אֶלְפָּ"א בֵּיתִי"ן וּלְפָרֵשׁ אֶת פִּסְקֵי א' ב' שֶׁבִּמְגִילַת אִיכָה, וּר"ל שֶׁאֲנִי נִפְרָשׁ אוֹתָהּ
כְּבָנִים עַל דֶּרֶךְ הַסּוּד שִׁיעוֹרֵר אֶת הַמְרִירוֹת יוֹתֵר.

וּר"ל שְׁבִנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְבָנֵי בָבֶל, כִּי אֲנִי מְשִׁיגִים אֶת רַעְתְּכֶם בַּגְלוּת יוֹתֵר מִכֶּם, כִּי אַתֶּם אֲבֻדִּים
אֶת חֶלֶק הַסּוּד שֶׁבֶּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיִרְדַּתֶּם פְּלָאִים בְּצִאתְכֶם חוּצָה מִחֵיק הָאֵם, כִּי אִפִּילוֹ בַּחוּרְבָנָהּ
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קְדוּשָׁה וְאוֹרָה אוֹיֵר קְדוֹשׁ, וְהַיּוֹצֵאִים חוּצָה לָהּ, הֵם יוֹצֵאִים מֵאוֹר לַחֲשָׁךְ, וְעוֹד הַיּוֹשְׁבִים
בָּהּ הֵם בַּחֲנִינָת בָּנִים בְּסוּד נִשְׁמָה דְאַצִּילוֹת, וְהַיּוֹצֵאִים חוּצָה לָהּ אֵינֶם אֲלֵא בַּחֲנִינָת עֲבָדִים שֶׁנִּשְׁמַתָּם מִן
עוֹלָמוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, לָכֵן גַּם חֶלֶק הַמְגִילָה הַמּוֹרָה עַל הַגְלוּת לָנוּ רָאוּי לְפָרְשׁוֹ.

וְהוֹסִיפוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹאמֹר לְבָנֵי בָבֶל, וְאֲנִן יִתְמִין בְּלֹא אָבָא וְאִמָּא וְאֲנִי כִּיתוּמִים
בְּלִי אָב וְאִם, כִּי אֲמַנּוּ הַשְּׂכִינָה יִצְאָה בַּגְלוּת, וְאֲבִינוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִצָּא
עִמָּה לְשִׁמְרָה מֵאַחֲזִיזַת הַחֲצִיצוֹנִים, וּמִסְתַּפְּלִין עֵינֵינוּ לְכוּתְלֵי בֵיתָא דְאִימָנָא וְהָא
אֶתְחָרַב וְאֲנִי מִסְתַּכְלִים בְּעֵינֵינוּ לְכוּתֵּל בֵּיתָהּ שֶׁל אֲמַנּוּ וְהִרִי נַחֲרָב, וְלֹא אֲשַׁפְּחָנָא לָהּ
וְאֵין אֲנִי מוֹצֵאִים אוֹתָהּ בְּבִיתָהּ, דְּהָוֹת יִנְקָא לִן בְּכָל יוֹמָא בְּיוֹמִין קִדְמָאִין מִשְׁפִּירוֹ
דִּילָהּ שֶׁהִיא הִיתָה מִינְקַת לָנוּ בְּכָל יוֹם בִּימֵי הָרָאשׁוֹנִים מִשְׁפַּע הִיפָּה וְהַמּוֹבָחַר שֶׁלָּהּ,
וְהָוִית נְחִימַת לִן וּמִמְלָלַת עַל לְבָנָא פֶּאֶמָּא לְבָרָה וְהִיא הִיתָה מִנְחַמַת אוֹתָנוּ וּמְדַבֵּרַת

וּמִמֶּלֶת עַל לִבָּנָא, כְּאֶמָּא לְבָרָה. כִּמָּה דַּאתְּ אָמַר (ישעיה סו יג) כְּאִישׁ
אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ וְגוֹמֵר.

סבל השכינה כדי להגן על בניה

וְהִשְׁתָּא אֶסְתַּפְּלֵן עֵינֵין לְכָל סֵטֶר, וְאַתֵּר בֵּית מוֹתְבָא דְאִימָנָא אֶתְבְּלָבֵל,
וְהָא אֶתְחַרְבַּ, נִבְטָשׁ רִישָׁא לְכוּתְלֵי בֵיתָא וּמוֹתְבָה, מֵאן יִנְחֵם
לָן, וּמֵאן יִמְלִל עַל לִבָּנָא, וְיִגִּין עֲלָנָא קִמִּי מִלְפָּא.

כִּד הוֹיֵנָן חֲטָאן קִמִּי אֲבוּנָא, וְסָלִיק רְצוּעָה לְאַלְקָאָה לָן, אִיהִי קְיִימַת
לְקָמָן, וּמִקְבֻלַּת מְלָקִיּוּתָא דְמִלְפָּא, בְּגִין לְאַגְנָא עֲלָנָא, כִּמָּה דַּאתְּ
אָמַר (שם נג ה) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵינוּ מִדְּכָא מַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְגוֹמֵר וּבִחְבֻרְתּוֹ
נִרְפָּא לָנוּ, וְהִשְׁתָּא אִימָא לִית לָן, וְוִי לָן, וְוִי לָנוּ, לָן יָאוּת

מתוך מדרש

על לבנו כמו אם המנחמת את בנה, כִּמָּה דַּאתְּ אָמַר כמו שנאמר כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ
תִנְחַמְנוּ כִּי דרך האם לנחם את בנה יותר מן האב, ור"ל שבני ארץ ישראל בזמן הבית
אם נזדמנה להם איזו צרה ח"ו היו מתפללים בדמעות במקדש, ומיד היו נענים ומתנחמים
מצרתם, מה שלא היה כן אחר החורבן.

וְהִשְׁתָּא, אֶסְתַּפְּלֵן עֵינֵין לְכָל סֵטֶר ועתה עינינו מסתכלות לכל צד, וְאַתֵּר בֵּית מוֹתְבָא
דְאִימָנָא אֶתְבְּלָבֵל וְהָא אֶתְחַרְבַּ ומקום בית מושבה של אמנו נתבלבל ונחרב,
נִבְטָשׁ רִישָׁא לְכוּתְלֵי בֵיתָא וּמוֹתְבָה ואנו מכים ראשנו לכותל ביתה ומושבה, מֵאן
יִנְחֵם לָן וּמֵאן יִמְלִל עַל לִבָּנָא כִּי מי ינחם לנו ומי ידבר על לבנו, וְיִגִּין עֲלָנָא קִמִּי
מִלְפָּא ומי יגן עלינו לפני המלך ב"ה.

ומפרש ואמר כִּד הוֹיֵנָן חֲטָאן קִמִּי אֲבוּנָא כִּי כשהיינו חוטאים לפני אבינו, וְסָלִיק
רְצוּעָה לְאַלְקָאָה לָן והרים את הרצועה להכות אותנו, אִיהִי קְיִימַת לְקָמָן
השכינה עמדה לפנינו, וּמִקְבֻלַּת מְלָקִיּוּתָא דְמִלְפָּא בְּגִין לְאַגְנָא עֲלָנָא ותחתינו היתה
היא מקבלת את המכות של המלך כדי להגן עלינו, כִּמָּה דַּאתְּ אָמַר כמו שנאמר במלך
המשיח, וכן הוא כביכול בשכינה הקדושה, וְהוּא מְחַלֵּל כִּי הוא נתמלא חלחלה מִפְּשָׁעֵינוּ
לכפר על פשעינו, מִדְּכָא והוא שבור וכתות מַעֲוֹנוֹתֵינוּ לכפר על עונותינו, "מוסר שלומנו
עליו", היסורים הראוים לבא עלינו למרק העון להתמיד שלומנו, באו עליו, וּבִחְבֻרְתּוֹ
נִרְפָּא לָנוּ ובחבורה ובמכה הבאה עליו נרפא לנו נגעי העון, וְהִשְׁתָּא אִימָא לִית לָן,
וְוִי ועתה אמנו אינה אתנו, אִי, וְוִי לָן, וְוִי לָנוּ ואוי לכם, לכן לָן יָאוּת
לְמִכְפִּי לָן יָאוּת לְמִסְפָּד לנו ראוי לבכות ולנו ראוי לספור, לָן יָאוּת לְפִתְרָא אִינוּן

לְמַבְכִּי, לָן יָאוֹת לְמַסְפָּד, לָן יָאוֹת לְפִתְרָא אֵינוֹן מִילִין דְּמִרִירו, לְאוֹדְעָא
לְהוּ לְאֵינוֹן דִּידְעִין לְמַבְכִּי מִלִּין דְּהֶסְפִּידָא.

השכינה בוכה וצועקת על גורל בניה

נִקְרַב בְּכָל יוֹמָא לְגַבֵּי עֲרֶסָא דְאִימָנָא, וְלֹא נִשְׁפַּח לָהּ תַּמָּן, נִשְׁאֵל
עָלֶיהָ, לִית מָאן דִּישְׁגַּח עָלֶין, נִשְׁאֵל לְעֲרֶסָא דִילָהּ, אֲתַבְּלָבְלָא,
נִשְׁאֵל לְכוּרְסֵיָא, נִפְלֵת, נִשְׁאֵל לְהִיכְלִין דִילָהּ, אוּמָאן אֵינוֹן דְּלֹא יִדְעִין
מִינָהּ, נִשְׁאֵל לְעַפְרָא, רְשִׁימוּ דְעַקְבָּתָא לִית תַּמָּן.

נִשְׁאֵל לְאִיגָרָא, הָא אִיגָרָא אָתִיב לָן, דְּתַמָּן יִתְבָּה מְבַכָּה וּמִיילָלֵת (עָלֶין),

מתוך מדרש

מִילִין דְּמִרִירו לֵנו רָאוּי לִפְתּוֹר וּלְבָאֵר אוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְרִים שְׁבִמְגִילַת אִיכָה, לְאוֹדְעָא
לְהוּ לְאֵינוֹן דִּידְעִין לְמַבְכִּי מִלִּין דְּהֶסְפִּידָא לַהּוֹדִיעַ לַאוֹתָם הַיּוֹדְעִים לִבְכוֹת אֶת דְּבָרֵי
הַהֶסְפֵּד שֶׁל מְגִילַת אִיכָה, שֶׁגַּם הֵם יִבְכוּ וְיִסְפִּידוּ עַל חוֹרֶבֶן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

ור"ל בכל עת שנגזר איזו גזרה רעה וצרה שלא תבא על הצבור, שהיא באה מחמת התעוררות דין
החזק מגבורה דז"א בעונות ישראל, והדין נפעל על ידי הרצועה בישא שהיא הקליפה, אז מיד
השכינה מזדמנת והיא מקבלת אותה הגזרה שלא תמשך למטה, וממתקת אותה ברחמים, ומשפעת את
הדין על חסיד מחסידי הדור, כגון רבי אלעזר בן רבי שמעון ורבינו הקדוש שהשכינה עמהם, והם
מקבלים יסורים של אהבה ממש, דהיינו יסורי השכינה, ובזה הם מגינים על הדור, וזה שאמר "ומקבלת
מלקיותא דמלכא בגין לאגנא עלנא". (רמ"ק)

עוד אמרו בני ארץ ישראל לבני בבל, נִקְרַב בְּכָל יוֹמָא לְגַבֵּי עֲרֶסָא דְאִימָנָא אֲנוּ מִתְקַרְבִּים
בְּכָל יוֹם לַמִּטָּתָהּ שֶׁל אֲמֵנוּ, שֶׁהִיא קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וְלֹא נִשְׁפַּח לָהּ תַּמָּן וְאֵין אֲנוּ
מוֹצֵאִים אוֹתָהּ שֶׁם, נִשְׁאֵל עָלֶיהָ אֲנוּ שׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ, לִית מָאן דִּישְׁגַּח עָלֶין וְאֵין מִי
שִׁישְׁגִּיחַ עָלֵינוּ שִׁיגִיד לֵנו אֶת מְקוֹמָהּ, נִשְׁאֵל לְעֲרֶסָא דִילָהּ, אֲתַבְּלָבְלָא נִשְׁאֵל אֶת הַמִּטָּה
שֶׁלָּהּ, הִרִי נִתְבַּלְבַּלָּהּ, נִשְׁאֵל לְכוּרְסֵיָא, נִפְלֵת נִשְׁאֵל אֶת הַהִיכָלוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם שְׁבַעַת הַיְּכָלוֹת שְׁבַעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה, הִרִי
נִפְל, נִשְׁאֵל לְהִיכְלִין דִילָהּ נִשְׁאֵל אֶת הַהִיכָלוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם שְׁבַעַת הַיְּכָלוֹת שְׁבַעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה
שֶׁבָּהֶם נִמְצְאוֹת הַשְּׁבַע נְעוּרוֹת (שְׁבַעַת מַלְאכִּים) הַרְאוּיוֹת לַתֵּת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, אוּמָאן אֵינוֹן
דְּלֹא יִדְעִין מִינָהּ הֵם נִשְׁבַּעִים שְׂאִינִם יוֹדְעִים מִמֶּנָּה, נִשְׁאֵל לְעַפְרָא רְשִׁימוּ דְעַקְבָּתָא
לִית תַּמָּן נִשְׁאֵל אֶת הַעֲפָר וְרוֹשֶׁם עַקְבוֹתֶיהָ וְאִינָהּ שֶׁם, הִנֵּה סוֹד הַעֲפָר הוּא סוֹד מַלְאכֵי
עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה, שֶׁשֶׁם מְקוֹם דְּרִיסַת רִגְלֵי הַשְּׁכִינָה, וְשֶׁם הַתַּפְשׁוּטוֹת בַּחֲנֻתִּיָּה הָאֲחֵרוֹנוֹת, וְרוֹשֶׁם
עַקְבוֹתֶיהָ הֵם נְצוּצוֹתֶיהָ הַמִּתְפַּשְּׁטִים אֲלֵיהֶם, וְהֵם כְּדָמוֹת עַקְבוֹת לְאוֹרָה הָעֲלִיּוֹן.

נִשְׁאֵל לְאִיגָרָא נִשְׁאֵל אֶת הַגֵּג שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִם הַשְּׁכִינָה נִמְצְאָת שֶׁם, וְהִינֵנוּ בַּחֲנִינָתָהּ

וְאַזְלַת מִבֶּכָה צוֹחַת בְּקוֹל מְרִירוֹ עֲלֶן, מְאִיגְרָא לְאִיגְרָא, כְּמָה דְּאַתָּה
אָמַר (שם כב א) מַה לָּךְ אֶפּוֹא פִּי עַלִית כְּלָךְ לַגָּזוֹת, נִשְׁאַל לְאוֹרְחִין
וּשְׁבִילִין, כְּלָהוּ אֲמַרִין דְּשִׁמְעוּ קוֹל מְרִירוֹ דְּבִכְיָה דְּמִבֶּכָה עַל בְּנֵהָ, וְלֹא
יִדְעִין לְאֵן אֶסְתַּלְקַת.

לָן יָאוֹת לְמִבְכִּי, לָן יָאוֹת לְמִסְפֵּד, נְנִשֵּׁק עֶפְרָא דְּרִגְלָהָא, נְנִשֵּׁק
אֲתַר בֵּי מוֹתְבָה, נְנִשֵּׁק כּוֹתְלֵי הַיִּכְלָא, וְנִבְכִי בְּמִרְרוֹ. אֲנֵן נִפְתַּח
בְּהֶסְפִּידָא, דְּחִמִּינֵן בְּכָל יוֹמָא כָּל הָאִי, נִבְכִי תְדִיר וְלֹא אִיתְנַשִּׁי מְרִירוֹ
דְּבִכְיָה מִינֵן.

מתוך מדבש

בששה קצוות דו"א, ששם היא מסתלקת לבכות על חורבן בית המקדש וגלות בניה, הָא
אִיגְרָא אֲתִיב לָן הָרִי הִגַּג מִשִּׁיב לֵנוּ, דְּתַמֵּן יִתְבָּה מִבֶּכָה וּמִיִּלְלַת עֲלֶן כִּי שֵׁם יוֹשֶׁבֶת
הַשְּׁכִינָה וְהִיא בּוֹכָה וּמִילַלַת עֲלֵינוּ, וְאַזְלַת מִבֶּכָה צוֹחַת בְּקוֹל מְרִירוֹ עֲלֶן מְאִיגְרָא
לְאִיגְרָא וְהוֹלַכְתָּ מִגַּג לַגַּג בּוֹכָה וְצוֹעֶקֶת בְּקוֹל מֵר עֲלֵינוּ, כְּמָה דְּאַתָּה אָמַר כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
מַה לָּךְ אֶפּוֹא פִּי עַלִית כְּלָךְ לַגָּזוֹת, נִשְׁאַל לְאוֹרְחִין וּשְׁבִילִין נִשְׁאַל לְדֹרְכִים וּלְשִׁבְלִים,
הֵם אַרְחוֹת הַשְּׁפַע וּשְׁבִילֵי הַבְּרָכָה, וְשׂוֹאֲלִים מֵהֶם אִם הִיא מִשְׁפַּעַת בָּהֶם כִּיֹּן שַׁעֲלָתָה שֵׁם,
וְהֵם אוֹמְרִים שְׂאִינִם שׁוֹמְעִים בְּרִכּוֹת מִפְּנֵי שֶׁנֶּהָר יַחֲרִיב וַיִּבֶשׁ, וְזֶה שֶׁאֵמַר כְּלָהוּ אֲמַרִין
דְּשִׁמְעוּ קוֹל מְרִירוֹ דְּבִכְיָה דְּמִבֶּכָה עַל בְּנֵהָ כּוֹלֵם אוֹמְרִים כִּי שִׁמְעוּ קוֹל מֵר שֶׁל
בִּכְיָה שֶׁבִּכְתָּה הַשְּׁכִינָה עַל בְּנֵיהָ, כִּי הִיא מִקְבֵּלַת אֶת דִּין הַחֲזֹק הַמִּתְעוֹרֵר כִּנ"ל, וְלֹא
יִדְעִין לְאֵן אֶסְתַּלְקַת אֲבָל אֵינָם יוֹדְעִים אִיפֹה נִסְתַּלְקָה.

לָכֵן לָן יָאוֹת לְמִבְכִּי לָן יָאוֹת לְמִסְפֵּד לֵנוּ רָאוּי לִבְכוֹת וּלֵנוּ רָאוּי לְהִסְפִּיד, נְנִשֵּׁק
עֶפְרָא דְּרִגְלָהָא נִשְׁשֵׁק עֶפְרָא רִגְלִיהָ, נְנִשֵּׁק אֲתַר בֵּי מוֹתְבָה נִשְׁשֵׁק מִקּוֹם בֵּית מוֹשְׁבָה,
נְנִשֵּׁק כּוֹתְלֵי הַיִּכְלָא וְנִבְכִי בְּמִרְרוֹ נִשְׁשֵׁק אֶת כּוֹתְלֵי הַיִּכְלָה וְנִבְכָּה בְּמִרְרוֹת, אֲנֵן נִפְתַּח
בְּהֶסְפִּידָא אֲנִי נִפְתַּח בְּהֶסְפֵּד, דְּחִמִּינֵן בְּכָל יוֹמָא כָּל הָאִי שֶׁאֵנִי רּוֹאִים בְּכָל יוֹם כֹּל
זֶה, נִבְכִי תְדִיר וְלֹא אִיתְנַשִּׁי מְרִירוֹ דְּבִכְיָה מִינֵן וְנִבְכָּה תְּמִיד וְלֹא תִשְׁכַּח הַמִּרְרוֹת
שֶׁל הַבִּכְיָה מֵאֲתָנּוּ.

פ"י הפסוק המובא להלן כי יום מהומה מוכן לה' להביא על ירושלים, (מהומה ענינו שנה, כמו והמס
מהומה גדולה, דברים ז כג), ומבוסה (ענין רמיסה, כמו והוא יצוס לרינו, תהלים פ יד), ומבוכה (ענין
צלות, כמו נצוים הם נצרך, שמות יד ג), לאדנ"י אלהי"ם צבאות, בגי חזיון היינו בירושלים שהיא
גיא שנתנבאו עליה רוב נבואות, מקרקר קיר פ"י האויב יהרוס קירות החומות, ושוע אל ההר האויב
יצעק עלו להר ציון וכבשוה. (מלכות)

צעקנות הקב"ה בעת חורבן הבית

(דף קיא ע"א) פִּתְחוּ אֵינְהוּ וְאָמְרוּ, אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד הָעִיר, פְּתִיב (ישעיה כב ה) כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוֹסָה וּמְבוּכָה וְגוֹמֵר, כִּי יוֹם, חָד יוֹמָא אֵית לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימָא דְנִפְשִׁיהּ, פְּלִילָא מְפֹל שְׁאָר יוֹמִין, שִׁית יוֹמִין כְּלִילָן בֵּה, וְהוּא כְּלִילָא דְכֻלְהוּ, וְעַל דְּאֶסְגִּיאוּ חוֹבִין, אֶסְתַּלַּק לְעֵלָא לְעִילָא, לְבִי עֲלֵמָא דְחִיין.

כְּדִין מִתְחֹת שְׁפוּלֵי מִשְׁפָּנָא, קָם יוֹמָא דְמִרִירו, יוֹמָא דְבִכְיָה, יוֹמָא דְצַעֲרָא, יוֹמָא דְאִיקָרִי מְהוּמָה וּמְבוֹסָה וּמְבוּכָה, וְעַל בְּגוּ מִשְׁפָּנָא וְשִׁיצֵי וְסָאִיב, וְרַבּוּנָא דְמִשְׁפָּנָא אֲזַל וְעָרָק וְאֶתְתַּרְךָ מִגּוּ מוֹתְבִיָּה, לְגוּ טוּרָא דְלִבְר וּלְגוּ טוּרָא דְחָרוֹב, וּמִשְׁפָּנָא (אֶשְׁתִּיצִי) וְאֶתְחָרַב.

מתוך מדבש

(דף קיא ע"א) פִּתְחוּ אֵינְהוּ וְאָמְרוּ עוֹד פִּתְחוּ צִנִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ, מַה שְׁכֻמוֹת אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד הָעִיר הִנֵּה פְתִיב, כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוֹסָה וּמְבוּכָה וְגוֹמֵר וּמִפְרַשׁ מַה שְׁכֻמוֹת כִּי יוֹם הֵיכֵן חָד יוֹמָא אֵית לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימָא דְנִפְשִׁיהּ יוֹם אֶחָד שֶׁהוּא ז"א יֵשׁ לְהַקְדוֹשׁ צִרוּךְ הוּא הוּא הַצִּינָה, וז"א הוּא אֶהְיֶה לְנַפְשׁוֹ וְהוּא בֵּן שְׁעוּסֵים לְאָמִו, כְּדִילְכָּא מְפֹל שְׁאָר יוֹמִין הוּא כְּלוּל מִכָּל שָׂרָא הַיָּמִים, דֵּהֵיכֵן שִׁית יוֹמִין כְּלִילָן בֵּה כָּל שְׁעָא יָמִים שֶׁהִם קָנוּת כְּלוּלִים בּוֹ, וְהוּא כְּלִילָא דְבִכְיָה וְהוּא כְּלוּל אֶת כּוֹלָם, וְעַל דְּאֶסְגִּיאוּ חוֹבִין, אֶסְתַּלַּק לְעֵלָא לְעִילָא, לְבִי עֲלֵמָא דְחִיין וְעַל שִׁיִּשְׂרָאֵל הֲרִצּוּ עוֹנוֹת, נִסְתַּלַּק ז"א לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְצִית הָעוֹלָם שֶׁל הַחַיִּים, דֵּהֵיכֵן לְמַעְלָה מִן הַצִּינָה אֶל הַכֹּהֵן, צִסּוּד הַכְּמוֹצ (מַהֲלִים י א) לְמַה ה' תַּעֲמִיד צִרְחוּק.

כְּדִין מִתְחֹת שְׁפוּלֵי מִשְׁפָּנָא אֲזַל מִמַּחַת שׁוּלֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא הַמִּלְכוּת, שְׁשִׁים נִמְלָאִים כְּחוֹת הַסֵּטְרָא אַחֲרָא הַנִּקְרָאִים מִלּוּלוֹת יֵם, קָם יוֹמָא דְמִרִירו יוֹמָא דְבִכְיָה יוֹמָא דְצַעֲרָא מִשֶׁס קֵם מִר יוֹם שֶׁל צִינָה יוֹם שֶׁל זַעַר, יוֹמָא דְאִיקָרִי יוֹם שֶׁנִּקְרָא מְהוּמָה וּמְבוֹסָה וּמְבוּכָה כְּמוֹתָא פִּירוּשׁם לְעִיל, וְזֶה הַיּוֹם הוּא הַס"מ וְכַחוּמִּין, וְעַל בְּגוּ מִשְׁפָּנָא וְשִׁיצֵי וְסָאִיב וְהוּא נִכְנָס בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן וְהַשְׁמִית וְטִימָא אֹתוֹ, וְרַבּוּנָא דְמִשְׁפָּנָא וְאֲדוֹן הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא הַשְׁכִּינָה, אֲזַל וְעָרָק וְאֶתְתַּרְךָ מִגּוּ מוֹתְבִיָּה הֵלֵךְ וְצִרַח וְנִמְגַרֵּשׁ מִתּוֹךְ מוֹשְׁבּוֹ, לְגוּ טוּרָא דְלִבְר וּלְגוּ טוּרָא דְחָרוֹב אֶל הָהָר שֶׁנִּמְכֵּן וְלִהַר הַמְרוֹב, שְׁשִׁים מִשְׁכָּן הַחַיִּינִים שֶׁהֵם מִתְלַבֵּשׁ הַשְׁכִּינָה צִסּוּד הַגְּלוּת, וּמִשְׁפָּנָא אֶשְׁתִּיצִי וְאֶתְחָרַב וְאֲזַל הַמִּשְׁכָּן נִשְׁחַת וְנִחְרַצ שֶׁהוּא הַצִּית הַמִּקְדָּשׁ הָרָשׁוֹן.

לְבַתֵּר נָחַת הָהוּא יוֹמָא עֵילָאָה דְּאַסְתִּילָק, שְׁאֵל עַל מִשְׁכְּנֵיהּ, וְהָא
אֶתְחַרַּב, עָאֵל וְאַשְׁגַּח עַל מְאָרֵי דְּמִשְׁכְּנָא, מְטְרוֹנִיתָא רְחִימָתָא
דְּנִפְשִׁיהּ, וְהִיא אֶתְתַּרְכַּת וְעַרְקַת, וְכָל בְּנֵינָה סְתִיר, כְּדִין שְׁאָרֵי לְמַגְעֵי
גּוּעָא בְּתֵר גּוּעָא, כְּנֵהִימוּ דְּתִרְנַגּוּלָא עַל נִוקְבֵּיהּ, הָדָא הוּא דְּכִתִּיב (שם)
מְקַרְקֵר קֵר, נְהִימוּ כְּתִרְנַגּוּלָא, קִיר, רַבּוּן, שְׁלִיטָא.

בְּכָל יוֹם נִשְׁמַע בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל יִלְלַת הַשְּׂכִינָה
וְשׁוּעַ אֶל הָהָר (שם), עֶבֶד שׁוּעָה וְצוּחַ לְגַבֵּי טוֹרָא דְּעַרְקַת תַּמָּן
מְטְרוֹנִיתָא, עֶבֶד שׁוּעָה צוּחַ וְקָרִי בְּנֵהִימוּ דְּכִכְיָה אֵיכָה,

מִתּוֹק מִדְּבַשׁ

לְבַתֵּר נָחַת הָהוּא יוֹמָא עֵילָאָה דְּאַסְתִּילָק אַחֵר כֵּךְ יִרְדּ אֹתוֹ יוֹם הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא ז"א
שֶׁנִּסְתַּלַּק לַמַּעֲלָה אֶל הַכֶּתֶר, וְיִרְדּ לְנֻכּוֹת עַל פְּרִידַת הַשְּׂכִינָה מִמֶּנּוּ, שְׁאֵל עַל מִשְׁכְּנֵיהּ
וְהָא אֶתְחַרַּב וְהוּא שׁוֹאֵל עַל מִשְׁכְּנוֹ שֶׁהוּא הֵצִית הַמִּקְדָּשׁ מִקּוֹם הַשְּׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה, וְהֵנָּה
נִחְרַב, עָאֵל וְאַשְׁגַּח עַל מְאָרֵי דְּמִשְׁכְּנָא כִּנְכֵס וְהֵצִיט עַל אֲדוֹן הַמִּשְׁכָּן, דִּהֵיִינוּ עַל מְטְרוֹנִיתָא
רְחִימָתָא דְּנִפְשִׁיהּ שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה הַאֲהוּבָה לְנַפְשׁוֹ, וְהִיא אֶתְתַּרְכַּת וְעַרְקַת וְהִיא נִתְגַּרְשָׁה
וְנִחְרַב, וְכָל בְּנֵינָה סְתִיר וְכָל צִינָה שֶׁהוּא הֵצִית הַמִּקְדָּשׁ נִהָרַס, כְּדִין שְׁאָרֵי לְמַגְעֵי
גּוּעָא בְּתֵר גּוּעָא אֲזִי הַתְּחִיל ז"א לְנַעֲוֹק נַעֲקוֹת אַחֵר נַעֲקוֹת, בְּנֵהִימוּ דְּתִרְנַגּוּלָא עַל
נִוקְבֵּיהּ כִּנְהִימַת הַתְּרַנְגוּל עַל נִקְצָמוֹ שֶׁנִּחְרַב מִמֶּנּוּ, הָדָא הוּא דְּכִתִּיב זֶהוּ שְׂכֵמוֹ מְקַרְקֵר
קֵר (מִלַּת "מְקַרְקֵר" מִפְּרָשׁ רַש"י (צִמְס' תַּעֲנִית דף כט ע"א) שֶׁהוּא לְשׁוֹן יִלְלָה), דִּהֵיִינוּ נְהִימוּ כְּתִרְנַגּוּלָא
שְׁנוּהֶם כְּתִרְנַגּוּל, מִלַּת קִיר פִּירוּשָׁה צִלְשׁוֹן יוֹן רַבּוּן שְׁלִיטָא אֲדוֹן וְשִׁלֵּט שֶׁהוּא ז"א.

וְאִפְשָׁר עוֹד לִפְרֹשׁ אֵת מֵאִמֵּר הַנוֹכַח לִפִּי מָה שֶׁכָּתַב הָאֲרִיז"ל צַעַן חֲיִים (שֶׁעַר לֹא פ"צ), כִּי כִּשְׁגַּרְמוּ הָעוֹנוֹת
וְנִחְרַב צִית הָרָאשׁוֹן, הֵנָּה צֵעַת הַחוּרְבָן עֲזָמוֹ יִרְדֵּה הַמַּלְכוּת אַחֲרֵי הַיְסוּד דו"א, אֲזַל ט' סְפִירוֹת
הָעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁנָּה לא יִרְדּוּ לְקַלִּיפוֹת כִּמוֹ שֶׁהִיא בַּחֲטָאוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן, אֲלֵא עָלוּ לַמַּעֲלָה בְּחוּץ שְׂרָשִׁיחַן שְׂצו"א,
וְאִם לא הִיטָה הַמַּלְכוּת מִתְּמַעֲטָה צִמְעוּט גָּדוֹל כֹּזֵה, לֹא הִיא יֹכֵלֶת אֶל הַקְּלִיפוֹת וְלֹאמוֹת הָעוֹלָם לְהַחֲרִיץ
אֵת צִית הַמִּקְדָּשׁ, אֲךְ אֲמַנְס חֲזוֹר הַט' סְפִירוֹת עֲלִיּוֹנוֹת שֶׁל הַמַּלְכוּת לְהַתְּעַלֵּם לַמַּעֲלָה בְּשׂוֹרֶשׁ שְׂצו"א, לֵכֵן
לֹא שִׁלְטוּ צֵהֶם הַקְּלִיפוֹת, אֲמַנְס תִּיכָף אַחֵר הַחוּרְבָן חוֹרָה הַמַּלְכוּת לְהַתְּחַקֵּן קֶלֶת, וְעַם כָּל זֶה הִיא נִחְשָׁד
לְגָלוּת גָּמוּר, כִּי אִיזוֹ צִינָה שֶׁל אֲזוֹרוֹת הַמַּלְכוּת יִרְדּוּ אֶל הַקְּלִיפוֹת, (וְהִיא סוֹד הַשְּׂכִינָה שֶׁהִלֵּכָה בְּגִלוּת), עֵיין
סֵם עוֹמֵק הַדְּנָרִים. וְעוֹד מוֹצֵא בְּשַׁע"כ דְּרוֹשׁ א' דַּעֲמִידָה (דף כח סוֹע"ד), שֶׁהַמַּלְכוּת דְּמַלְכוּת יוֹרֶדֶת
לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה כָּל לַיְלָה בְּסוֹד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, וְכֵן דַּעֲקָדְמָה זוֹ אִפְשָׁר לִפְרֹשׁ אֵת מֵאִמֵּר הַנוֹכַח.

וְמָה שֶׁכָּתוּב וְשׁוּעַ אֶל הָהָר הֵיִינוּ עֶבֶד שׁוּעָה וְצוּחַ לְגַבֵּי טוֹרָא ז"א עוֹשֶׂה שׁוּעָה
וְלֹעֵק אֶל הָהָר שֶׁהוּא מִקּוֹם הַחֲלִינוּס כִּנ"ל, דְּעַרְקַת תַּמָּן מְטְרוֹנִיתָא שֶׁנִּחְרַב לִשְׁם
הַשְּׂכִינָה, עֶבֶד שׁוּעָה צוּחַ וְקָרִי בְּנֵהִימוּ דְּכִכְיָה אֵיכָה וז"א עוֹשֶׂה שׁוּעָה וְלֹעֵק וְקוֹרָא
בְּנֵהִימַת כִּכְיָה "אֵיכָה", וּמִפְּרָשׁ אֵיכָה רְחִימָתָא דְּנִפְשִׁי אֵיפָה הִיא אֲהוּבָה נַפְשִׁי, שֶׁהִיא

אִיכָה רְחִימָתָא דְנַפְשָׁאִי, אִיכָה שְׁפִנְיָנִי שְׁלִימָתִי, אִיכָה יְחִידָתָא דִּילִי,
דְּאַתְיָחֲדָא עִמִּי בִּיחודָא, אִיכָה דְהֵוִית נְטִלָא בְּכָל יוֹמָא, חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים
אַתּוּן דִּיחודָא, וְאַתְקְרִיאת כ"ה עַל דָּא.

אַחֲתִי בְרַתִּי אִמִּי, לָאֵן אֲזִלְתָּ, לָאֵן פָּנִית לְמִיּהָדָא, אֲנִן דְשָׁמְעִין בְּכָל
יוֹמָא קְרָקוּרָא דָּא דְרַבּוּנָנָא, לָן יָאוּת לְמַבְבִּי, לָן יָאוּת לְמַסְפַּד,
לָן יָאוּת לְמַפְתַּח אִיכָה.

מֵתוּק מִדְּבַשׁ

הַשְׂכִּינָה הַנִּקְרָאת כֵּן צָסוּד אֵהְצָה הַפְּנִימִית שֶׁל דְּצוּקוֹת רוּחָא צְרוּחָא, שֶׁהוּא סוּד הַיְחוּד דְנִשְׁקִין,
אִיכָה שְׁפִנְיָנִי שְׁלִימָתִי אִיה "תור" שְׁלִי תַמְתִּי (תַּרְגוּם "תור" שְׁפִינָא), צָסוּד יְחוּד גּוּפָא
צְגוּפָא כַּשְׁמִי תוֹרִי"ס, הַרּוּמוּזִים עַל תּוֹרָה שֶׁצִּכְתַּצ וְתוֹרָה שֶׁצַּעַל פֶּה, וְמָה שֶׁכְּתוּב "שְׁלִימָתִי",
הֵיִינוּ שׁו"א מִשְׁתַּלֵּם עַל יְדָה וְהִיא מִשְׁתַּלֵּמַת עִמּוּ, אִיכָה יְחִידָתָא דִּילִי אִיה הַיְחִידָה שְׁלִי,
הֵיִינוּ הַצְחִינָה הַפְּנִימִית שֶׁל הַמַּלְכוּת הַמַּתִּיּוּחַדָת עִם פְּנִימִיּוֹת הַתַּפְּאֶרֶת צָסוּד הַדַּעַת, דְּאַתְיָחֲדָא
עִמִּי בִּיחודָא שְׁנִתְיַחֲדָה עִמִּי בִּיחוד, הֵיִינוּ הַיְחוּד מִמֶּשׁ צָסוּד יְחוּד שֶׁל קְרִיאת שְׁמֵעַ הַמַּגִּיעַ
עַד אֵין סוּף, אִיכָה דְהֵוִית נְטִלָא בְּכָל יוֹמָא חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אַתּוּן דִּיחודָא אִיה
הַשְׂכִּינָה שֶׁהִתָּה לּוֹקַחַת צָכַל יוֹם כ"ה אֲחֻמִּיּוֹת שֶׁל הַיְחוּד שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל, וְאַתְקְרִיאת כ"ה עַל
דָּא וְהִיא נִקְרָאת כ"ה עַל שֵׁם זֶה, זֶה שֶׁאָמַר ז"א אִיכָה שֶׁהִיא נוֹטְרִיקוֹן א"י כ"ה.

וְעוֹד אָמַר ז"א דְצָרִי אֵהְצָה כֻּלְפִי הַשְׂכִּינָה אַחֲתִי בְרַתִּי אִמִּי אֲחֻמִּי, צַחִי, אִמִּי, הֵם סוּד
ג' יְחוּדִים שִׁישׁ לז"א עִם הַמַּלְכוּת, א' צָסוּד עֲטָרָה עַל רִאשׁוֹ, כְּאוֹמְרוֹ (מִשְׁלִי י"ד) אֲשֶׁת
חֵיל עֲטָרַת צַעֲלָה, וְאִזּוּ הִיא נִקְשֶׁרֶת עִם הַצִּינָה שֶׁהִיא אִמּוֹ, וְעַל זֶה אָמַר ז"א "אִמִּי", וְכִשְׁהִיא
צַחִיק צַעֲלָה הִיא אֲחֻמּוֹ שׁוֹה לּוֹ, וְכִשְׁהִיא לְמַטָּה מִמֶּנּוּ אִזּוּ הִיא צַחִינָת צַחֵ, וְכֵל הַג' צַחִינּוֹת
נִתְרַחֲקוּ צִגְלוֹת, לָכֵן אָמַר לֵה דָּאֵן אֲזִיזָתָא אִיפֶה הַלְכַת, וּר"ל לִפִּי שֶׁאִינָה מִעוֹרֶרֶת אֶת הַיְחוּד
מִפְּנֵי הַתַּלְצָשׁוּתָה צִגְלוֹת, וְעוֹד כָּל עַתָּה הִיא יוֹרֶדֶת יוֹתֵר וּמִתְרַחֲקָת יוֹתֵר, לִזֶּה אָמַר דָּאֵן פְּגִינָת
דְּמִיּהָדָא אִנֵּה פִּנִית לִלְכַת כְּדִי לְהִתְרַחֵק יוֹתֵר צָסוּד סוּכַת דוּד הַנוֹפֶלֶת תַּמִּיד, לָכֵן אָמְרוּ צַחִי
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְצַחֵ צִלֵּל אֲנִן דְשָׁמְעִין בְּכָל יוֹמָא קְרָקוּרָא דָּא דְרַבּוּנָנָא אֲנוּ שְׁשׁוּמְעִים כָּל
יוֹם הִילָלָה הַזֹּאת שֶׁל אֲדוּמִינוּ שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה, דָּאֵן יָאוּת דְּמַבְבִּי דָּאֵן יָאוּת דְּמַסְפַּד לָנוּ רִאֵי
לְצִכּוֹת לָנוּ רִאֵי לְסַפּוּד, דָּאֵן יָאוּת דְּמַפְתַּח אִיכָה לָנוּ רִאֵי לְפִתּוּם וְלוֹמַר אִיכָה.

כְּדִי לְהַבִּין אֶת מֵאֲמַר הַבָּא, נִקְדִּים מִה שֶׁכָּתַב הַרַמְ"ק, כִּי בַתְחִילָה קוֹדֵם שֶׁהַחֲטִיָּא הַס"מ אֶת אֲדָם
הָרִאשׁוֹן הָיָה לוֹ לַהֲס"מ אֲחִיזָה בְּקוֹדֶשֶׁה וְהָיָה טְהוֹר בְּמַקְצַת, כִּי נִבְרָא לְתַשְׁמִישׁ הָאָדָם בְּדַבְרִים
הַצְרִיכִים לְעַבֹּדֶת קוֹנוֹ, כִּגוֹן לְעוֹרֵרוֹ לְאִכִּילָה וּשְׁיִנָּה וְתַשְׁמִישׁ וְכַדוּמָה, אֲבָל לֹא מָה שֶׁהוּא מִיּוֹתֵר, אֲלֹא
הַצְרִיךְ לְעַבֹּדָה, אֲבָל הַס"מ נִתְחַזַּק לְהַגְשִׁים וְלַהֲחִטִּיא אֶת הָאָדָם, כְּדִי שִׁיחִיָּה כָּל פְּנִיּוֹתָיו אַחֵר הַתַּאֲוָה

סיבת ההכרח להתרחק מגדר האיסור

אִיכָה יֹשְׁבָה בְּדָד וְגוֹמֵר, רַבִּי לְוִיטָס חוֹזָאָה פֶּתַח (בראשית ג טו) **וְאִיכָה אֲשִׁית בֵּינִי וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זֶרְעָה, דְּכָבוּ סָגִי הָוָה מִן יוֹמָא דַּאתְּבָרִי עַלְמָא, עַל עֵילָה דְּעֵיטָא דִּנְחָשׁ, דְּמַהֲהִיא שְׁעָתָא דַּאתְּלִטִיָּא אַתְּדַחִיָּא מִקְמִי תִרְעָא דְּמִלְכָּא, וְהוּא פְּמִין תְּדִיר בֵּין גְּדָרִין דְּעַלְמָא, בֵּין אֵינוֹן גְּדָרִין דְּאוֹרִיתָא, כֹּל אֵינוֹן דְּדָשִׁין בְּעֵקֶב, בְּאֵינוֹן גְּדָרִין, נְשִׁיף לֹוֹן. וְוִי דְּנִשְׁפַּח, וְוִי דְּנִשְׁיף, וְוִי עַל דְּכָבוּ בִישָׁא דַּאתְּנִטִיר, עַל דְּכָבוּ בִישָׁא דִּהְיוֹת לִיה בְּהַאי אִשָּׁה, דַּאתְּקִרָא (משלי לא ל) אִשָּׁה יִרְאֵת יְהוָה,**

מתוך מדבש

לבד, ולכן נדחה הס"מ חוצה, ואינו נאחז בקדש כעת, אלא אחר שיתבטלו כחותיו אלו, ואז הקדוש ברוך הוא ישחוט את היצר הרע לפני הצדיקים ויתוקן העולם, ובע"ה בזה נבין את מאמר הבא.

אִיכָה יֹשְׁבָה בְּדָד וְגוֹמֵר כדי לפרש פסוק זה, **רַבִּי לְוִיטָס חוֹזָאָה פֶּתַח** הקדים לפרש מה שכתוב ויאמר ה' אלהי"ם אל הנחש כי עשית זאת, ארור אתה מכל הבהמה וגו' **וְאִיכָה אֲשִׁית בֵּינִי וּבֵין הָאִשָּׁה, וּבֵין זֶרְעָה** ובין זרעה. הנה "אשה" היא השכינה, "זרעה" היינו נשמות קדושות, "נחש" היינו ס"מ וכחותיו, "זרעו" הם החיצונים המתפשטים ממנו, עד הנשמות של אומות העולם, ואמר כי **דְּכָבוּ סָגִי הָוָה מִן יוֹמָא דַּאתְּבָרִי עַלְמָא עַל עֵילָה דְּעֵיטָא דִּנְחָשׁ** שנאה גדולה היתה בין הקדושה והסטרא אחרא מיום שנברא העולם, על סיבת עצת הנחש שיעץ והחטיא את אדם הראשון וחוה, הנה הנחש היינו הס"מ ראש כל הקליפות, והוא השטן והוא היצר הרע והוא המלאך המות (כמונא נמס' צנא נמסא דף טו ע"א), **דְּמַהֲהִיא שְׁעָתָא דַּאתְּלִטִיָּא, אַתְּדַחִיָּא מִקְמִי תִרְעָא דְּמִלְכָּא** כי מאותה השעה שנתקלל הס"מ, נדחה מלפני שער המלך, ואינו נוטל חלק בשפע הקדוש שבשער המלך, אלא מתמצית זיעתן של החיות, **וְהוּא פְּמִין תְּדִיר בֵּין גְּדָרִין דְּעַלְמָא** והוא אורב תמיד בין גדרי העולם, דהיינו **בֵּין אֵינוֹן גְּדָרִין דְּאוֹרִיתָא** בין אותם הגדרים של התורה, לכן **כֹּל אֵינוֹן דְּדָשִׁין בְּעֵקֶב בְּאֵינוֹן גְּדָרִין נְשִׁיף לֹוֹן** כל אותם שדשים בעקב את אותם הגדרים הוא נושך אותם, ר"ל שם הוא נמצא לנשוך ולהחטיא, ולכך צריך האדם להתרחק הרבה מן גדר האיסור כדי שלא ינשכנו שם הנחש, כגון מה שכתוב (ויקרא טו לא) והזרתם את בני ישראל מטומאתם, כדי שלא יכשל באיסור נדה (כמונא נמס' שזעות דף יח ע"ב), וכיוצא, ומי שנתקרב אל הגדר ינשכנו הנחש ויחטיאו.

וְוִי דְּנִשְׁפַּח וְוִי דְּנִשְׁיף אוי למי שהיצר הרע מוצא שם, אוי למי שנושך ומחטיא, **וְוִי עַל דְּכָבוּ בִישָׁא דַּאתְּנִטִיר** אוי על אותה שנאה הרעה שנשמרה, **עַל דְּכָבוּ בִישָׁא דִּהְיוֹת לִיה בְּהַאי אִשָּׁה** על שנאה הרעה שהיה לו להס"מ באשה ההיא **דַּאתְּקִרָא**

דָּבְבוּ בִישׁ נָטַר לָהּ מִן יוֹמָא דְאַתְבָּרִי עַלְמָא, עַד דְּתַבְר לָהּ בְּתַבִּירוֹ
לְמַשְׁכַּב לַעֲפָרָא.

'אִיכָה יִשְׁכַּח בְּדַד הָעִיר רַבָּתִי עִם הָיְתָה, תִּסְתַּפֵּל בְּאַתּוּן דְּרִישׁ
כָּל תִּיבָה וְתִיבָה, וְתִשְׁפַּח נְטִירוֹ דָּבְבוּ בִישָׁא, דְּאַתְנַטְרָא, עַד
דְּאַתְחַרַּב בִּי מִקְדָּשָׁא, אִיבָה רַע"ה בְּרִישֵׁי אַתּוּן, אַתְנַטִּיר לָהּ לְהֵיחָא
אַשְׁת חֵיל, בְּתַבִּירוֹ דְּבִי מִקְדָּשָׁא, לְמַשְׁכַּב לַעֲפָרָא.

הָדָא הוּא דְכְּתִיב, 'פְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בְּגוֹיִם שְׁרָתִי בְּמַדִּינוֹת הָיְתָה
'לְמַס, תִּקְרָא לְמַפְרַע בְּרִישֵׁי אַתּוּן, ל"ה בְּשַׁבְר"ן, בְּתַבִּירוֹ דְּבִי
מִקְדָּשָׁא, בְּתַבִּירוֹ דְּכְנִישְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל, דָּבְבוּ בִישָׁא אַדְבִּיק ל"ה בְּשַׁבְר"ן.
אִיכָה דְּאַתְדַּבַּקְתָּ לְהֵיחָא אִיבָה רַע"ה, דָּא קָל דְּנַחֲשׁ, קָל מְרִירוֹ דְּבִכְיָה

מתוך מדבש

שְׁנִקְרֵאת אִשָּׁה יִרְאֵת יְהו"ה שְׁהִיא הַשְׁכִּינָה, דָּבְבוּ בִישׁ נָטַר לָהּ מִן יוֹמָא דְאַתְבָּרִי
עַלְמָא שְׁנָאָה רַע"ה שׁוּמַר לָהּ מִיּוֹם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, וְהַחֲטִיֵּא אֶת אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, עַד דְּתַבְר
לָהּ בְּתַבִּירוֹ לְמַשְׁכַּב לַעֲפָרָא עַד שְׁשִׁיבַר אוֹתָהּ בְּשִׁבְרָהּ בְּחוּרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְהַשְׁכִּיבָהּ
בְּעַפְרֵי הַגְּלוּת, כִּי הוּא רוּדֵף אַחֲרָיִךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲטִיֵּאם, עַד שֶׁהוּא גּוֹרֵם שִׁישְׁכּוֹן בְּמַשְׁכְּנוֹתֶיהָ
שֶׁהוּא הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

הִנֵּה 'אִיכָה יִשְׁכַּח בְּדַד הָעִיר רַבָּתִי עִם הָיְתָה, תִּסְתַּפֵּל בְּאַתּוּן דְּרִישׁ כָּל
תִּיבָה וְתִיבָה תִּסְתַּכַּל בְּאוֹתוֹת שְׁבִירָא שְׁבִירָא שְׁבִירָא כָּל תִּיבָה וְתִיבָה, וְתִשְׁפַּח נְטִירוֹ דָּבְבוּ
בִישָׁא דְּאַתְנַטְרָא וְתַמְצָא אֶת שְׁמִירַת הַשְּׁנָאָה הָרַע"ה שְׁשׁוּמַר הַס"ה לְהַשְׁכִּינָה, עַד דְּאַתְחַרַּב
בִּי מִקְדָּשָׁא עַד שְׁנַחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִרִי אִיבָה רַע"ה תַּמְצָא בְּרִישֵׁי אַתּוּן בְּאוֹתוֹת
הָרָאוּשׁוֹנוֹת הַנִּזְכָּרוֹת, אַתְנַטִּיר לָהּ לְהֵיחָא אִשְׁת חֵיל שֶׁהַשְּׁנָאָה שְׁמִירָהּ לָהּ לְאַשְׁת חֵיל
הִיא שְׁהִיא הַשְׁכִּינָה, בְּתַבִּירוֹ דְּבִי מִקְדָּשָׁא בְּשִׁבְרִית וְחוּרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְמַשְׁכַּב
לַעֲפָרָא וְלַהֲשִׁיב אֶת הַשְׁכִּינָה לַעֲפָר דִּהִינּוּ שְׁתַּלַּךְ בְּגִלוּת.

הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְזֶה שְׁכָתוֹב 'פְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בְּגוֹיִם שְׁרָתִי בְּמַדִּינוֹת הָיְתָה
'לְמַס, תִּקְרָא לְמַפְרַע בְּרִישֵׁי אַתּוּן בְּאוֹתוֹת הָרָאוּשׁוֹנוֹת לְמַפְרַע תַּמְצָא הַמְלוֹת
ל"ה בְּשַׁבְר"ן דִּהִינּוּ שְׁבִירָה לְהַשְׁכִּינָה, בְּתַבִּירוֹ דְּבִי מִקְדָּשָׁא בְּשִׁבְרִית וְחוּרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
בְּתַבִּירוֹ דְּכְנִישְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל וּבְשִׁבְרִית כְּנַסֵּת יִשְׂרָאֵל שְׁהִיא הַשְׁכִּינָה, דָּבְבוּ בִישָׁא אַדְבִּיק
ל"ה בְּשַׁבְר"ן אִיבָה רַע"ה הַדְּבִיק הַנַּחֲשׁ לְהַשְׁכִּינָה וְשִׁיבַר אוֹתָהּ.

אִיכָה דְּאַתְדַּבַּקְתָּ לְהֵיחָא אִיבָה רַע"ה אִיכָה נְדַבְקָה הַשְׁכִּינָה לְאִיבָה רַע"ה הִיא, דָּא קָל
דְּנַחֲשׁ זֶה קוֹל הַקְּטָרוֹג שֶׁל הַנַּחֲשׁ, שְׁגֵרָם קָל מְרִירוֹ דְּבִכְיָה בְּרִקִּיעִין קוֹל מֵר

בְּרִיקֵעִין, אֵלֶּיךָ קָרָאן אֵיכָה, וּמִסְטָרָא אַחֲרָא קָרָאן אֵיכָה, הָדָא הוּא דְכְתִיב (בראשית ג טו) וְאֵיכָה אָשִׁית בֵּינִךָ וּבֵין הָאֲשָׁה, בֵּין סְטָרָא דָא וּבֵין סְטָרָא דָא, אֲשֶׁת־פֶּחַ שְׁמָא (תַּמָּן) בְּחֻרְבָּן בִּי מִקְדָּשָׁא. וּבִקְרָא קְדָמָא, אֲתָרְשִׁים כְּלָא לְמַנְדַּע דְּהָאִי כ"ה, אֲדַבִּיק לָהּ אֵיכָ"ה רָעָה, דְּנָטִיר לָהּ מִיּוֹמָא דְאַתְבָּרִי עֲלָמָא.

השכינה העליונה והתחתונה גלו לטובת ישראל

אֵיכָה יֹשְׁבָה בְּדָד, רַבִּי הֲרַפְיִנִס פִּתַּח (שם פסוק כד) וַיִּגְרֹשׁ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁכֵּן מִקְדָּם לָגֶן עֵדֶן, וַיִּגְרֹשׁ אֶת, דָּא כְּנַסְתָּ יִשְׂרָאֵל בְּחֻרְבָּן בִּי מִקְדָּשָׁא, דְּאַתְתָּרְכַת בְּתִירוּכִין דְּאַשְׁתָּלַחַת בְּשִׁלּוּחִין, וְכִרְסִיָּא דְמִלְכָּא נִפְלֵת, וַיִּגְרֹשׁ אֶת, דָּא כְּרִסִּיָּא דְמִלְכָּא, וְוִי דְאַתְתָּרְכַת וְוִי דְנִפְלֵת.

מתוך מדבש

של בכיה להמלאכים שברקיעים, אֵלֶּיךָ קָרָאן אֵיכָה אלו המלאכים הקדושים קוראים "איכה", כמו שכתוב (ישעיה לג ז) מלאכי שלום מר יבכיון, וּמִסְטָרָא אַחֲרָא קָרָאן אֵיכָה ומלאכי הסטרא אחרא קוראים "איכה", עד שיגבה בעל הדין את חובו, הָדָא הוּא דְכְתִיב וְהוּ שכתוב וְאֵיכָה אָשִׁית בֵּינִךָ וּבֵין הָאֲשָׁה דהיינו בֵּין סְטָרָא דָא וּבֵין סְטָרָא דָא בין צד הקדושה לבין צד הסטרא אחרא, אֲשֶׁת־פֶּחַ תַּמָּן בְּחֻרְבָּן בִּי מִקְדָּשָׁא נמצאה שם שנאה בחורבן בית המקדש.

וּבִקְרָא קְדָמָא ובפסוק ראשון שבמגילת איכה, אֲתָרְשִׁים כְּלָא נרשם הכל בראשי התיבות, לְמַנְדַּע דְּהָאִי כ"ה אֲדַבִּיק לָהּ אֵיכָ"ה רָעָה לדעת כי כ"ה הוּא שְׁהִיא השכינה הדביקה אותה איכה רעה, דְּנָטִיר לָהּ מִיּוֹמָא דְאַתְבָּרִי עֲלָמָא ששומר לה שנאה מיום שנברא העולם.

עוד מה שכתוב אֵיכָה יֹשְׁבָה בְּדָד כדי לפרש פסוק זה רַבִּי הֲרַפְיִנִס פִּתַּח הקדים לפרש מה שכתוב וַיִּשְׁלַח ה' אֱלֹהֵי־ם מִגֶּן עֵדֶן וגו' וַיִּגְרֹשׁ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁכֵּן מִקְדָּם לָגֶן עֵדֶן, הנה מה שכתוב וַיִּגְרֹשׁ "את", דָּא כְּנַסְתָּ יִשְׂרָאֵל בְּחֻרְבָּן בִּי מִקְדָּשָׁא זה רומז על כנסת ישראל שהיא השכינה צמורצן בית המקדש, הנקראת "את", דְּאַתְתָּרְכַת בְּתִירוּכִין שנתגרשה צמורצין, צמחינה המתחמנה שזה הגלות, והיא נתגרשה צמורה, ועוד דְּאַשְׁתָּלַחַת בְּשִׁלּוּחִין שנשלחה צמורצין, צמחינה העליונה שזה שהיא משולחת עם אימא עלאה, דכתיב (רות א יט) ותלכנה שמהם, ששניהם משולחות עם האדם למועלת האדם, לרחם עליו שיהיו עמו שתי תשובות שתי הדין, וְלֹא וְכִרְסִיָּא דְמִלְכָּא נִפְלֵת הכסא של

הָאָדָם, הַהוּא דְשָׁלִיט עַל פּוֹרְסֵיֶיָא, דְּכֹתִיב בֵּהּ (יחזקאל א כו) וְעַל דְּמוּת
הַפֶּסֶא דְּמוּת פִּמְרָאָה אָדָם, נִפְלֵת פְּרִסְיָא נָפֵל כִּלָּא.

וַיִּשְׁכֹּן, הַהוּא דְתַרְיָךְ לְדָא אֲשֶׁרִין וְאֲשֶׁרִין יִישׁוּבָא אַחֲרָא בְּהִיפּוּכָא,
בְּשַׁעְתָּא דְאַתְחָרִיב בִּי מִקְדָּשָׁא סָלִיק לְכַבּוּד עִילָאָה לְעֵלָא,
וְאַזְעִיר דִּיוֹקְנִיָּה מִפְּמָה דִּהְוּת, וְכוּרְסֵיָא נָטִיל מִנִּיהּ וְאַתְפָּרֵשׁ, כְּבִיכּוּל
אֲשֶׁרִין לְגִן עֵדֶן עִם פְּרוּבִים לְתַתָּא, וְאַתְפָּרֵשׁ מִהֵהוּא כְּבוֹד עִילָאָה,
וְאֲשֶׁרִין לְהֵיכָל לַהֲט הַחֲרִב, לְמִיָּקָם בְּדוּכְתָּא דְרַבְּנוּתִיהּ, לְמִיָּטֵר וּלְמִישָׁאב
וּלְמִסְתִּיר (ג"א וּלְמִסְחִי) הַהוּא אֹרַח דְּאַנְגִּיד מַעֲצֵן הַחַיִּים.

מִתּוֹק מִדְּבַשׁ

הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה הַשְׂכִּינָה שֶׁהָיָה כֶּסֶף לִז"א הַנִּקְרָא מֶלֶךְ נִפְלָה, וְעֵינִן נִפְלָתָה הָיָה כְּמוֹ שְׂכֻמוֹ
הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ, וּמִפְרֵשׁ כִּי (ה"ג הַרְמ"ק) וַיִּגְרֹשׁ אֶת אוֹי שְׁגֵרֵשׁ אֶת הַשְׂכִּינָה, וּמִפְרֵשׁ
דָּא פְּרִסְיָא דְמִפְּרָא זֶהוּ כֶּסֶף שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה הַשְׂכִּינָה הַנִּקְרָא "אֶת", וְוִי דְאַתְבְּרֵת
וְוִי דְאַתְתְּרֵבֶת וְוִי דְנִפְלֵת אוֹי שְׂנֵתִפְרָה, אוֹי שְׂנֵתִפְרָה, אוֹי שְׂנֵתִפְרָה.

וּמֵה שְׂכֻמוֹ "הָאָדָם" הֵינּוּ הַהוּא דְשָׁלִיט עַל פּוֹרְסֵיֶיָא ז"א הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֶּסֶף, מִפְּנֵי
שְׁלִימוֹתוֹ הוּא מִמֶּנָּה, וְכִיוֹן שֶׁהָיָה נִפְלָה, נִפֵּל גַּם הוּא, כִּי עַל יְדֵי הַתַּעֲוִרוֹתָהּ יֵשׁ
לּוֹ שִׁפְעָה וְזִכְרָהּ, וְכִיוֹן שֶׁהָיָה נִפְלָה מִן הַיְחוּד גַּם הוּא נִתְמַעֵט, דְּכֹתִיב בֵּהּ שְׂכֻמוֹ כִּי
וְעַל דְּמוּת הַפֶּסֶא דְּמוּת פִּמְרָאָה אָדָם שֶׁהוּא ז"א שֶׁהֵלֵךְ אַחֲרֵי הַשְׂכִּינָה לְשִׁמְרָהּ בְּגִלּוֹתָהּ,
הָרִי נִפְלֵת פְּרִסְיָא נָפֵל בְּרָא כְּשֶׁנִּפֵּל הַכֶּסֶף נִפֵּל הַכֵּל, ר"ל גַּם ז"א נִפֵּל.

וּמֵה שְׂכֻמוֹ "וַיִּשְׁכֹּן" הֵינּוּ הַהוּא דְתַרְיָךְ לְדָא אוֹמוֹ שְׁגֵרֵשׁ אֶת הַשְׂכִּינָה וְאֶת ז"א,
שֶׁהָיָה הַצִּינָה הַנִּעְלָמָה, שְׁמֵשׁ נִמְשָׁךְ הַדִּין בְּגִזְרוֹתָהּ חֻזְקָהּ, וּמִשְׁמֵ שׁוֹרֵשׁ שְׁלִיטָה
הַחַיּוֹנִים, אֲשֶׁרִין וְאֲשֶׁרִין יִישׁוּבָא אַחֲרָא בְּהִיפּוּכָא הַשְׂכִּינָה וְהַשְׂרָתָהּ יִשׁוּבָא אַחֲרָא
בְּהִפּוּךְ מִמֶּה שֶׁהָיָה, כִּי בְּשַׁעְתָּא דְאַתְחָרִיב בִּי מִקְדָּשָׁא נִשְׁעָה שְׂנֵתִפְרָה צִית הַמִּקְדָּשׁ,
סָלִיק לְכַבּוּד עִילָאָה לְעֵלָא עֵלָה ז"א לְכַבּוּד הַעֲלִיּוֹן לְמַעְלָה לְחִכְמָה הַנִּקְרָא "כְּבוֹד"
בְּסוּד ל"ב נִחְיָוִת (וּמִשְׁמֵ עֵלָה לְכַתֵּר כְּנ"ל), וְאוֹ וְאַזְעִיר דִּיוֹקְנִיָּה מִפְּמָה דִּהְוּת מִיַּעַן
אֶת דְּמוּתוֹ מִמֶּה שֶׁהָיָה, וְכוּרְסֵיָא נָטִיל מִנִּיהּ וְאַתְפָּרֵשׁ לְפִי שֶׁהִכָּסָה שֶׁהָיָה הַשְׂכִּינָה
לִּקְחָהּ וּנְפִרְדָּהּ מִמֶּנּוּ, כִּי מִלְכָּא צִלָּה מִטְרוֹנִיתָא לֹאֻ מִלְכָּא הוּא, בְּכִיכּוּדֵי אֲשֶׁרִין לְגִן
עֵדֶן עִם פְּרוּבִים לְתַתָּא הַשְׂרָה אֶת הַגֶּן עֵדֶן שֶׁהָיָה הַשְׂכִּינָה לְמַטָּה עִם הַצִּי
כְּרוּצִים שֶׁהִם מַט' וְסַנְד'ל, וְאַתְפָּרֵשׁ מִהֵהוּא כְּבוֹד עִילָאָה וּנְפִרְדָּה ז"א מִכְּבוֹד הַעֲלִיּוֹן
שֶׁהוּא הַחִכְמָה, וְאֲשֶׁרִין לְהֵיכָל הַחֲרִיב וְהַשְׂרָה אֶת לַהֲט הַחֲרִיב שֶׁהָיָה הַקְלִיפָה,
לְמִיָּקָם בְּדוּכְתָּא דְרַבְּנוּתִיהּ שְׁמַעְמוּד בְּמִקּוּמָהּ שֶׁל הַגְּזִירָה, בְּסוּד הַכְּמוֹצָה (שִׁיר א ו) שְׁמוּנִי
נוֹטְרָה אֶת הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָה, הִנֵּה הַכְּרָמִים הֵם כְּחוֹת הַשְּׂרִים, וְהַשְּׁמַעוּל הוּא

וּשְׁלֹמֹה מִלְּפָא צִוּוּחַ וְאָמַר (משלי ל כא) תַּחַת שָׁלֹשׁ רִגְזָה אֶרֶץ וְגוֹמֵר
תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ וְגוֹמֵר וְשִׁפְחָה כִּי תִירֹשׁ גְּבִירָתָהּ, שִׁפְחָה
לָגוּ גְבִירָתָהּ לְבָר, אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד, מָאִי בְּדָד, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר (ויקרא
יג מו) בְּדָד יֵשֶׁב מִחוּץ לַמִּחְנָה מוֹשְׁבֹו.

אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד, רַבִּי חֲנִינְאִי וְרַבְּנָן פְּתַחֲי קָרָא בְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן (בראשית
ב מו) וַיִּקַּח יְהו"ה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנִיחֵהוּ בִּגְן עֵדֶן וְגוֹמֵר,
וַיִּקַּח, כִּמָּה לְקַחוֹ, רַבִּי חֲנִינְאִי אָמַר, לְקַחוֹ בְּדַבְּרִים, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר
(ויקרא ח ב) קַח אֶת אֶהְרֹן, וְרַבְּנָן אָמְרִי, לְקַחוֹ בְּרוּחַ, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר (מ"ב
ב ה) הַיּוֹם יְהו"ה לְקַח אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ.

מתוק מדבש

באמנם שדרך זו יושפע השפע אל המלאכים הקדושים, לְמִימְרֵי וְלְמִישָׁאב לַשְׁמֹר וּלְשֹׁאב
אֵת הַשֹּׁפֵעַ הַקְּדוּשָׁה, (ה"ג הרמ"ק) וְלְמִשְׁתֵּי הַהוּא אוֹרַח דְּאֶנְגִּיד מִעֵץ הַחַיִּים וּלְשֹׁמֵת
אֵת מִימֵי הַשֹּׁפֵעַ הַנִּמְשָׁךְ דְּרַךְ הָעֵץ הַחַיִּים, כְּדִי לִזְוֹן אֵת הַחַיִּלוֹנִים.

וּשְׁלֹמֹה מִלְּפָא צִוּוּחַ וְאָמַר וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ נֶעַק וְאָמַר, תַּחַת שָׁלֹשׁ רִגְזָה אֶרֶץ וְגוֹמֵר
תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ וְגוֹמֵר וְשִׁפְחָה כִּי תִירֹשׁ גְּבִירָתָהּ הִנֵּה הַקְּלִיפָה נִקְרָאת
שִׁפְחָה וְהַשְׂכִּינָה גְבִירָתָהּ, וְעַתָּה אַחֵר חוֹרֶנָן צִית הַמִּקְדָּשׁ שִׁפְחָה לָגוּ גְבִירָתָהּ לְבָר
הַשִּׁפְחָה הִיא צִפְנִים וְגְבִירָתָהּ הִיא צִחוֹן, וְעַל זֶה נֹאמַר אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד וּמִפְרֶשׁ מָאִי
בְּדָד וְאוֹמַר כִּמָּה דָּאֵת אָמַר כִּמוֹ שְׁנֹאמַר בְּדָד יֵשֶׁב מִחוּץ לַמִּחְנָה מוֹשְׁבֹו כִּי
הַשְׂכִּינָה יוֹשֶׁבֶת דָּד מִחוּץ לַמִּחְנָה, דִּהִינּוּ צִגְלוֹת צִחוֹן לֹאֲרֵךְ.

עוֹד מֵה שִׁכְתוֹב אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד, רַבִּי חֲנִינְאִי וְרַבְּנָן, פְּתַחֲי קָרָא בְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן
פְּתַחוּ לַפֶּרֶשׁ אֵת פִּסְקֵי אֵיכָה בְּעִנְיֵי אָדָם הָרֵאשׁוֹן, עַל הַפִּסְקֵי וַיִּקַּח יְהו"ה אֱלֹהִים
אֶת הָאָדָם וַיְנִיחֵהוּ בִּגְן עֵדֶן וְגוֹמֵר, כִּי מֵה שִׁכְתוֹב "וַיִּקַּח", כִּמָּה לְקַחוֹ בִּכְח
אִיזוֹ מִדָּה לְקַחוֹ לִגְן עֵדֶן לְדַעַת אֵת מִרְכַּבְתּוֹ, רַבִּי חֲנִינְאִי אָמַר, לְקַחוֹ בְּדַבְּרִים דִּהִינּוּ
בִּכְח הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת דְּבָרִים, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר כִּמוֹ שְׁנֹאמַר קַח אֶת אֶהְרֹן כִּי
בְּדַבְּרִים, וְגַם שֵׁם הַכּוֹנֵה בִּכְח הַמַּלְכוּת. וְרַבְּנָן אָמְרִי, לְקַחוֹ בְּרוּחַ דִּהִינּוּ בִּכְח ז"א
הַנִּקְרָא רוּחַ, כִּמָּה דָּאֵת אָמַר כִּמוֹ שְׁנֹאמַר שְׁבִנִי הַנְּבִיאִים אָמְרוּ לְאִלִּישַׁע הַיּוֹם יְהו"ה
לְקַח אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ וְכָתוּב אַחֵר כֵּךְ "וַיַּעַל אֵלָיוּ בַּסַּעֲרָה הַשָּׁמַיִם" וּפֶרֶשׁ
בְּרוּחַ סַעֲרָה.

אין חכמה יפה בלי יראת שמים

וַיִּנִּיחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן, פְּדִי לְהִיּוֹת לוֹ הַנֶּחֱמָה (מְנוּחָה) לְדַעַת וּלְהַפִּיר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינְאִי, הַתּוֹרָה לִימָדָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (אִיוב כח כז) אַז רָאָה וַיִּסְפְּרָהּ וַגּוֹמַר וַיֹּאמֶר לְאָדָם. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרָת מְקַלְסִין לְפָנָיו, עַד שָׂרָאָה סְמָא"ל בְּשָׁמַיִם וְקִנְאָה לוֹ (וְנִתְקַנָּא בּוֹ), וַיֵּרֶד מִן הַשָּׁמַיִם פְּדֻמוֹת צֶלַעַל נַחֲשׁ, הַנֶּחֱשׁ נִרְאָה וְהִצֵּל עָלָיו, תּוֹקְפָא וְחִילָא דִּילִיָּה, קָרִיב הָהוּא נַחֲשׁ לְגַבִּי אֵיתְתָּא דְדַעַתָּה קִלְהָ מִן הָאִישׁ, מִכָּאֵן דְּאֵתְתָּא לָא אֶתְפַּתָּת אֱלָא בְּאֶתְתָּא אַחֲרָא, (בראשית ג) א) וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים, מִיָּד פֶּתַח בָּאָף, מִהֲכָא דְבִתְחִלַת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נִיפְרָ מִי הוּא, כֶּף הוּא פֶּתַח בָּאָף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא.

מתוך מדבש

ומה שכתוב וַיִּנִּיחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן שהוא סוד המלכות, פְּדִי לְהִיּוֹת לוֹ מְנוּחָה לְדַעַת וּלְהַפִּיר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה כִּי סוּד אור התורה הוא בתפארת והחכמה נמשכת משם, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינְאִי, הַתּוֹרָה לִימָדָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרָאוּשׁוֹן, הָדָא הוּא דְכְּתִיב זֶהוּ שְׁכָתוֹב אַז רָאָה וְהִסְתַּכַּל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה וַיִּסְפְּרָהּ "הַכִּינָה וּגַם חִקְרָה", וְאַחֲרַיִךְ כֵּן וַיֹּאמֶר לְאָדָם "הֵן יֵרָאֵת ה' הִיא חֲכָמָה", פִּי יֵרָאֵת ה' הִיא חֲכָמָה הַתּוֹרָה, כִּי אֵין חֲכָמָה יִפָּה בְּלִי יִרְאָה, "וְסוּר מֵרַע בִּינָה", פִּי סוּר מֵרַע הִיא הַכְנָה אֶל הַבִּינָה, שֶׁהִיא הַבְנָת דְּבַר מֵתוּךְ דְּבַר. וְר"ל שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִימַד אֶת הַתּוֹרָה לְאָדָם הָרָאוּשׁוֹן עַד שֶׁהִגְשִׁימָה לְפָנָיו, (עֵינֵן זֹהר פ' מִקֵּץ דף קל"ט ע"ה).

וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרָת מְקַלְסִין וְמַהֲלִלִים לְפָנָיו וְעַל יְדֵי זֶה הָיוּ יְכוּלִים לִינֵק הַשֶּׁפַע עַל יְדוֹ, עַד שָׂרָאָה סְמָא"ל בְּשָׁמַיִם וְנִתְקַנָּא בּוֹ, וַיֵּרֶד מִן הַשָּׁמַיִם פְּדֻמוֹת צֶלַעַל עַל נַחֲשׁ הַצֵּל הוּא הַס"מ וְהַנֶּחֱשׁ הוּא סוּר הַלִּילִי"ת שֶׁהִיא הַנוֹקְבָא שְׁלוֹ, וְהִנֵּה הַנֶּחֱשׁ נִרְאָה וְהִצֵּל עָלָיו, שֶׁהִצֵּל הוּא תּוֹקְפָא וְחִילָא דִּילִיָּה הַחוּזֵק וְהַכּוֹחַ שֶׁל הַנֶּחֱשׁ, קָרִיב הָהוּא נַחֲשׁ לְגַבִּי אֵיתְתָּא קָרִב אוֹתוֹ הַנֶּחֱשׁ אֶל הָאִשָּׁה דְדַעַתָּה לְפִי שֶׁדַּעַתָּה קִלְהָ מִן הָאִישׁ וְהִיא נֹוּחָה לְהַתְּפַתּוֹת, מִכָּאֵן דְּאֵתְתָּא לָא אֶתְפַּתָּת אֱלָא בְּאֶתְתָּא אַחֲרָא מִכָּאֵן שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מִתְּפַתָּה אֶלָּא עַל יְדֵי אִשָּׁה אַחֲרָת, כִּי הַנֶּחֱשׁ הִיָּה בַּחֲנִינָת הָאִשָּׁה וְהַנוֹקְבָא שֶׁל הַס"מ, וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים, מִיָּד פֶּתַח בָּאָף שֶׁהוּא לְשׁוֹן כַּעַס וְרוּגֹז, כְּמוֹ (דְּנִרִּים ז' ז) וְחִרָה אֶף ה', מִהֲכָא מִשְׁמַע דְּבִתְחִלַת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נִיפְרָ מִי הוּא, כֶּף הוּא הַנֶּחֱשׁ פֶּתַח בָּאָף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא ר"ל בּוֹה שֶׁהַתְּחִיל בְּמִלַת אֶף גִּילָה שֶׁהִיא הַקְלִיפָה שֶׁמִּמֶּנָּה בָּא הַכַּעַס, כְּדִי לְהוֹדִיעָה בַּתְּחִילַת דְּבָרֶיהָ מִי הִיא, כְּדִי שֶׁאֵם חוּהָ לֹא תִרְצָה לְקַבֵּל וּלְשִׁמּוֹעַ אֶת פְּתוּיָהּ, אִז מִיד תִּתְּרַחֵק מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (מְשֵׁלִי ה' ח) אֶל תִּקְרַב אֶל בֵּיתָהּ.

באשר ענתה חוה לנחש פגמה בבחינה עליונה

נָטַל סִימָן זֶה, אִם תִּקְבֹּל אִם לֹא תִקְבֹּל, וְהַמְשִׁיכָה בְּדַבָּרִים, עַד שִׁפְתָּחָה בָּאוֹת מ"ם, וְאַמְרָה (שם) מִכָּל עֵץ הָגֵן אָכַל נֹאכַל, מִיַּד נָטַל הַנָּחֵשׁ אוֹת מ"ם וַיֵּשֶׁם אוֹתָהּ עַל זְרוּעוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְהָיָה מִמֶּתִין (על) וַאֲ"ו תִי"ו מִפִּיהָ, כְּדֵי לִהְיוֹת מוֹ"ת נָכוֹן לִפְנֵיהֶם.

הַתְּחִיל לִפְתּוֹתָהּ עַד דְּכָתִיב (שם פסוק ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה, בְּטַעֲמָא סְגִי וְתִקִּיף, מְלַמֵּד שִׁפְרָחוּ הָאוֹתִיּוֹת וַאֲ"ו תִי"ו, וְסָלְקוּ לַהֲתַחֲבֹר עִם אוֹת מ"ם, וְאוֹת מ"ם הָיְתָה עוֹלָה וַיּוֹרֶדָתָּ, וְלֹא הָיְתָה מִתְחַבֶּרֶת (דף קיא ע"ב) עֲמָהֶן.

מתוק מדבש

לִהְיוֹן אֵת מֵאֵמֶר הַזֶּה נִקְדָּים מֵה שְׂתַכַּז הַרמ"ק, כִּי אֵין סִפֵּק שֶׁהִבִּינָה לֹא תַסְכִּים צִמּוּ"ת מִכָּל הַלְדִּים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא רַחֲמִים צַ"ק מִקְרוֹת, וְאִינָה דִין אֵלֶּה מֵצֵד הַגְּבוּרָה שֶׁנָּה לְצֵדָּה, לֹא תַטָּה מִהַשְׁפַּעְתָּה מִגְּבוּרָה אֵל כֹּד הַחֲסֵד, וּמִשְׁנִינָה לְצֵד הַתַּפְאֶרֶת וְהַמְלָכוֹת, לִכֵּן סָבְבוּ אוֹתִיּוֹת ו"ת לְאוֹת מ' מִכָּל צִחִיּוֹתֶיהָ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֵל הַבִּינָה שׁוֹם כֹּד לְנִטּוֹת וְלַהֲשַׁפֵּיעַ רַחֲמֵיהָ, אֵלֶּה הֵכֵל דְּדִין הַחֹזֶק, דִּהִינּוּ מִזֶּרֶחַ מִעֲרַב לְפָנֶיךָ דְרוֹם, וְהוֹכַרְתָּ הַבִּינָה לַהֲשַׁפֵּיעַ אֵת הַדִּין כָּל הַצִּחִיּוֹת, כִּי הִיוּ צִחְטָא זֶה ד' מַעֲשִׂים מְגוּיִם, שִׁגְרָמוּ ד' פְּגָמִים, א' "וּתְרָא", ב' הוֹסִיפָה לַחְטוֹא "וּתְקַח", ג' הוֹסִיפָה לַחְטוֹא "וּמֹאכֵל", ד' וְהוֹסִיפָה לַחְטוֹא יוֹתֵר "וּתִתֵּן", שֶׁהַחֲטִיֵּאֶה אֵת הָאֵלֶם, מִיַּד נִתְעוֹרֵר הַמוֹ"ת מִד' לְדִידִים.

נָטַל סִימָן זֶה הַנֶּחֱשׁ לִקַּח לוֹ סִימָן, דִּהִינּוּ אוֹת מ' שֶׁהִיא בְּבִינָה, כִּי רָצָה שֶׁגַם הַבִּינָה תַסְכִּים אֵל הַדִּין, וְאוֹת זֶה הָיָה לוֹ לְסִימָן אִם תִּקְבֹּל הָאִשָּׁה אֵת דְּבָרֶיהָ, אוֹ אִם לֹא תִקְבֹּל, לִכֵּן וְהַמְשִׁיכָה הַנֶּחֱשׁ אֵת הָאִשָּׁה בְּדַבָּרִים עַד שִׁפְתָּחָה חוה בָּאוֹת מ"ם, וְאַמְרָה מִכָּל עֵץ הָגֵן אָכַל נֹאכַל וּבִמָּה שֶׁהִשִּׁיבָה לַהֲנַחֵשׁ פִּגְמָה מִיַּד בִּמְחֻשְׁבָּה שֶׁהִיא בְּבִינָה שְׁבָה סוּד מ' שֶׁהִיא פְתּוּחָה לְשִׁמְאֵל לְצֵד הַגְּבוּרָה וְהַדִּין, לִכֵּן מִיַּד נָטַל הַנָּחֵשׁ אוֹת מ"ם וַיֵּשֶׁם אוֹתָהּ עַל זְרוּעוֹ הַשְּׂמָאלִית שֶׁבִּגְבוּרָה לַהֲשַׁפֵּיעַ שֵׁם הַדִּינִים, וְהָיָה מִמֶּתִין וּמַחֲכָה עַל אוֹתִיּוֹת וַאֲ"ו תִי"ו לְשִׁמּוֹעַ מִפִּיהָ ר"ל שֶׁהִיא מַחֲכָה שִׁיחְטָאוּ בְּדִיבּוּר כְּדֵי שִׁפְגֵם אוֹת ו' שְׁבַת־פֶּאֶרֶת, וַיִּחְטָאוּ בִּמְעֻשָּׁה כְּדֵי שִׁפְגֵם אוֹת ת' שְׁבַת־מְלָכוֹת, כְּדֵי לִהְיוֹת צִירוֹף מִלֵּת מוֹ"ת נָכוֹן לִפְנֵיהֶם ר"ל כְּדֵי שֶׁתַּסְכִּים כָּל הַהִנְחָגָה הָעֲלִיּוֹנָה לַהֲעִנִּישֵׁם.

לִכֵּן מֵה עָשָׂה הַס"מ הַתְּחִיל לִפְתּוֹתָהּ בְּדַבָּרֶיהָ (ה"ג ש"פ), עַד דְּכָתִיב וַתֵּרָא הָאִשָּׁה, בְּטַעֲמָא סְגִי וְתִקִּיף בְּטַעֲמֵם גְּדוֹל וְחֹזֶק, כִּי יֵשׁ עַל מְלוֹת "וּתְרָא הָאִשָּׁה" טַעֲמֵם מוֹנִי"ח פּוֹז"ר הַנֶּאֱמָר בַּחֲוּזֶק, מְלַמֵּד שִׁפְרָחוּ הָאוֹתִיּוֹת וַאֲ"ו תִי"ו שֶׁל וַתֵּרָא, וְסָלְקוּ וְעָלוּ לַהֲתַחֲבֹר עִם אוֹת מ"ם לִהְיוֹת צִירוֹף מוֹ"ת, וְעַם כָּל זֶה עַד שֶׁחֲטָאָה ד' פְּעָמִים לֹא נִגְמַר הָעוֹנֶשׁ, כִּי אִם יִסְכִּימוּ הַשְּׁבַע מְדוֹת מִצַּד הַגְּבוּרָה עַל הָעוֹנֶשׁ, עֲדִיין יֵשׁ שְׁבַע מְדוֹת מִצַּד

מפגם המעשים התחתונים ניתן כח לס"מ

עַד שְׁנִתְּפַתְתָּה וַיִּהְיֶה וַאֲוִי תִי"ו אַרְבַּע זְמַנִּין, וְאַקִּיפוּ לְאוֹת מ"ם
לְאַרְבַּע סְטָרִין, דְּכָתִיב (שם) וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם
לְאִישָׁהּ, (שם פסוק ז) וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, הָא אַרְבַּע זְמַנִּין ו' ת',
מִלְמַד שֶׁסָּבְבוּ לְאוֹת מ"ם לְאַרְבַּע צְדָדִין, וְהַמ"ם בְּאַמְצַע, מוֹת בְּכָל
סְטָרִין, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (ירמיה ט כ) כִּי עָלָה מוֹת בְּחִלּוּנֵינוּ, דָּא סְמַא"ל
דָּאִיהוּ חַד מַחְלוּנֵי שְׁמִיא, וְעַל דָּא (תהלים פט מט) מִי גִבֹּר יִחְיָה וְלֹא
יִרְאֶה מוֹת.

מִיָּד שְׁלֹט בְּה וְהִטִּיל בְּה זוֹהֶמָא, נַחַת קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִיחְמֵי
(בראשית ג ח) וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם וְאַשְׁתּוֹ.

מתוך מדבש

החסד והתפארת והמלכות, לכן ואות מ"ם היתה עולה ויורדת, ולא היתה מתחברת
(דף קיא ע"ב) עֲמָהֶן עִם ו' וְת'.

עַד שְׁנִתְּפַתְתָּה חוה, וַיִּהְיֶה וַאֲוִי תִי"ו אַרְבַּע זְמַנִּין ונתנה ו' ת' ארבע פעמים,
וְאַקִּיפוּ לְאוֹת מ"ם לְאַרְבַּע סְטָרִין וסבבו את אות מ' לד' רוחותיה, דְּכָתִיב כמו
שכתוב וַתִּקַּח מִפְּרִי וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ, וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, הָא
אַרְבַּע זְמַנִּין ו' ת' הרי כאן אותיות ו' ת' ארבע פעמים, מִלְמַד שֶׁסָּבְבוּ לְאוֹת מ"ם
לְאַרְבַּע צְדָדִין, וְהַמ"ם בְּאַמְצַע, הרי נעשה צירוף מו"ת בְּכָל סְטָרִין בכל ה' צדדים,
ו"ל כדי שהבינה שהיא סוד מ', תתלבש בדין מכל ד' צדדיה, דהיינו ו"ת מצד החסד
שבדרום, ו"ת מצד הגבורה שבצפון, ו"ת מצד התפארת שבמזרח, ו"ת מצד המלכות
שבמערב, (וכאן לא חשיב ו"תרא שהוא מעשה הראשון בראיה, כי אינו פגם כל כך, אלא פגם
הרביעי שהוא ו"תפקחנה, שהוא פגם על מה שנתעכבו בעון ולא שבו מיד בתשובה), כְּמָה דָּאֵת
אָמַר כמו שנאמר כִּי עָלָה מוֹת בְּחִלּוּנֵינוּ פ"י מפגם המעשים התחתונים עלה "מות"
לתת כח לס"מ שיהיה חלון שלנו, כי מי נתן לנו חלק בו, אם לא מעשינו, ומפרש דָּא
סְמַא"ל דָּאִיהוּ חַד מַחְלוּנֵי שְׁמִיא זה הס"מ שהוא אחד מחלוני הרקיע, שהם כחות
של פתחים וחלונות להמשכת השפעתו, וְעַל דָּא ועל זה נאמר מִי גִבֹּר יִחְיָה וְלֹא
יִרְאֶה מוֹת אחר שחטאו אדם וחוה.

ואחר כך מִיָּד שְׁלֹט בְּה הנחש בחוה וְהִטִּיל בְּה זוֹהֶמָא. ואז נַחַת קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְמִיחְמֵי ירד הקדוש ברוך הוא לראות אותם ולהוכיחם ולהענישם, כמו שכתוב
וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם וְאַשְׁתּוֹ כמבואר בפסוקי התורה.

אין משכן חשוב להשכינה מגוף האדם

תָּא חֲזִי, קוֹדֶם שְׁחָטָאוּ הֵיטָה הַשְּׂכִינָה עֲטָרָה עַל רְאשֵׁיהֶם, לֵהִיֹּת בְּשִׁבְלֵם שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם, פִּיּוֹן שְׁחָטָאוּ, כְּבִיכּוֹל תֵּשׁ כְּחָה, וְאַסְתַּלְקַת וְלֹא שְׁלִיטַת, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי לְקוֹנֵן, וְאָמַר אֵיכָה, מָה תְּהֵא מִינָה, שְׁלֹטְנוּתָא אֲעֵדוּ מִינָה.

אוּף הֶכָא בְּחוּרְבֵן בִּי מְקִדְשָׁא, שׁוֹלְטְנוּתָא אֲעֵדוּ מִינָה, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי לְמִסְפַּד וְאָמַר אֵיכָה, מָה תְּהֵא עָלֶיהָ.

אֵיכָה, רַבִּי פִּנְחָס פְּתַח (ירמיה לא יד) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים וְגוֹמֵר, בְּשַׁעֲתָא דְאַתְחָרַב בִּי מְקִדְשָׁא וְאַתּוּקַד, אַתָּא קָלָא וְאַיְתֵּעַר עַל קִבְרֵי אֲבֹהֵן קִדְמָאִי, וְאָמַר, אֲבֹהֵן קִדְמָאִי אַתּוּן דְּמִיכִין בְּשִׁינְתָּא,

מתוך מדבש

תָּא חֲזִי בֵּא וְרֵאה קוֹדֶם שְׁחָטָאוּ אָדָם וְחַוָּה הֵיטָה הַשְּׂכִינָה עֲטָרָה עַל רְאשֵׁיהֶם, לֵהִיֹּת בְּשִׁבְלֵם שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם כִּי אֵין מִשְׁכָּן יוֹתֵר חָשׁוּב לַהֲשַׁכֵּנָה מִגּוֹף הָאָדָם עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (נִרְאֵשִׁית לֹא יג) וַיַּעַל מִעֲלֵיו אֱלֹהִיִּם וְכִדּוּמָה, אֲבָל פִּיּוֹן שְׁחָטָאוּ כְּבִיכּוֹל תֵּשׁ כְּחָה שֶׁל הַשְּׂכִינָה, וְאַסְתַּלְקַת וְלֹא שְׁלִיטַת וְנִסְתַּלְקָה לְמַעְלָה וְלֹא שְׁלֹטָה עוֹר עַל הָעוֹלָם, כִּי נִתְלַבֵּשׁ הַגּוֹף שֶׁהִיא מִשְׁכַּנָּה שֶׁל הַשְּׂכִינָה בְּקִלְפּוֹת וְשִׁלְטוֹ בּוֹ הַסֵּם וְלִילִיּוֹת, וְזֶה הִיא חוּרְבֵן מְקִדֵּשׁ הַשְּׂכִינָה, לִכֵּן וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא ז"א הַתְּחִיל לְקוֹנֵן, וְאָמַר אֵיכָה קְרִי אֵיךְ כֹּה שְׁהוּא אוֹתִיּוֹת א"י כ"ה, דִּהִינּוּ מָה תְּהֵא מִינָה מָה תְּהֵא מִן כ"ה שְׁהִיא הַשְּׂכִינָה, שְׁלֹטְנוּתָא אֲעֵדוּ מִינָה כִּיּוֹן שִׁכַח הַשְּׁלִיטָה הוֹסֵרָה מִמֶּנָּה.

אוּף הֶכָא בְּחוּרְבֵן בִּי מְקִדְשָׁא אִף כֵּאֵן בְּחוּרְבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שׁוֹלְטְנוּתָא אֲעֵדוּ מִינָה הוֹסֵרָה הַשְּׁלִיטָה מִן הַשְּׂכִינָה, וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאֲרֵי לְמִסְפַּד וְאִזְּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּחִיל לְהַסְפִּיד, וְאָמַר "אֵיכָה" דִּהִינּוּ אֵיךְ כ"ה, ר"ל מָה תְּהֵא עָלֶיהָ מָה תְּהֵא עִם הַשְּׂכִינָה הַנִּקְרָאָת כ"ה.

מֵאִמֵּר הָבָא בְּשִׁנּוּי עֵינִין וְלִשׁוֹן מוֹכָא בְּאַרְיִכוֹת בְּמִדְרַשׁ אֵיכָה רַבְתִּי פְּתִיחַתָּא כ"ד

אֵיכָה יֵשְׁבָה בְּדֹד הָעִיר, רַבִּי פִּנְחָס פְּתַח לְפָרֵשׁ מָה שִׁכְתוּב קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחַל מְבַכָּה עַל בְּנִיה, הִנֵּה בְּשַׁעֲתָא דְאַתְחָרַב בִּי מְקִדְשָׁא וְאַתּוּקַד בְּשַׁעֲתָא שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׁרַף, אַתָּא קָלָא הוּא קוֹל צַעַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַיְתֵּעַר עַל קִבְרֵי אֲבֹהֵן קִדְמָאִי וְנִתְעוֹרֵר עַל קִבְרֵי הָאֲבוֹת הָרַאשׁוֹנִים, וְאָמַר וְכךָ אָמַר הַקּוֹל אֲבֹהֵן קִדְמָאִי אֲבוֹת הָרַאשׁוֹנִים, אַתּוּן דְּמִיכִין בְּשִׁינְתָּא אַתֵּם נִרְדָּמִים בְּשִׁינָה, וְלֹא יִדְעִיתּוּן

וְלֹא יִדְעִיתוּן צַעֲרָא דְעִלְמָא, בְּנִיכּוֹן דְּגִדְלָתוֹן בְּצַעֲרָא וְאַעֲלִיתוּן לוֹן
בְּהִימְנוּתָא סְגִי דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הָא מִיתוּ, וְהָא אֶתְקַטְלוּ, וְהָא אָזְלוּ
בְּגִלוּתָא בִּין שְׁנֵאִיהוֹן, יִדְיָהוֹן מְהִדְקֵן לְאַחֹרָא, מִיִּיתִין בְּכַפְנָא, וּבִתְיָהוֹן
אֲתוּקָד, אֵן רַחֲמִין דִּילְכוֹן, אֵן מְהִימְנוּתָא דִּילְכוֹן, קוּמוּ אִיתְעֲרוּ לְגַבְיִיָּהּ.

התעוררות האבות והאמהות ומשה רבינו בעת החורבן

מִיָּד אֲתַעֲרוּ אֲבָהֵן וְאַמָּהֵן, וְאַזְלוּ לְגַבֵּי מֹשֶׁה, אָמְרוּ לֵיהּ, מֹשֶׁה רַעֲיָא
מְהִימְנָא, אֵן אֵינוֹן בְּנִין, אֵן שְׂבָקְתָּ לוֹן, מִיָּד אִיתְעַר מֹשֶׁה וְאַזְל
עִמָּהוֹן לְגַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לֵיהּ, בְּנֵי אֲבָהֵן אֵלִין, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּפַקְדֵּנִי
קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלִיהוֹן, וְשְׂבָקִית לוֹן בִּידָךְ, אֵן אֵינוֹן.

אָתִיב יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר, רַפִּינוּ מֹשֶׁה, בְּאַרְעָא קִדְשָׁא שְׂבָקִית לוֹן, וּפְלִיגִית

מתוך מדבש

צַעֲרָא דְעִלְמָא ואֵין אַתֶּם יוֹדְעִים אַתְּ הַצֵּעַר שִׁישׁ בְּעוֹלָם, הֲרִי בְּנִיכּוֹן דְּגִדְלָתוֹן בְּצַעֲרָא
בְּנִיכִם שְׂגַדְלָתִם בַּצֵּעַר וּבִקּוּשִׁי, וְאַעֲלִיתוּן לוֹן בְּהִימְנוּתָא סְגִי דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְהִכְנַסְתֶּם אוֹתָם בְּאֻמוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָא מִיתוּ וְהָא אֶתְקַטְלוּ הֲרִי
מֵהֶם מֵתוּ בַּדְּבַר, וּמֵהֶם נִהְרְגוּ בַּחֶרֶב, וְהָא אָזְלוּ בְּגִלוּתָא בִּין שְׁנֵאִיהוֹן יִדְיָהוֹן מְהִדְקֵן
לְאַחֹרָא וּמֵהֶם הִלְכוּ בְּגִלוּת בֵּין שׁוֹנְאִיָּהֶם כְּשִׂידֵיהֶם קְשׁוּרוֹת לְאַחֲרֵיהֶם, מִיִּיתִין בְּכַפְנָא
וּמֵהֶם מֵתִים בְּרַעַב, וּבִתְיָהוֹן אֲתוּקָד וּבִתְיָהֶם נִשְׂרָפוּ, אֵן רַחֲמִין דִּילְכוֹן אִיפָּה הֵם הִרְחַמִּים
שְׁלָכֶם, אֵן מְהִימְנוּתָא דִּילְכוֹן אִיפָּה הַנְּאֻמּוֹת שְׁלָכֶם, קוּמוּ אִיתְעֲרוּ לְגַבְיִיָּהּ קוּמוּ
וְהִתְעוּרוּ אֵל בְּנִיכֶם וְתִרְאוּ אֶת צַעֲרָם.

מִיָּד אֲתַעֲרוּ אֲבָהֵן וְאַמָּהֵן מִיָּד נִתְעוּרוּ הָאֲבוֹת וְהָאִמּוֹת שֶׁהָיוּ מִרְכָּבָה לְמַלְכוּת וּלְשֵׁלַשׁ
מִדּוֹת חֲגִ"ת, וְאַזְלוּ לְגַבֵּי מֹשֶׁה וְהִלְכוּ אֶל מֹשֶׁה שֶׁהָיָה בְּסוּד הַדַּעַת לְמַעֲלֵה מֵהֶם,
אָמְרוּ לֵיהּ לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה רַעֲיָא מְהִימְנָא מֹשֶׁה הִרְעִיעַ הַנְּאֻמָּן, אֵן אֵינוֹן בְּנִין אִיפָּה
הֵם הַבְּנִים, אֵן שְׂבָקְתָּ לוֹן אִיפָּה עֲזַבְתָּ אוֹתָם, מִיָּד אִיתְעַר מֹשֶׁה וְאַזְל עִמָּהוֹן לְגַבֵּי
יְהוֹשֻׁעַ מִיָּד הִתְעוּרַר מֹשֶׁה וְהִלֵּךְ עִמָּהֶם אֶל יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּא הִיָּה מוֹשְׁרֵשׁ בְּמַלְכוּת בְּסוּד פְּנֵי
לְבָנָה, אָמַר לֵיהּ מֹשֶׁה לִּיהוֹשֻׁעַ בְּנֵי אֲבָהֵן אֵלִין, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הָאֲבוֹת הָאֵלֹּהִים, שֶׁהֵם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּפַקְדֵּנִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלִיהוֹן שְׂפַקֵּד אוֹתִי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם,
וְשְׂבָקִית לוֹן בִּידָךְ וְעֲזַבְתִּי אוֹתָם בִּידְךָ, אֵן אֵינוֹן אִיפָּה הֵם.

**אָתִיב יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר הַשִּׁיב יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר, רַפִּינוּ מֹשֶׁה, בְּאַרְעָא קִדְשָׁא שְׂבָקִית
לוֹן עֲזַבְתִּי אוֹתָם בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא סוּד הַמַּלְכוּת, וּפְלִיגִית לוֹן אֲרַעָא עַל
פּוּם עֲדָבָא כְּמָה דְּפַקְדֵּנִי וְחִלְקֵתִי לָהֶם אֶת הָאָרֶץ עַל פִּי הַגּוֹרֵל כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִנִי, וְכָלְהוּ**

לֹון אֲרָעָא עַל פּוּם עֲדָבָא כְּמָה דְּפִקְדָּתֵנִי, וְכָלְהוּ שְׁבָקִית גְּבֵר עַל אַחֲסָנְתִּיהָ וְעַל עֲדָבֶיהָ.

מִיָּד אָזְלוּ פּוּלְהוּ לְאַרְעָא קְדִישָׁא, וְאַשְׁפָּחוּ לָהּ דְּאַתְחַרְבָּא, דְּלֹא אֲשַׁתְּמַע בָּהּ קָלָא, עָאלוּ לְבֵי מִקְדָּשָׁא, וְחִמּוּ דְּאַתּוּקְדָּא, עֲבָדוּ בָּהּ הִסְפִּידָא, עַד דְּאַשְׁתְּמַע קָל מְרִירוּ דְּבִכְיָה לְרוּם שְׁמֵיָא, וְכָל מְלָאכֵי עֵילָאֵי בְּכוּ עֲמָהוֹן לְעֵלָא.

אִיתַעֲר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַתָּא לְגַבִּיהוֹן, וְאַשְׁפָּח לֹון מְמָרְרִין בְּקָל בְּכִיָּה, גּוּ עֲפָרָא דְּמִקְדָּשָׁא, אָמַר לֹון, רְחִימִין דְּנַפְשָׁאֵי מָה אַתּוֹן הָכָא, (שם יא טו) מָה לִּידִידֵי בְּבִיתִי.

טענות אברהם אבינו לפני הקב"ה

קָם אַבְרָהָם סָבָא בְּקִדְמִיתָא, וְאָמַר קָמִיָּה, מָאֲרִי דְּעֵלְמָא, אַתָּא יָדַעְתָּ

מתוך מדבש

שְׁבָקִית גְּבֵר עַל אַחֲסָנְתִּיהָ וְעַל עֲדָבֶיהָ וְאֵת כּוֹלָם עֲזַבְתִּי אִישׁ אִישׁ עַל נַחֲלָתוֹ וְעַל גּוּרָלוֹ, ר"ל כָּל שֶׁבֶט עַל מְקוֹם רְמִיזָתוֹ וּמְקוֹם רוּחֲנִיתוֹ וּבְחִינָתוֹ בַּמַּלְכוּת.

מִיָּד אָזְלוּ פּוּלְהוּ לְאַרְעָא קְדִישָׁא מִיָּד הִלְכוּ כּוֹלָם לֵארוֹן הַקְּדוֹשָׁה, וְאַשְׁפָּחוּ לָהּ דְּאַתְחַרְבָּא וּמִצְאוּ אוֹתָהּ שְׁנַחֲרַבָּה, (הֵינּוּ הַנְּחִינָה הַאֲחֵרוֹנָה שֶׁנִּמְלְכּוֹת, שָׁנָה הוּא סוּד הַחוּרְבָן וְהַגְלוּת), דְּלֹא אֲשַׁתְּמַע בָּהּ קָלָא וְלֹא נִשְׁמַע בָּהּ קוֹל מַחֲמַת רוּב הַשְּׁמַמוֹן, עָאלוּ לְבֵי מִקְדָּשָׁא וּנְכַסּוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, (שֶׁהוּא נְחִינָה פְּנִימִיּוֹת שֶׁל הַמַּלְכוּת), וְחִמּוּ דְּאַתּוּקְדָּא וּרְאוּ שְׁנִשְׁרַף בְּדִינֵי אֵשׁ הַגְּבוּרָה הַחוּזָקָה, עֲבָדוּ בָּהּ הִסְפִּידָא וְעָשׂוּ כּוּ הַסִּפְדָּא, לְעוֹרֵר אֶת הַרְחָמִים הָעֵלְיוֹנִים, עַד דְּאַשְׁתְּמַע קָל מְרִירוּ דְּבִכְיָה לְרוּם שְׁמֵיָא עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל מְרִירוֹת הַבְּכִיָּה לְרוּם הַשְּׁמַיִם, בְּסוּד שְׁעָרֵי דְּמַעָּה הַנִּפְתָּחִים עַל יְדֵי מִי הַדְּמָעוֹת, וְכָל מְלָאכֵי מַעֲלָה שֶׁבַּהִיכּוֹלוֹת הָעֵלְיוֹנִים בְּכוּ עִמָּהֶם לְמַעֲלָה.

וְהִנֵּה עַל יְדֵי אֵלֹו הַבְּכִיּוֹת אִיתַעֲר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַתָּא לְגַבִּיהוֹן הַתְּעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא הַבִּינָה שֶׁהִיתָה מְסוּלֶקֶת מֵהֶם, וּבֹא אֵלֵיהֶם, וְאַשְׁפָּח לֹון מְמָרְרִין בְּקָל בְּכִיָּה גּוּ עֲפָרָא דְּמִקְדָּשָׁא וּמִצָּא אוֹתָם מְמַרְרִים בְּקוֹל בְּכִיָּה בְּתוֹךְ עֵפֶר הַמִּקְדָּשׁ, אָמַר לֹון אִמַּר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְחִימִין דְּנַפְשָׁאֵי מָה אַתּוֹן הָכָא אֶהוּבִי נַפְשֵׁי מָה אַתֶּם נִמְצָאִים כֹּאן, מָה לִּידִידֵי בְּבִיתִי.

מִיָּד קָם אַבְרָהָם סָבָא בְּקִדְמִיתָא קָם אַבְרָהָם הִזְקֵן בְּתַחֲלִילָה, לְעוֹרֵר אֶת מִדַּת הַחֶסֶד, כִּי אַבְרָהָם שֶׁהוּא בַּחֲסֵד הוּא רֹאשׁ הַמְּדַבְּרִים בְּכָל מְקוֹם, וְאָמַר קָמִיָּה מָאֲרִי דְּעֵלְמָא וְאָמַר לְפָנַי אֲדוֹן הָעוֹלָם, אַתָּא יָדַעְתָּ דְּאַזְלִית קָמָךְ בְּאַוּרָח קָשׁוּט אַתָּה יָדַעְתָּ שֶׁהִלַּכְתִּי

דְּאֲזִלִית קִמָּךְ בְּאוֹרַח קָשׁוּט, עֶשֶׂר זְמַנִּין נִסִּית לִי וְקִיַּמִּית בְּכֹלָא, בְּנִי
 אֵן אֵינוֹן, לֹא שְׁמַעְנָא קָל מְלִיהוֹן בְּאַרְעָא דְּאוּמִית לִי לְקִיַּמָּא לְהוֹן בָּהּ.
 אָמַר לִיה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִי אֲבִרְהֵם רְחִימָא דִּנְפִשָּׁאִי, (ש) וּבִשְׁר קִדְשׁ
 יַעֲבֵרוּ מַעְלִיךְ, בְּטִילוּ מִיַּנְיָהוּ בְּרִית קִדְשָׁא, וּפְלָחוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְעַל
 דָּא אֵיתְקַפֵּת רוּגְזָאִי בְּהוֹן, וּבְגִינָךְ אוֹרִיכְנָא לֹון כְּמָה זְמַנִּין, וְלֹא תָבוּ קִדְמִי.
 כִּיּוֹן דְּשָׁמַע אֲבִרְהֵם כֶּךָ, אָמַר יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ כָּל אֵינוֹן חוֹבִיָּהוֹן
 בְּנִי עֲמַמְיָא, עַד דִּיהָא רַעְוָא דִּילָךְ לְאַתְבָּא לֹון לְגַבְךָ, וְכֵן פְּלָהוּ
 כְּגוֹנוֹנָא דָּא, וְאַזְלוּ לְהוּ.

טענת רחל אמנו לפני הקב"ה

אֲשַׁתְּאֲרַת תָּמָן רָחֵל, וְאַרְיִמַת קָל בְּכִיָּה בְּמִרְרוֹ דְּתַמְרוּרִים, אָמַר לָהּ קִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא, רָחֵל, מָה אַתְּ מַבְכָּה, אָמְרָה קָמִיה וְלֹא אֲבַכָּה, בְּנִי

מתוך מדבש

לפניך בדרך אמת, כִּי עֶשֶׂר זְמַנִּין נִסִּית לִי וְקִיַּמִּית בְּכֹלָא עֶשֶׂר פַּעֲמִים נִסִּית אוֹתִי וַעֲמַדְתִּי
 בְּכוֹלִם, וַעֲתָה בְּנִי אֵן אֵינוֹן בְּנִי אִיפָה הֵם, לֹא שְׁמַעְנָא קָל מְלִיהוֹן בְּאַרְעָא דְּאוּמִית
 לִי לְקִיַּמָּא לְהוֹן בָּהּ לֹא שְׁמַעְתִּי קוֹל דְּבִרְיָהִם, בִּארְץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לִי לְקִיַּם אוֹתָם בָּהּ.

אָמַר לִיה קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֵאבְרָהִם, אִי אֲבִרְהֵם רְחִימָא דִּנְפִשָּׁאִי הוּי אֲבִרְהֵם אַהוּב
 נַפְשִׁי, וּבִשְׁר קִדְשׁ יַעֲבֵרוּ מַעְלִיךְ דַּהֲיִינוּ בְּטִילוּ מִיַּנְיָהוּ בְּרִית קִדְשָׁא שְׁבַטְלוּ
 מֵהֵם אֶת הַבְּרִית הַקְּדוּשָׁה, וּבִזָּה פִּגְמוּ אִפִּילוּ בְּמַדַּת הַחֹסֶד הַמִּתְגַּלָּה בָּפָה הַיְסוּד, וַעֲוֹד וּפְלָחוּ
 עֲבוּדָה זָרָה וַעֲבָדוּ לְעַבּוּדָה זָרָה, וּבִזָּה פִּגְמוּ בְּמַדַּת הַמַּלְכוּת שְׁבָה נֹוגַע פִּגְם עֲבוּדָה זָרָה,
 וְעַל דָּא אֵיתְקַפֵּת רוּגְזָאִי בְּהוֹן וְעַל כֵּן חָרָה אַפִּי בָהֶם, וּבְגִינָךְ אוֹרִיכְנָא לֹון כְּמָה
 זְמַנִּין וּבִשְׁבִילֶךְ הָאֲרַכְתִּי אִפִּי לָהֶם כְּמָה פַּעֲמִים, ר"ל שְׁנֵשֶׁת־מִשְׁתִּי בְּמַדַּת הַחֹסֶד לְהֵאָרִיךְ אִפִּי
 אוֹלִי יִשׁוּבוּ וִיתְקַנוּ פִּגְם נַפְשָׁם, אֲבָל וְלֹא תָבוּ קִדְמִי וְלֹא שָׁבוּ לִפְנֵי בְּתוּבָה, וְלֹא נִתְקַנּוּ.

כִּיּוֹן דְּשָׁמַע אֲבִרְהֵם כֶּךָ כִּיּוֹן שְׁשַׁמַּע אֲבִרְהֵם כֶּךָ, אָמַר, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ כָּל
 אֵינוֹן חוֹבִיָּהוֹן בְּנִי עֲמַמְיָא ר"ל שִׁיְהִיו בְּגִלוּת בֵּין הָעַמִּים עַד שִׁירְצוּ אֶת עוֹנֵם,
 וַיִּמְחוּ עוֹנוֹתֵיהֶם מֵעֲלֵיהֶם, וַיִּלְבִּינוּ וַיִּתְקַנוּ אֶת מַדַּת הַחֹסֶד עַל יְדֵי עוֹנֵי הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ בֵּין
 הָאוֹמוֹת, עַד דִּיהָא רַעְוָא דִּילָךְ לְאַתְבָּא לֹון לְגַבְךָ עַד שִׁיְהִיה רְצוֹן מִלִּפְנֵיךְ לְהַחֲזִיר
 אוֹתָם וּלְהַשִּׁיבָם אֵלֶיךָ, וְכֵן פְּלָהוּ כְּגוֹנוֹנָא דָּא וְכֵן כָּל הָאֲבוֹת עָנוּ וְאָמְרוּ כַּעֲיֵן שַׁעֲנָה
 אֲבִרְהֵם, וְאַזְלוּ לְהוּ וְהִלְכוּ לָהֶם.

אֲשַׁתְּאֲרַת תָּמָן רָחֵל נִשְׁאָרָה שֵׁם רָחֵל שְׁהִיא סוּד הַשְׁכִּינָה, וְאַרְיִמַת קָל בְּכִיָּה בְּמִרְרוֹ
 דְּתַמְרוּרִים וְהִרְיָמָה קוֹל בְּכִיָּה בְּמִרְרוֹת גְּדוּלָּה, אָמַר לָהּ קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,

אֵן אֵינוֹן, וּמָה חֲטָאֵן לְגַבָּךְ, אָמַר לָהּ עֲאָלוּ צָרְתִּי לְקַמָּאִי, וְאֵעִילוּ לָהּ בְּבִיתִי, מִיָּד אֲמָרָה וְכִי לֹא עֲבָדִית אֲנִי יְתִיר, דְּאֵעִילָנָא צָרְתִּי בְּבִיתִי.

דִּתְנֵן, בְּשַׁעְתָּא דְּכְתִיב (בראשית כט יב) וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אַבְיָה הוּא, אָמַר הַזְדוּגִי לְגַבָּאִי, אֲמָרָה לִיָּה אֵין, אָבֵל אַחְתָּא אֵית לִי קְשִׁישָׁא מִיִּנְאִי, וּמִסְתַּפִּינָא מֵאָבָא דִּרְמָאָה אִיהוּ, מִיָּד וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אַבְיָה הוּא, בְּרַמָּאוּתָהּ, מִיָּד יָהֵב לָהּ סִימָנִין, פִּיּוֹן דְּעֵאלַת לֵאָה בְּהֵוָּא לִילִיָּא, אֲמָרָה רַחֵל הִשְׁתָּא מִתְפַּסְפָּא אַחְתִּי, אֲזֵלַת וּמִסְרָה לָהּ סִימָנִין. וְעַל דָּא אֲמָרָה לְגַבִּי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֲנִי לֹא עֲבָדִית יְתִיר, דְּאֵעִילָנָא

מתוך מדבש

רַחֵל, מָה אַתְּ מַבְכָּה לָמָּה אַתְּ בּוֹכָה כָּל כַּךְ, אֲמָרָה קַמִּיָּה אֲמָרָה רַחֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא אָבָכָה וְכִי לֹא אֲבָכָה, בְּנִי אֵן אֵינוֹן בְּנֵי אִיפָה הֵם, וּמָה חֲטָאֵן לְגַבָּךְ וּמָה חֲטָאוּ לִפְנִיךְ, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֲאָלוּ צָרְתִּי לְקַמָּאִי וְאֵעִילוּ לָהּ בְּבִיתִי הַכְּנִיסוּ צָרְתִּי שְׁהִיא הַעֲבוּדָה זָרָה לִפְנֵי, וְהַכְּנִיסוּ אוֹתָהּ בְּבִיתִי, וּבֹזָה פִּגְמוּ כִּי רַחֵל מִמֶּשׁ שְׁמַדְתֵּךְ מִדַּת הַמַּלְכוּת, מִיָּד אֲמָרָה רַחֵל, וְכִי לֹא עֲבָדִית אֲנִי יְתִיר דְּאֵעִילָנָא צָרְתִּי בְּבִיתִי וְכִי לֹא עֲשִׂיתִי אֲנִי יוֹתֵר שֶׁהִכְנַסְתִּי אֶת צָרְתִּי בְּבִיתִי, וּבֹזָה גִּרְמָתִי שֶׁהִכְנִינָה שְׁהִיא סוֹד לֵאָה נֶאֱחָז בִּיעָקֹב סוֹד הַתְּפָאֶרֶת, וְזֶה יִסְפִּיק לָהֶם לְהֵאָרִיךְ אִפְךָ לָהֶם, וְלִיסְרֵם בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת עַד שִׁישׁוּבוּ.

דִּתְנֵן שְׁלִמְדֵנוּ, בְּשַׁעְתָּא דְּכְתִיב בְּשַׁעָה שְׁכָתוּב וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אַבְיָה הוּא, אָמַר יַעֲקֹב לְרַחֵל, הַזְדוּגִי לְגַבָּאִי תִנְשְׂאִי אֵלַי, אֲמָרָה לִיָּה רַחֵל, אֵין כֵּן אֲנִי רוֹצָה, אָבֵל אַחְתָּא אֵית לִי קְשִׁישָׁא מִיִּנְאִי אֲבֵל יֵשׁ לִי אַחוֹת גְּדוּלָה מִמֶּנִּי, וּמִסְתַּפִּינָא מֵאָבָא דִּרְמָאָה אִיהוּ וְאֲנִי יִרְאָה מֵאֲבִי שְׁהוּא רִמָּאִי, וִירְצָה לְהַחֲלִיף אֶת אַחוֹתִי הַגְּדוּלָה בְּמִקְוָמִי, מִיָּד וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אַבְיָה הוּא, בְּרַמָּאוּתָהּ גַּם אֲנִי יִכּוֹל לְרִמּוֹת כְּנֶגֶד רִמָּאִי כְּמוֹתוֹ, מִיָּד יָהֵב לָהּ סִימָנִין מִיָּד נָתַן יַעֲקֹב לְרַחֵל סִימָנִים (הַמְצוּאִים נִסְפֵּר מִסֵּד לְאַנְרֵסֶס מַעֲיָן ז' נֶחֱס' ס"ו), שְׁתַּעֲשֶׂה כְּשִׁיבִיאוּ אוֹתָהּ לְהַתְחַבֵּר אֵלָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּבֵן לֹא יִחְלִיפֶנָּה בְּלֵאָה, פִּיּוֹן דְּעֵאלַת לֵאָה בְּהֵוָּא לִילִיָּא כִּיּוֹן שְׁנַכְנַסָּה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה לְהַתְחַבֵּר עִם יַעֲקֹב, אֲמָרָה רַחֵל כִּי חֲשַׁבָה בְּדַעְתָּהּ, הִשְׁתָּא מִתְפַּסְפָּא אַחְתִּי עֲתָה תִתְבַּיֵּשׁ וְתִתְבּוֹזָה אַחוֹתִי, שִׁיעָקֹב יִכִּיר שְׁהִיא לֵאָה, לִפִּי שְׁלֹא תַעֲשֶׂה אוֹתָם הַסִּימָנִים שְׁמִסֵּר לָהּ יַעֲקֹב, וְכֵדִי לְהַצִּיל אוֹתָהּ מִבְּזִיוֹן אֲזֵלַת וּמִסְרָה לָהּ סִימָנִין הִלְכָה רַחֵל וּמִסְרָה אֶת הַסִּימָנִים לְלֵאָה, שִׁיחֲשׁוּב יַעֲקֹב שְׁהִיא רַחֵל (וְעִיֵּן מִס' מַגִּילָה דף יג רע"ג).

וְעַל דָּא אֲמָרָה לְגַבִּי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעַל זֶה אֲמָרָה רַחֵל לְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֲנִי לֹא עֲבָדִית יְתִיר דְּאֵעִילָנָא צָרְתִּי בְּבִיתִי וְכִי אֲנִי לֹא עֲשִׂיתִי יוֹתֵר שֶׁהִכְנַסְתִּי אֶת צָרְתִּי בְּבִיתִי, וְאֵת דְּכְתִיב בָּךְ וְאֵתָה שְׁנֵאֲמַר כִּי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אִפִּים הַזְכִּירָה

צָרָתִי בְּבֵיתִי, וְאַתָּה דִּכְתִּיב בְּךָ (שמות לד ו) רַחוּם וְחַנוּן אָרְךָ אֲפִים, הִנֵּה לָךְ לְאַעֲבָרָא עַל חוֹבֵיהוֹן.

וּבְכָל מָה דְאָמַר לָהּ לֹא קִבִּילַת תַּנְחוּמִין, הִדָּא הוּא דִּכְתִּיב (ירמיה לא יד) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹמֵר פִּי אֵינְנוּ, לֹא בַעֲתָ לְקַבֵּל תַּנְחוּמִין, מְאִי טַעְמָא, בְּגִין פִּי אֵינְנוּ פִּיּוּמִין קְדָמָאין לְאַשְׁרָאָה בִּינִיָּהוּ, וְהָא אֶסְתַּלַּק לְעֵלָא, וּבְגִין דְּכִי אֵינְנוּ בְּגוּ בְּנֵהָא, לֹא קִבִּילַת תַּנְחוּמִין, עַד דְּאוּמִי לָהּ דִּכְתִּיב (שם פסוק טו) כֹּה אָמַר יְהוָה מְנַעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה.

מתוך מדבש

ג' מדות האלו מפני שהקדוש ברוך הוא מתנהג עמהם זו אחר זו, כי אם האדם אינו צדיק גמור שיש בידו סיפוק ליטול בדין, אז נותן לו הקדוש ברוך הוא מצד הרחמים, והיינו מדת "רחום", ואם אין לו זכות כלל, מתנהג עמו הקדוש ברוך הוא במדת "חנון" שנותן לו על צד החן בחנם, ואם הוא רשע, אז מתנהג עמו הקדוש ברוך הוא במדת "ארך אפים" שמאריך לו אפו עד שישוב, ובשלש מדות האלו מתנהג הקדוש ברוך הוא עם ישראל, לכן יספיקו שלא יגלו, אלא ייסרם הקדוש ברוך הוא בדרך אחרת עד שישובו, לכן אמרה רחל הִנֵּה לָךְ לְאַעֲבָרָא עַל חוֹבֵיהוֹן הִיא לך לעבור על עונותיהם, ולא להגלותם בגלות.

וּבְכָל מָה דְאָמַר לָהּ לֹא קִבִּילַת תַּנְחוּמִין ובכל מה שהקדוש ברוך הוא אמר לרחל לא קבלה תנחומים, הִדָּא הוּא דִּכְתִּיב וְהוּא שְׁכָתוּב קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה פִּי אֵינְנוּ דהיינו לֹא בַעֲתָ לְקַבֵּל תַּנְחוּמִין לא רצתה לקבל תנחומים, מְאִי טַעְמָא מהו הטעם, בְּגִין "פִּי אֵינְנוּ" פִּיּוּמִין קְדָמָאין לְאַשְׁרָאָה בִּינִיָּהוּ לפי שהקדוש ברוך הוא אינו שורה בין ישראל כבימים הראשונים, וְהָא אֶסְתַּלַּק לְעֵלָא והרי נסתלק למעלה, וּבְגִין דְּכִי אֵינְנוּ בְּגוּ בְּנֵהָא ולפי שהקדוש ברוך הוא אינו שורה בין בניה של רחל, לֹא קִבִּילַת תַּנְחוּמִין לפיכך לא קבלה רחל תנחומים, ר"ל שאם היה בית המקדש קיים וישראל היו נשאים בארץ ישראל והשכינה והקדוש ברוך הוא עמהם, אף אם יכלה מקצתם בדבר או ברעב וחרב רח"ל, אינו רעה כל כך כמו הגלות, שגרמה סילוק התפארת מעל המלכות, והיא מתגרשת אחריהם בגלותם.

עַד דְּאוּמִי לָהּ עד שנשבע לה הקדוש ברוך הוא שיגאל את בניה ישראל, דִּכְתִּיב כמו שכתוב כֹּה אָמַר יְהוָה מְנַעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה "כי יש שכר לפעולתך" על שמסרת הסימנים ללאה, "נאם ה' ושבנו מארץ אויב", ר"ל בגמול זה ישובו בניך מארץ אויב (עיין שם צפרש"י).

כמו שעוררה רחל מלמטה עוררה השכינה מלמעלה

כִּמְהָ דַּעְבֵּדַת רַחֵל, אוֹף הָכִי שְׂכִינְתָא לַעֲלָא, בְּדַמְתַּרְגָּם, קֵל בְּרוּם
שְׂמִיָּא אֲשַׁתְּמַע שְׂכִינְתָא מִבְּכָה עַל בְּנָהָא, בְּהָיָא שְׁעָתָא דְאִיהִי
הוֹת מִבְּכָה, אֲתַעֲרוּ לְגַבָּה שְׁתִּין רַבּוּא מִשְׁרִיין עֵילָאִין, וְכִלְהוּ אִיתַעֲרוּ
בְּכִיָּה לְגַבָּה.

בְּהָיָא שְׁעָתָא אֲשַׁתְּמַע קֵלָא לְרַקִּיעַ עֲרֻבוֹת, וְאִזְדַּעְזְעוּ מֵאֲתָן אֶלְף
עֲלָמִין, דִּהְיוּ גְּנִיזִין מִן יוֹמָא דְאֲתַבְּרִי עֲלָמָא, עַד דְּאֲשַׁתְּמַע
הָהוּא קֵלָא לְרוּם שְׂמִיָּא, וּמֵאֲן אִיהוּ, דָּא (יחזקאל א כב) רַקִּיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח
הַנּוֹרָא, דְּאִיהוּ עַל גְּבֵי הַחִיּוֹת.

מֵתוּק מִדְּבַשׁ

הִנֵּה כִּמְהָ דַּעְבֵּדַת רַחֵל כְּמוֹ שַׁעֲתָה רַחֵל לַמֶּטֶה, אוֹף הָכִי שְׂכִינְתָא לַעֲלָא כֵן עֲשֵׂתָה
הַשְׂכִּינָה לַמַּעֲלָה, בְּדַמְתַּרְגָּם כְּמוֹ שִׁפְרֵשׁ הַתַּרְגוּם, קֵל בְּרוּם שְׂמִיָּא אֲשַׁתְּמַע קוֹל
צְרוּם הַשָּׁמַיִם נִשְׁמַע, שְׂכִינְתָא מִבְּכָה עַל בְּנָהָא הַשְׂכִּינָה מִצְּדָה עַל צִנִּיָּה, בְּהָיָא
שְׁעָתָא דְאִיהִי הוֹת מִבְּכָה צְלוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהַשְׂכִּינָה הִיטָה מִצְּדָה, אֲתַעֲרוּ לְגַבָּה שְׁתִּין
רַבּוּא מִשְׁרִיין עֵילָאִין נִתְעוֹרְרוּ אֲלֵיהֶם שְׁשִׁים רְצוּא מִחֲנוּת מַלְאכִים הַעֲלִיּוּנִים שֶׁהֵם מַלְאכֵי
הַשָּׁלוֹם, וְכִדְּהוּ אִיתַעֲרוּ בְּכִיָּה לְגַבָּה וְכוֹלֵם נִתְעוֹרְרוּ צִנִּיָּה אֲלֵיהֶם.

הִנֵּה כְּמוֹ (יִשְׁעִיָּה ל"ג ז'), הֵן אֲרָאֵם לַעֲקוֹ חוֹזָה, הֵם מַלְאכֵי הַשְׂכִּינָה, מַלְאכֵי שְׁלוֹם מֵרִיזִין, הֵם מַלְאכֵי
הַקְּדוֹשׁ צְרוּךְ הוּא, וְהַעֲנִין הוּא שֵׁשׁ מַלְאכִים שֶׁל הַקְּדוֹשׁ צְרוּךְ הוּא וְהֵם זְכָרִים, וְשֵׁשׁ מַלְאכִים שֶׁל הַשְׂכִּינָה
וְהֵם נְקֻבוֹת, וּמַלְאכֵי הַשְׂכִּינָה הֵם שְׁשִׁים רְצוּא כְּנֶגֶד נְשֵׁי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיוּ צְמִדָּה, וּמַלְאכֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּךְ הוּא גַם
הֵם שְׁשִׁים רְצוּא כְּנֶגֶד אֲנָשֵׁי צִנִּיָּה יִשְׂרָאֵל, וְכַשֵּׁית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּים הִיטָה הַשְׂכִּינָה מִעוֹרֶרֶת לָהֶם שִׂמְחָה וְהָיוּ
שִׂמְחִים וּמִתְעַדִּים צִיּוּדָה, וְעַתָּה שֶׁנִּחְרַב הַבַּיִת הָיָה מִעוֹרֶרֶת אֲנָחָה וְצָרָה, וְכוֹלֵם צוֹכִים עִמָּה. (רמ"ק)

בְּהָיָא שְׁעָתָא אֲשַׁתְּמַע קֵלָא לְרַקִּיעַ עֲרֻבוֹת צְלוֹתָהּ שְׁעָה נִשְׁמַע הַקוֹל לְרַקִּיעַ שֶׁל עֲרֻבוֹת
שֶׁהוּא רַקִּיעַ הַעֲלִיּוֹן, וְאִזְדַּעְזְעוּ מֵאֲתָן אֶלְף עֲלָמִין וְנִזְדַּעְזְעוּ מֵאֲתָם אֶלְף עוֹלָמוֹת,
הֵם סוּד חֲכָמָה וְצִנִּיָּה הַכּוֹלָלוֹת עֶשֶׂר מֵעֶשֶׂר עַד מֵאֲתָם אֶלְף, ו"נִזְדַּעְזְעוּ" הֵיינו שֶׁנִּתְפַּעֲלוּ עַל
שֵׁלָא הָיוּ יְכוּלִים לַעֲוֹרֵר אֶת מִדַּת הַרַחֲמִים, דִּהְיוּ גְּנִיזִין מִן יוֹמָא דְאֲתַבְּרִי עֲלָמָא שֶׁהָיוּ
גְּנוּזִים מִיּוֹם שֶׁנִּצְרָא הָעוֹלָם, ר"ל הֵם גְּנוּזִים מִתְּפִאֲרַת שִׁמְמוֹ הוּא צְרִיחַת הָעוֹלָם, עַד דְּאֲשַׁתְּמַע
הָהוּא קֵלָא לְרוּם שְׂמִיָּא עַד שֶׁנִּשְׁמַע הַקוֹל לְרוּם הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא צִנִּיָּה הַדַּעַת הַמִּתְרוֹמָמֶת
עַד הַחֲכָמָה וְהַכֹּתֵר, וּמֵאֲן אִיהוּ וְיָמִי הוּא, וְאָמַר דָּא זֶהוּ רַקִּיעַ שֶׁהוּא סוּד הַדַּעַת, כְּעֵין
הַקֶּרַח הַנּוֹרָא הֵיינו לִצְוֹן רַחֲמִים מִכֹּתֵר הַעֲלִיּוֹן, דְּאִיהוּ שֶׁהוּא עַל גְּבֵי הַחִיּוֹת דִּהְיינו לַמַּעֲלָה
מִחֲתוּמֵם הַנִּקְרָאִים חַיּוֹת. וּמֵשֶׁם הִיָּה צְרִיךְ לַהֲיוֹת הַמִּתְעוֹרְרוֹת הַרַחֲמִים, אֲלֵא מִפְּנֵי פֶגֶם הַתַּחֲמוּמִים
אֵין זְמַן רַחֲמִים צְעוֹלֵם, אֲלֵא מֵעַתָּה שֶׁהִשִּׁיגוּ הוּא קֶשֶׁר הַצִּנִּיָּה עִם הַמַּלְכוּת כְּדִמְפָּרֵשׁ וְאִזְלִי.

הבטחת השבינה העליונה שהגלות תהיה לתועלת

עד דאתגליאת אימא לברתא, ואמרה לה, מנעי קולך, פדין אתפרשת מתמן ואזלת היא וכל אוכלוסהא בגלותא, ואצטריכו לאתבדרא לכמה סטרין, למיהוי גלותא לכולא והיא ישבה בדר.

רבי נחוניא אמר, איכה, מאן אמר דא, ההוא רוח עילאה נעימאה (ס"א פנימאה) עלמא דאתי, ועל דא תיבה דא רוחני איהו, ולא אית בה שותפו כלל, לא בלישן ולא בשיניין ולא בשפון כלל, אימא שאלה על בריתה, דא קרקורא דקיר, אדון רבון רב ושליט.

מתוך מדבש

וזה שאמר עד דאתגליאת אימא לברתא עד שנגלתה האם שהיא הזינה לזנה שהיא המלכות, ואמרה לה, מנעי קולך מזכי ועיניך מדמעה, וזה הזינה אותה לגילוי אור הגאולה, וגם שהגלות תהיה לתועלת, פדין אתפרשת מתמן ואזלת היא וכל אוכלוסהא בגלותא אז השכינה נפרדה משם והלכה היא וכל המוים מלאכה גלות, ואצטריכו לאתבדרא לכמה סטרין והוצרכו המלאכים להתפזר לכמה נדדים, למיהוי גלותא לבוץא כדי שמהיה הגלות בכל מקומות שזעולם, והיא השכינה ישבה בדר.

רבי נחוניא אמר מה שכתוב איכה הנה מאן אמר דא מי אמר איכה, ואומר ההוא רוח עילאה פנימאה עלמא דאתי אותו רוח העליון הפנימי עולם הצא, ר"ל רוח העליון הוא החכמה, ופנימי הוא הכתר, ועולם הצא היא הזינה, שכתר וחכמה כלולים עמה, והיא קוננה על המלכות ואמרה "איכה". והנה צ' אותיות א' ה' של איכה הם אותיות היוצאות מן הגרון, וצ' אותיות כ' י' של איכה יוצאות מן החך, וחיך וגרון הם סוד חכמה וזינה, וזה שאמר ועל דא תיבה דא רוחני איהו ועל כן תיבת "איכה" היא רוחנית, כי אותיותיה הם מחו"צ, ושם עדיין לא נגלמו האותיות אלא צו"א, לכן וכל אית בה שותפו כלל אין זה שום שותפות משאר מוצאות הפה, דא בלישן וכל בשיניין וכל בשפון כלל לא מן מוצאות הלשון ולא מן השיניים ולא מן השפתים כלל, שהם כנגד דעת ותפארת ומלכות, אימא שאלה על בריתה האם שהיא זינה שאלה על צמה שהיא המלכות, והיא אמרה איכה, דא קרקורא דקיר והוה היללה של הקיר שהיא הזינה, שהיא אדון רבון רב ושליט דהיינו הזינה.

יִשְׁבָּה, וְלֹא עֹמֶדֶת, בַּתְּחִלָּה עֹמֶדֶת, וְכָל אוֹכְלוֹסִיָּה עֹמְדִים, הַשְׁתָּא יוֹשְׁבֶת וְשׁוֹמֵמָה.

בְּדָד, כְּמָה דַּאתְּ אָמַר (ויקרא יג מו) בְּדָד יֵשֵׁב, כְּמָאן דְּמִסְאִיב בְּמִסְאָבוּ (משלי ל כג) וְשִׁפְחָה כִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ, הִיא דִּהְיוּת מִסְאָבָא יִתְבָּא בְּדוֹכְתָּהּ.

ענין הגלות כדי לעכל זוהמת העון

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי בָבֶל לְבָנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא, יָאוּת דַּאתּוֹן צְרִיכִין לְמַבְפִּי, וּלְכוּן יָאוּת לְמִסְפַּד וּלְמַעֲבַד אֲבָלָא, בְּמַחְזִיכוֹן הִיכְלִין דַּאימָא חֲרִיבִין, וְאַתֵּר עֲרֶסָה דַּאתְּהֶפֶךְ בְּאֲבָלָא, וְהִיא לִית תַּמָּן וּפְרַחַת מְנֻכּוֹן, וְלֹא (דף קיב ע"א) יִדְעָתוֹן מִינָהּ, תִּימְרוּן דַּאיְהִי עֲמָנָא גּוֹ גְלוּתָא, וְנַחַתִּת דִּיּוֹרָה בְּגוּוֹנָא, אִי הָכִי אֲנִן צְרִיכִין לְמַחְדִּי, דִּהָא יַחְזַקְאֵל נְבִיאָה חָמָא

מתוך מדבש

ומה שכתוב איכה "יִשְׁבָּה" צא להורות, כי עתה ישנה המלכות עלי קצלת שפע מלמעלה, וְלֹא עֹמֶדֶת ר"ל כי סוד העמידה למעלה הוא קצלת שפע, כמו שכתוב (ישעיה ו ג) שרפים עומדים, דהיינו זוקפים עלמם להדצק כסידמם לקבל ממנו שפע, ומפרש בַּתְּחִלָּה הייתה השכינה עומדת ומקצלת שפע מלמעלה, היא וְכָל אוֹכְלוֹסִיָּה היו עומדים לקבל שפע, חָלָל הַשְׁתָּא עתה אחר החורבן היא יוֹשְׁבֶת וְשׁוֹמֵמָה עלי קצלת שפע.

ומה שכתוב בְּדָד היינו כמלורע, כְּמָה דַּאתְּ אָמַר כמו שנאמר צמלורע בְּדָד יֵשֵׁב דהיינו כְּמָאן דְּמִסְאִיב בְּמִסְאָבוּ כמי שנטמא צטומאט נרעת, ונתקיים זה מה שכתוב וְשִׁפְחָה כִּי תִירֵשׁ גְּבֻרָתָהּ היינו הִיא דִּהְיוּת מִסְאָבָא יִתְבָּא בְּדוֹכְתָּהּ השפחה שהיא טמאה, יושנת במקומה של המלכות.

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי בָבֶל לְבָנֵי אֶרֶץ קְדִישָׁא שלחו להם בני בבל לבני ארץ הקדושה, יָאוּת דַּאתּוֹן צְרִיכִין לְמַבְפִּי אמת שאתם צריכים לבכות, וּלְכוּן יָאוּת לְמִסְפַּד וּלְמַעֲבַד אֲבָלָא ולכם ראוי לספור ולעשות אבל, בְּמַחְזִיכוֹן הִיכְלִין דַּאימָא חֲרִיבִין בראותכם את היכלותיה של האם שהיא השכינה חריבים, וְאַתֵּר עֲרֶסָה דַּאתְּהֶפֶךְ בְּאֲבָלָא ומקום מטתה שהוא קדש הקדשים נתהפך באבל, וְהִיא לִית תַּמָּן וּפְרַחַת מְנֻכּוֹן והשכינה אינה נמצאת שם ופרחה מכם ואינה שורה עמכם, וְלֹא (דף קיב ע"א) יִדְעָתוֹן מִינָהּ ואין אתם יודעים ממנה איפה היא נמצאת, תִּימְרוּן דַּאיְהִי עֲמָנָא גּוֹ גְלוּתָא, וְנַחַתִּת דִּיּוֹרָה בְּגוּוֹנָא אם תאמרו שהיא עמנו בגלות, וירדה משכנה בתוכנו, אִי הָכִי אֲנִן צְרִיכִין לְמַחְדִּי אם כן היינו צריכים לשמוח, דִּהָא יַחְזַקְאֵל נְבִיאָה חָמָא לָהּ הָכָא וְכָל אוֹכְלוֹסִיָּה

לָהּ הִכָּא וְכָל אוֹכְלוֹסָהָ, וְדָאֵי עַל דָּא אֲנִי צְרִיכִין לְמַבְכִּי וּלְמַסְפַּד
כְּתִיבָנָא וְכִיעֵנִי מְדַבְּרָא, דְּאִיהִי אֶתְתַּרְכַּת לְבָר מַהִיכְלָה, וְאֲנִי בְּגִלוּתָא,
וְהִיא אֶתְתַּת עֲלֵנָא בְּמִרְרוֹ, וְחִמָּאת לָנָא בְּכָל יוֹמִין בְּכֻמָּה עֶאָקוּ, בְּכֻמָּה
נִימוּסִין גְּזָרִין עֲלֵנָא בְּכָל זְמַן, וְלֹא יִכְלַת לְאַעְדָּא מִינָן עֶאָקִין, וְכָל
אִינוּן מַכְתָּשִׁין דְּאֲנִי סְבָלִין.

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי אֶרֶעָ קְדִישָׁא, יָאוּת דְּאִימָנָא עֲרַקְתָּ וְאֶתְתַּרְכַּת מְגוֹ
הִיכְלָהָ, וְנִחַתְתָּ לְגַבִּיכּוֹ בְּמִרְרוֹ וּבִקְלָ עֶצִיב, פְּאִיתָתָא דִּיתְבָּא
בְּלֹא דַעְתָּא, וְכַגְבְּרָא דְלֹא יִכִּיל לְשִׁיזְבָּא, וְיָאוּת לְכוּן לְמַסְפַּד.
אֲבָל אֲנִי אֵית לִן לְמַבְכִּי וּלְמַסְפַּד בְּנֵהִי וּמִרְרוֹ, דְּאֲנִי חֲמָאן בְּכָל
יוֹמָא הִיכְלָא חָרִיב, וְתַעֲלִין דְּמַדְבְּרָא עֲאֵלִין וְנַפְקִין, וְשָׂרְקִין
יַעֲנִים בְּגוֹיָה, וְאֲנִי חֲמָאן וּבְכָאן.

מתוך מדבש

שהרי יחזקאל הנביא ראה אותה ואת כל המוניה כאן בבבל, אבל וְדָאֵי עַל דָּא אֲנִי
צְרִיכִין לְמַבְכִּי וּלְמַסְפַּד כְּתִיבָנָא וְכִיעֵנִי מְדַבְּרָא וְדָאֵי עַל זֶה אֲנִי צְרִיכִים לִבְכוּת וּלְסַפּוּד
כְּתִיבָנִי וְכִיעֵנִי הַמְדַּבֵּר, דְּאִיהִי אֶתְתַּרְכַּת לְבָר מַהִיכְלָה לִפִּי שֶׁהִשְׁכִּינָה נִתְגַּרְשָׁה לַחוּץ מִהִיכְלָה,
וְאֲנִי בְּגִלוּתָא וְאֲנִי נִמְצָאִים בְּגִלוּת, וְהִיא אֶתְתַּת עֲלֵנָא בְּמִרְרוֹ וְהִיא בָּאָה אֵלֵינוּ בְּמִרְרוֹת,
וְחִמָּאת לָנָא בְּכָל יוֹמִין בְּכֻמָּה עֶאָקוּ וְהִיא רוֹאָה אוֹתָנוּ בְּכָל יוֹם בְּכֻמָּה צְרוּת, בְּכֻמָּה
נִימוּסִין גְּזָרִין עֲלֵנָא בְּכָל זְמַן בְּכֻמָּה חוֹקִים שְׂגוּזִים עֲלֵינוּ בְּכָל זְמַן, וְלֹא יִכְלַת לְאַעְדָּא
מִינָן עֶאָקִין וְאִינָה יְכוּלָה לְהַסִּיר מֵאֲתָנוּ הַצְרוּת, וְכָל אִינוּן מַכְתָּשִׁין דְּאֲנִי סְבָלִין וְכָל
אוֹתָם הַמְכוּת וְהִסּוּרִים שֶׁאֲנִי סוֹבְלִים בְּגִלוּת, לִפִּי שְׁנִיתָן רְשׁוֹת לְמִשְׁחִית לְחַבֵּל, כְּדִי לַעֲכֹל
אֶת זֹהַמַּת הָעוֹן, עַד שִׁירְצָה בַּעַל חוֹב וַיִּגְבֶּה אֶת חוֹבוֹ.

שְׁלַחוּ לָהּ בְּנֵי אֶרֶעָ קְדִישָׁא שְׁלַחוּ לָהֶם בְּנֵי אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה לְבִנֵּי בָבֶל, יָאוּת דְּאִימָנָא
עֲרַקְתָּ וְאֶתְתַּרְכַּת מְגוֹ הִיכְלָהָ אִמַּת הוּא שֶׁאֲמַנּוּ בְּרַחַה וְנִתְגַּרְשָׁה מִתּוֹךְ הִיכְלָהָ,
וְנִחַתְתָּ לְגַבִּיכּוֹ בְּמִרְרוֹ וּבִקְלָ עֶצִיב וַיִּרְדָּה אֵלֵיכֶם בְּמִרְרוֹת וּבִקּוּל עֶצוּב, פְּאִיתָתָא
דִּיתְבָּא בְּלֹא דַעְתָּא כִּאֲשֶׁה הַיּוֹשֶׁבֶת בְּלִי דַּעַת, וְכַגְבְּרָא דְלֹא יִכִּיל לְשִׁיזְבָּא וְכִאִישׁ
שֶׁאִינוּ יְכוּל לְהַצִּיל עֲצֻמוֹ, וְיָאוּת לְכוּן לְמַסְפַּד וְרֹאדִי לָכֶם לְהַסְפִּיד.

אֲבָל אֲנִי אֵית לִן לְמַבְכִּי וּלְמַסְפַּד בְּנֵהִי וּמִרְרוֹ אֲבָל אֲנִי יֵשׁ לָנוּ לִבְכוּת וּלְסַפּוּד בְּנֵהִי
וּמִרְרוֹת, דְּאֲנִי חֲמָאן בְּכָל יוֹמָא הִיכְלָא חָרִיב כִּי אֲנִי רוֹאִים בְּכָל יוֹם אֶת הַהִיכָל
חָרִב, וְתַעֲלִין דְּמַדְבְּרָא עֲאֵלִין וְנַפְקִין, וְשָׂרְקִין יַעֲנִים בְּגוֹיָה וְשׁוּעֲלֵי הַמְדַּבֵּר נִכְנָסִים
וְיוֹצֵאִים בּוֹ, וְיַעֲנִים שׁוֹרְקִים בְּתוֹכּוֹ, וְאֲנִי חֲמָאן וּבְכָאן וְאֲנִי רוֹאִים כָּל זֶה וְבוֹכִים.

בני א"י נתעוררו לקול יללת השכינה בג' משמרות הלילה ובעוד דאנן יתבין נבוכין ושכיבין פומנא בעפרא, אנן שמעין קל נעימו דרגלהא בתלת משמרותא דליליא, נחתת וחמאת להיכלהא, איך יתבין (חרבין) מתוקדן, אעלת מהיכלא להיכלא מדוף לדוף, וגעת ומייללת ובכת עלנא ועל נפשנא, ואנן מתערין לקל נעימו דבכייטה ויללותה, ורוחנא אזלת אבתרה ופרח לגבה, ולפום שעתא פרחת ואזלת, ולא שמענא ולא ידענא מידי, דהא אזלת, ואשתארנא נבוכין דמיכין בלא רוחא בלא דעתא, צעקין ואמרין איכה.

תנינן בכל ליליא ויליליא קל מרירות דכאיבא דציון אשתמע מרום רקיעא לתתא ומתתא לרקיעא, כמה דאת אמר (ירמיה כה ל) יהו"ה ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נהו.

מתוק מדבש

ובעוד דאנן יתבין נבוכין ושכיבין פומנא בעפרא ובעוד שאנו יושבים נבוכים ומבולבלים, ושוכבים לארץ, ופינו דבוקה בעפר, אנן שמעין קל נעימו דרגלהא בתלת משמרותא דליליא, אנן שומעים קול נעימות רגלי השכינה בשלש משמרות של הלילה, נחתת וחמאת להיכלהא איך חרבין מתוקדן שהיא יורדת למטה ורואה את היכליה איך הם חרבים ושרופים, אעלת מהיכלא להיכלא מדוף לדוף והיא כנסת מהיכל להיכל וממקום למקום, וגעת ומייללת ובכת עלנא ועל נפשנא וגועה ומיללת ובוכה עלינו ועל נפשינו, ואנן מתערין לקל נעימו דבכייטה ויללותה ואנו מתעוררים לקול נעימות של בכייתה ויללותה, ורוחנא אזלת אבתרה ופרח לגבה ורוחנו הולך אחריה ופורח אליה, ולפום שעתא פרחת ואזלת ולפי שעה פתאום השכינה פורחת והולכת, ולא שמענא ולא ידענא מידי ואין אנו שומעים ואין אנו יודעים ממנה כלום, דהא אזלת כי כבר הלכה, ואשתארנא נבוכין דמיכין בלא רוחא בלא דעתא ואנו נשארים נבוכים ומבולבלים נרדמים בלא רוח ובלא דעת, צעקין ואמרין איכה ואנו צועקים ואומרים "איכה", איה השכינה הנקראת כ"ה.

תנינן, בכל ליליא ויליליא קל מרירות דכאיבא דציון אשתמע מרום רקיעא לתתא ומתתא לרקיעא למדנו, כי בכל לילה ולילה קול מרירות מכאנה של ציון נשמע מרום רקיע עד למטה, ומלמטה לרום רקיע, כמה דאת אמר כמו שנאמר יהו"ה ממרום ישאג משמע שאותה השאגה נשמעת מהמרום למטה, וממעון קדשו

בכל לילה יורדת השכינה למקום המזבח וצועקת בקול מר
בשירותא דליליא היא אתפוננת בבכיה, ושאגת מרום רקיעא לעלא,
נחתת לתתא לאתר מדבח החיצון, וחקמת הדוכתא חריב
מסאב במסאבו, וכל אתר לא אשתבח בה, געת ומיללת צווחת בקל
מרירו, ואמרת מדבחי מדבחי פרנסתי, דהוית מרוית לי בכמה ניסוכין
בכמה עלוון דכיין קדישין.

כל גברין קדישין רברבן ממנן, הוּ מרוון וחדאן מינן, אכלין עידונין,
ופלגין חולקיהון ברומי רקיעא, (א"ה צ"ל והשתא) יתבו בך ניבלת
חסידים קדושים, בני דאתדבחו עלך ווי לי מדמיהון, וכל גברין
רברבין ממנן נפלו מדוכתיהון.

מתוך מדרש

שהוא צית המקדש, יתן קולו מלמטה לרום רקיע, שאג ישאג על גוהו הרי נזכרת ג'
פעמים מלת שאגה, לרמוז על שאגות של שלש משמרות הלילה.

ומפרש בשירותא דליליא היא אתפוננת בבכיה צתחילת הלילה השכינה מכוונת צנחיה,
ושאגת מרום רקיעא לעלא ושואגת מרום הרקיע למעלה, ואחר כך נחתת
לתתא לאתר מדבח החיצון היא יורדת למטה למקום מוצח החילון, וחקמת הדוכתא
חריב מסאב במסאבו ורואה את מקומה שהוא חרצ ונטמא צטומאה, וכל אתר לא
אשתבח בה ושום מקום טהור לא נמצא בו, געת ומיללת צווחת בקל מרירו היא
גועה ומיללת וצועקת בקול מר, ואמרת, מדבחי מדבחי פרנסתי ואומרתי, מוצחי מוצחי
פרנסתי, שהיה עולה המין על ידי הקרבנות, ועל ידי זה היה יורד השפע להשכינה לחלק
לצאומיה, דהוית מרוית לי בכמה ניסוכין בכמה עלוון דכיין קדישין שהיית משציע
אותי צכמה נסכים צכמה עולות טהורות קדושות, ר"ל צתחילת הלילה השכינה צוכה על
ציטול עזודת היום, מפני שלערצ היו מחלקים הכהנים את חלקם שקצלו משלחן גבוה,
וכנגדם קצלו אז חלקם המלאכים למעלה כדמפרש ואזיל.

וזה שאומרתי השכינה כל גברין קדישין רברבן ממנן, הוּ מרוון וחדאן מינן כל
המלאכים הגזורים הקדושים, ושרים הממונים, היו מתרווים ושמחים ממך, אכלין
עידונין היו אוכלים מעדנים, ופלגין חולקיהון ברומי רקיעא והיו מחלקים חלקיהם
ברומי הרקיע. והשתא יתבו בך ניבלת חסידים קדושים ועמה נתנו כך הנצלות של
החסידים הקדושים, בני דאתדבחו עלך, ווי לי מדמיהון צמי שנשחטו עליך, אוי לי
מדמיהם, וכל גברין רברבין ממנן נפלו מדוכתיהון וכל המלאכים הגזורים, ושרים

לְקַל צְוֹחִיהוֹן יִתְבִּין לְבַר, צְוֹחִין וּבְכָאן, אֵינוֹן אֲרָאִים קְדִישִׁין, דָּאָת
שְׁמִיהּ קְדִישָׁא הָוָה מִתְעַטֵּר עַלְיֵיהּ, וְבִיהּ אֵינוֹן חֲדָאן וְקִימִין,
לְקַל בְּכִיּוֹתָהוֹן אֵת דָּא פִּרְחָא מַצִּיהוּ, וְסִלְקָא לְרוּמֵי מְרוּמִים, וְאַשְׁתָּאֲרוּ
בְּנוֹקְבָא דְּבִכָּאָת וּמִיִּלְלָת, הָדָא הוּא דְּכֵתִיב (ישעיה לג ז) הֵן אֲרָאִלָם צַעְקוּ
חוּצָה, אֲרָאִלָם בְּלֹא יו"ד, צַעְקוּ חוּצָה.

מִדְּבַחֵי מִדְּבַחֵי, לְבִתֵּר דְּמַרְוִית לִי בְּנִבְלוֹת בְּנֵי חֲסִידֵין קְדִישִׁין, דְּמַסְרוּ
נַפְשֵׁיהוֹן (וְנִשְׁמַתְהוֹן) עֲלֵךְ, אֵיתְגַּנְזִית, אֵן אֲשַׁבַּח לָךְ, אֵן אֲשַׁתָּא
דְּעֲלֵךְ, גָּעַת וּמִיִּלְלָת וּבִכָּת בְּקַל עֲצִיב.

מִתּוֹק מִדְּבַח

הַמְמוּנִים נָפְלוּ מִמְקוֹמָם, כַּעֲנִין סוֹכֵת דוֹד הַנוֹפֶלֶת, וְהֵנָּה אֵלוּ הַמְּלָאכִים הֵם מְלָאכֵי הַשְׁלוֹם
שֶׁהֵם פְּנִימָה צְהִיכְלוֹת.

וְאָמַר שֵׁשׁ מְלָאכִים שֶׁעַל יְדֵי הַגְלוֹת הֵם נִמְלָאִים בַּחוּץ, כִּי דָּקָל צְוֹחִיהוֹן לְקוֹל נַעֲקָם
שֶׁל חֲסִידִים הַקְדוּשִׁים הַנִּהְרָגִים, יִתְבִּין לְבַר צְוֹחִין וּבְכָאן יוֹשְׁנִים בַּחוּץ וְלוֹעֲקִים
וְזוֹכִים הַמְּלָאכִים שֶׁהֵם מִחוּץ לְהִיכְלוֹת, אֵינוֹן אֲרָאִים קְדִישִׁין וְהֵם הָאֲרָאִים הַקְדוּשִׁים,
דָּאָת שְׁמִיהּ קְדִישָׁא הָוָה מִתְעַטֵּר עַלְיֵיהּ שְׁלוֹת מִשְׁמֹה הַקְדוֹשׁ יְהו"ה הֵיטָה מִתְעַטֵּר
עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵיא אוֹת י' כְּדִלְקָמָן, וְבִיהּ אֵינוֹן חֲדָאן וְקִימִין וְזוּ הֵיוּ שְׁמַחִים וְעוֹמְדִים,
אֲזַל דָּקָל בְּכִיּוֹתָהוֹן אֵת דָּא פִּרְחָא מַצִּיהוּ וְסִלְקָא לְרוּמֵי מְרוּמִים לְקוֹל צִיִּיתָם
עַל חוֹרֶבֶן צִית הַמִּקְדָּשׁ אוֹת זו פִּרְחָה מֵהֶם, וְעֵלְמָה לְרוּמֵי מְרוּמִים, וְר"ל פְּנִימִיּוֹת
הַשְּׂכִינָה שֶׁהֵיא אוֹת י' עֵלְמָה צְשׁוּרָשָׁה שְׁנַחֲמָה, וְאַשְׁתָּאֲרוּ בְּנוֹקְבָא דְּבִכָּאָת וּמִיִּלְלָת
וְהֵם נִשְׁאָרוּ זֹכִים כְּנֻקְצָה שְׂזוּכָה וּמִיִּלְלָת עַל צַעַל נַעֲרוּיָהּ, הָדָא הוּא דְּכֵתִיב זֶה
שְׁכֵמוֹת הֵן אֲרָאִים צַעְקוּ חוּצָה הֵנָּה כְּמוֹת אֲרָאִים בְּלֹא יו"ד, לִכְן צַעְקוּ חוּצָה
עַל שְׁפִרְחָה מֵהֶם אוֹת י'.

וְסוּד הַעֲנִין הוּא כִּי אֵלוּ הַמְּלָאכִים הַנִּקְרָאִים אֲרָאִים הֵם נִמְצָאִים בַּחוּץ מִתְגַּרְשִׁים עִם הַשְּׂכִינָה כִּי הֵם
מְלָאכִיהּ, אֲבָל אֵינֶם בִּיחָד עִמָּה, כִּי אַז הֵיוּ נִקְרָאִים אֲרָאִים עִם י' שֶׁהֵיא הַשְּׂכִינָה, אֲלֹא הַשְּׂכִינָה
יּוֹשֶׁבֶת בְּדֵר, וְהֵם נִפְרָדִים מִמֶּנָּה, וְלִכְן הֵם נִקְרָאִים אֲרָאִים בְּלֹא י', וְעֵנִין י' הִיא נִקְדָּה הָאִמְצָעִית שֶׁל
הַשְּׂכִינָה שְׁאִין בָּהּ גְלוּת, שְׁעִלְיָה נֹאמַר (ישעיה מז ט) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וְכַבּוּדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן, לִכְן
נִסְתַּלְקָה ה' מֵהֶם, וְהֵם בְּגִלוּת עִם הַשְּׂכִינָה בְּסוּד אוֹת ה' שְׁלֵה.

וּמִמִּשְׁכַּת הַשְּׂכִינָה לְקוֹנֵן וְאוֹמֶרֶת מִדְּבַחֵי מִדְּבַחֵי, לְבִתֵּר דְּמַרְוִית לִי בְּנִבְלוֹת בְּנֵי
חֲסִידֵין קְדִישִׁין מִזְבְּחֵי מִזְבְּחֵי, אֲחֵר שְׁהָרוּת אוֹתִי גִּפּוּפּוֹת שֶׁל צִנִּי הַחֲסִידִים
הַקְדוּשִׁים, דְּמַסְרוּ נַפְשֵׁיהוֹן עֲלֵךְ שְׁמַסְרוּ נַפְשָׁם עֲלֵךְ, אֵיתְגַּנְזִית נִגְנוֹת וְנִמְצַטְלָה הַעֲצוּדָה
שְׁעִלְךָ, אֵן אֲשַׁבַּח לָךְ אִיפֹה אֲמַנָּא אוֹתְךָ, אֵן אֲשַׁתָּא דְּעֲלֵךְ וְאִיפֹה הֵיא הָאֵשׁ שֶׁהֵיטָה

ששת אלפים מלאכים יורדים עם השכינה לבבות על ביטול
עבודת המזבח

שָׁתָא אֲלִפִּי גִבְרֵי קְדִישִׁין, בְּכָל סִטְרָא דְאַרְבַּע סִטְרֵי עֲלָמָא, אֵינֻן
דִּהּוּ אֲכָלִי קֶרְבָּנָא בְּכָל יוֹמָא, נִחְתִּי בַּהֲדָה, וּמִיִּלְלִין וּבִכְיִין
עַל מַדְבַּח דְּעֵלְוֹן, וַיִּתִּיר הוּא אֶלָּא אֶתְמַעְטוּ.
וְאַפִּילוּ אֵינֻן דְּקִיָּמִין לְבַר בְּרוּחַ אֲחֶרָא, דְּמַרְוֹן מְאִינוּן אִימְרִין
וּפְדָרִין, בְּשִׁירוֹתָא דִּלְיָא צְוֹחִין גָּעָאן וּמִיִּלְלִין עַל הָא
מַדְבַּח, וְוִי לְחַמְרָא דְאַבִּיד אַבּוּסָה אֶתֶר דְּמַתְרִיָּה מַנְיָה, מֵאן חָמִי נְהִימוּ
דְּגִבְרִין קְדִישִׁין בְּמַטְרוֹנִיתָא, מִתְתָּא לְעֵלָא וּמַעֲלָא לְתַתָּא.

מתוך מדבש

תמיד יוקדת עליך, צסוד הכתוב (ויקרא ו ז) ואש המזבח תוקד צו, לכן גַּעַת וּמִיִּלְלִין
וּבִכְיִין בְּקֶלַע עֲצִיב הֵימָּה הַשְׂכִּינָה גּוֹעָה וּמִלֵּלָת וּצוּכָה צָקוֹל עֲלוֹב, עַל צִטוֹל עֲצוּדַת הַמִּזְבֵּחַ.
שָׁתָא אֲלִפִּי גִבְרֵי קְדִישִׁין שֶׁת אלפים מלאכים גבורים קדושים, שהם כנגד הששה
קלוות, בְּכָל סִטְרָא דְאַרְבַּע סִטְרֵי עֲלָמָא כָּל זֶה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהם
סוד חגמ"ס, וסוד ד' כנפי החיות, וארבע מחנות מלאכים, אֵינֻן דִּהּוּ אֲכָלִי קֶרְבָּנָא
בְּכָל יוֹמָא אוֹתָם שֶׁהיו אוכלים חלק הרוחני מן הקרבן כָּל יוֹם, נִחְתִּי בַּהֲדָה וּמִיִּלְלִין
וּבִכְיִין עַל מַדְבַּח דְּעֵלְוֹן יורדים עַם הַשְׂכִּינָה וּמִלֵּלִים וּצוּכִים עַל צִטוֹל עֲצוּדַת מִזְבֵּחַ
הָעוֹלָה, וַיִּתִּיר הוּא אֶלָּא אֶתְמַעְטוּ והיו יותר מששת אלפים מלאכים, אֵלָּא שְׁנַת־מַעְטוּ.

להבין את מאמר הבא נקדים מה שכתב הרמ"ק, כי יש בחינות רבות בחיצונים, כי הטמאים בעצם הם
ס"ם וּלְיִלִּית והכתות שלהם, שהם גרמו את החורבן, והם שמחים בצער השכינה לפי שהם
רחוקים הרבה מן הקדושה, אבל יש חיצונים שהם קרובים אל הקדושה, שמשם הנשמות של חסידי
אומות העולם, והיא קליפה דקה, אלו וכיוצא בהם גם כן בכו בשעת חורבן בית המקדש, מפני שגם
הם היו נזונים מן עשן האברים והחלבים שהיו שורפים בלילה על המזבח, ואלו הם בני משמרה
הראשונה שעליהם נאמר חמור נוער, מפני שאבדו אבוס שלהם מקום פרנסתם, שהיה המזבח החיצון.

וזה שאמר וְאַפִּילוּ אֵינֻן דְּקִיָּמִין לְבַר בְּרוּחַ אֲחֶרָא ואפילו אותם המלאכים שעומדים
בחזן צרות אחר חילוני, דְּמַרְוֹן מְאִינוּן אִימְרִין וּפְדָרִין שהיו מתרווים ונשענים מעשן
האזרים והחלצים של הקרבנות שהיו שורפים על המזבח, הנה בְּשִׁירוֹתָא דִּלְיָא צְוֹחִין
גָּעָאן וּמִיִּלְלִין עַל הָא מַדְבַּח צַחֲמִלָת הִלֵּלָה גַם הֵם היו לוֹעָקִים וגועים וּמִלֵּלִים עַל
צִטוֹל עֲצוּדַת מִזְבֵּחַ הַזֶּה, ואומרים וְוִי לְחַמְרָא דְאַבִּיד אַבּוּסָה אֶתֶר דְּמַתְרִיָּה מַנְיָה אוֹי
לחמור שאבד אבוסו מקום שהיה שָׁעָה מִמֶּנּוּ. מֵאן חָמִי נְהִימוּ דְּגִבְרִין קְדִישִׁין דְּמַטְרוֹנִיתָא

בַּחצוֹת הַלַּיְלָה יוֹרֶדֶת הַשְּׁכִינָה לְמִקּוֹם קוֹדֵשׁ הַקְדָּשִׁים וְצוּעֶקֶת
בְּקוֹל רֹם

בַּפִּלְגּוֹ לַיְלָא עָאֵל לָגוּ הָהִיא נְקוּדָה דְּצִיּוֹן, אֲתֵר דְּבֵית קֹדֶשׁ
הַקְדָּשִׁים, חֲמַת לִיה דְּאֵתְחָרִיב וְאַסְתָּאב אֲתֵר בֵּית מוֹתְבָה
וְעֶרְסָה, גַּעַת וּמִיילָלֶת, סִלְקָא מִתְתָּא לְעֵלָא וּמִעִילָא לְתַתָּא, אִסְתְּפִלַּת
בְּאֲתֵר דְּכְרוּבִים, צְוּחַת בְּקַל מְרִירו, וְאַרְיַמַת קֵלָא וְאַמְרַת, עֶרְסִי
עֶרְסִי אֲתֵר בֵּית מוֹתְבִי, עַל הָאִי דּוּכְתָּא פְתִיב (שיר ג א) עַל מִשְׁכְּבִי
בְּלִילוֹת, מִשְׁכְּבִי, עֶרְסָא דְּמִטְרוּנִיתָא, גַּעַת בְּבִכְיָה וְאַמְרַת, עֶרְסִי אֲתֵר
מִקְדָּשִׁי, אֲתֵר דְּמִרְגָּלָאִין טְבָאן בִּי פְרוּכְתָּא וְכַפּוּרְתָּא, דִּהּוּ סְמִכִין
עֲלוּהִי שְׁתִּין אֶלְפִי רְבוּן אַבְנֵי יָקָר, סְדְרִין סְדְרִין שׁוּרִין שׁוּרִין,

❧ מִתּוֹק מִדְּבַשׁ ❧

(ה"ג הרמ"ק) מִי רָאָה אֵת נְהִימַת וּלְלַת מַלְאָכִים הַגְּזוּרִים הַקְדוּשִׁים שֶׁל הַמַּלְכָּה, מִתְתָּא
לְעֵלָא וּמִעִילָא לְתַתָּא הַנּוֹהֲמִים וְנוֹעֲקִים מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וְאַחַר כֵּךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

וּמִמִּשְׁךְ וְאָמַר כִּי (ה"ג הרמ"ק) בַּפִּלְגּוֹ לַיְלָא עָאֵלֶת לָגוּ הָהִיא נְקוּדָה דְּצִיּוֹן צַחֲלוֹת
הַלַּיְלָה הַשְּׁכִינָה נִכְנַסָּה לַתּוֹךְ הַנְּקוּדָה שֶׁל צִיּוֹן, אֲתֵר דְּבֵית קֹדֶשׁ הַקְדָּשִׁים
שֶׁהוּא מִקּוֹם שֶׁל צִית קֹדֶשׁ הַקְדָּשִׁים, שֶׁסֶם הִימָה מִתְיַחֲדָה צִחֻד חֲלוֹת הַלַּיְלָה, חֲמַת לִיה
דְּאֵתְחָרִיב וְאַסְתָּאב אֲתֵר בֵּית מוֹתְבָה וְעֶרְסָה וְעַמָּה רֹאָה שְׁנִמְרָצ וְנִטְמָא מִקּוֹם צִית
מוֹשְׁנָה וּמַטָּה, לִכּוֹן גַּעַת וּמִיילָלֶת סִלְקָא מִתְתָּא לְעֵלָא וּמִעִילָא לְתַתָּא הִיא גּוֹעָה
וּמִילֵּלֶת, וּמַחֲמַת נְעִרָה הִיא עוֹלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאַחַר כֵּךְ חוֹזֶרֶת וְיוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה,
אִסְתְּפִלַּת בְּאֲתֵר דְּכְרוּבִים וְהִיא מִסְתַּכֶּלֶת צִמְקוֹם הַכְּרוּצִים שֶׁהִיוּ צִקְדָּשׁ הַקְדָּשִׁים,
צְוּחַת בְּקַל מְרִירו וְאַרְיַמַת קֵלָא וְאַמְרַת וְהִיא לֹעֶקֶת צָקוֹל מִרְיַמָּה קוֹלָה
וְאוֹמְרַת, עֶרְסִי עֶרְסִי אֲתֵר בֵּית מוֹתְבִי מִטְמִי מִטְמִי מִקּוֹם צִית מוֹשְׁנָה, שֶׁהוּא קֹדֶשׁ
הַקְדָּשִׁים, עַל הָאִי דּוּכְתָּא פְתִיב עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת הִנֵּה
מִשְׁכְּבִי הִינֵנו עֶרְסָא דְּמִטְרוּנִיתָא מַטָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, גַּעַת בְּבִכְיָה וְאַמְרַת וְהִיא
לֹעֶקֶת צִנְיָה וְאוֹמְרַת, עֶרְסִי אֲתֵר מִקְדָּשִׁי אֲתֵר דְּמִרְגָּלָאִין טְבָאן בִּי פְרוּכְתָּא
וְכַפּוּרְתָּא מִטְמִי, מִקּוֹם מִקְדָּשִׁי, מִקּוֹם שֶׁל הַמִּרְגְּלוֹת הַטּוּצוֹת, שֶׁהִיוּ צִנְיָה הַפְּרוּכָה שֶׁהוּא
הַקֹּדֶשׁ הַקְדָּשִׁים, וְסֶם הִימָה הַכְּפּוּרָה, וּמִרְגְּלוֹת הַטּוּצוֹת הֵם י"צ מַלְאָכִים נוֹשְׂאֵי מִרְכַּבַּת
הַמַּלְכוּת (כְּמוֹצָא צוֹהַר פ' וִיחָא דף קמט רע"ז צ"ח), דִּהּוּ סְמִכִין עֲלוּהִי שְׁתִּין אֶלְפִי רְבוּן
אַבְנֵי יָקָר שֶׁהִיוּ סוֹמְכִים עֲלָיו שְׁשִׁים אֲלָפֵי רַצְצוֹת מַלְאָכִים קְדוּשִׁים הַנִּקְרָאִים אֲצִנִּים יִקְרוּת,
סְדְרִין סְדְרִין שׁוּרִין שׁוּרִין מִסְתְּבִלָאִין דָּא לְדָא שְׁעִמְדוֹ סְדְרִים סְדְרִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת,

מִסְתַּכְּלָאן דָּא לְדָא, סְדָרִין דְּרִמּוֹנִין מִתְּצַעֵן עֲלֶהּ לְאַרְבַּע סְטָרִין,
עֲלָמָא קַיימָא בְּגִינָה.

בחצות הלילה היה הקב"ה ממלא כל בקשות השכינה
רבוץ עֲלָמָא, בַּעֲלֵי הָהּ אֲתִי לְגַבִּי, וְהָהּ שָׁכַב בֵּין דְּרוּעֵי, וְכָל מָה
דְּבַעֲינָא מִנִּיהּ, וְכָל בַּעוֹתֵי עָבַד בַּעֲיָדָנָא דָּא, כַּד הָהּ אֲתִי לְגַבִּי
וְשָׁבִיק (וְשׁוּי) בִּי מְדוּרִיָּה, וּמִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּין שְׂדֵי.

עֲרָסִי עֲרָסִי, לִית אַתְּ דְּכִיר כַּד הוּינָא אֲתִי לְגַבִּי בְּחֻדָּהּ וּבְשִׁפּוּרָהּ
דְּלָבָא, וְאַיְנוֹן רַבִּינָן עוֹלָמִין הוּוּ נִפְקִי לְקַדְמוֹתִי, בְּטָשִׁי בְּגַדְפִּיָּהּ
בְּחֻדָּהּ לְקַבְּלָא לִי.

מִתּוֹק מִדְּבַשׁ

ומסתכלים זה לזה, וסדרם הוא כפי צחינתם לחייליהם, והפרוכת והכפורת היו מרכבתם,
ועוד סְדָרִין דְּרִמּוֹנִין, מִתְּצַעֵן עֲלֶהּ לְאַרְבַּע סְטָרִין סְדָרִים שֶׁל רִמּוֹנִים שֶׁהֵם מִלְּאִים
אַחֲרֵים הַנִּקְרָאִים רִמּוֹנִים, הֵיוּ פְרוּשִׁים עֲלֵיךְ לְאַרְבַּע רוּחוֹת, עֲלָמָא קַיימָא בְּגִינָה הָעוֹלָם
הִיא קַייִם בְּשִׁנְיָן (כַּחַד צִקְלָתָא יַעֲקֹב (עֵרֶךְ רִמּוֹנִים ב')), כִּי צִהֵיכַל אֲהַבָּה יֵשׁ מִלְּאִים הַנִּקְרָאִים רִמּוֹנִים,
וְהֵם מְכַנְּסִים אֲהַבָּה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְרָהָם שְׂנֵאמִים, וְהֵם יוֹרְדִים לַמַּטֵּה לְרִחוֹת אֵת הַיָּחִיד הַקָּדוֹשׁ שְׁמִימִידִים
יִשְׂרָאֵל וּמַעֲיִידִים עֲלֵיהֶם לַמַּעֲלָה).

עוד אמרה השכינה רבוץ עֲלָמָא, בַּעֲלֵי הָהּ אֲתִי לְגַבִּי רִבּוֹן הָעוֹלָם שֶׁהוּא הַצִּינָה, הִנֵּה צִעֲלִי
שֶׁהוּא ז"א הִיא צֶאֱלִי צִחֻת הַלֵּילָה, וְהָהּ שָׁכַב בֵּין דְּרוּעֵי וְהוּא הִיא שׁוֹכֵב בֵּין זְרוּעוֹתַי,
וְכָל מָה דְּבַעֲינָא מִנִּיהּ וְכָל בַּעוֹתֵי עָבַד בַּעֲיָדָנָא דָּא וְכָל מָה שֶׁרִצֵּיתִי צִקְשָׁתִי מִמֶּנּוּ, וְכָל
צִקְשׁוֹתֵי הִיא עוֹשֶׂה צֵעַת הִיא, כַּד הָהּ אֲתִי לְגַבִּי וְשׁוּי בִּי מְדוּרִיָּה כִּשְׁהִיא צֶאֱלִי צִחֻת
הַלֵּילָה, וְשֵׁם צִי מִשְׁכְּנוֹ, וּמִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּין שְׂדֵי וְהִיא מִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּין שְׂדֵי.

והנה המשיכה השכינה לקונו ואמרה עֲרָסִי עֲרָסִי לִית אַתְּ דְּכִיר מִטְתִּי מִטְתִּי שֶׁהִיא
קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים, אֵין אֵת זֹכְרָתָא כַּד הוּינָא אֲתִי לְגַבִּי בְּחֻדָּהּ וּבְשִׁפּוּרָהּ דְּלָבָא
כִּשְׁהִייתִי צֶאֱלִי צִחֻת צִמְחָתָא וְצִטּוֹב לָהּ, וְאַיְנוֹן רַבִּינָן עוֹלָמִין הוּוּ נִפְקִי לְקַדְמוֹתִי וְאוֹתָם
הַנַּעֲרִים דְּהִינּוּ הַכְּרוּצִים שֶׁהֵם צ' מִלְּאִים מִט"ט וּסְגֻד"ל הֵיוּ יוֹצֵאִים לְקִרְאָתִי, בְּטָשִׁי
בְּגַדְפִּיָּהּ בְּחֻדָּהּ לְקַבְּלָא לִי וְהֵיוּ מִכִּים צִנְפִּיהֶם צִמְחָתָא לְקַבֵּל אֹתִי, וְעִינָן הַכֹּהֵן ז'
הוּא סוֹד הַתְּעוּרָרוֹת אֵלּוּ הַמִּלְּאִים אֵל הַיָּחִיד, וְצִנְפִּי שְׁנֵי הַכְּרוּצִים הָאֵלּוּ נִכְלָלִים כָּל הַכֹּחַ
שֶׁל מִלְּאִי הָעִשִּׂיהַ וְהַיִּצִּירָה.

העפר שבקודש הקדשים קם ממקומו בבוא השכינה לקראת
היחוד בחצות ליל

עֲפָרָא דְבָךְ הָהּ קָם מְדוּכָתִיָּה, וְחָזוּ אֵיךְ אֵיתִנְשִׂיא אַרְוָנָא דְאֹרִיתָא דִּהּוּת
הָכָא, מִהָכָא נִפְקָא מְזוּנָא לְכָל עֲלָמָא, וְנִהוּרָא וּבִרְכָּאן לְכָלָא.

אַשְׁגַּח עַל בְּעָלֵי לִית הָכָא, אַשְׁגַּח לְכָל סֵטֶר, בְּעִידְנָא דָּא פִּד הָהּ
אֲתִי בְּעָלֵי לְגַבִּי, וְסַחֲרָנִיָּה כַּמָּה בְּנִין חֲסִידִין, וְכָל אֵינוֹן עוֹלָמְתָּאן
זְמִינִין לְקַבְּלָא לִיָּה.

וְהַיּוֹנָא שְׂמַעִין מִרְחִיק קָל זוגִין דִּפְעֻמוֹנִיָּה מְקַשְׁקְשִׁין בֵּין רִגְלֵי, בְּגִין
דְּאַשְׁמַע קָלִיָּה עַד דְּלֹא יַעוֹל לְגַבִּי, כָּל עוֹלִימְתָּאן דִּילִי מְשַׁבְּחִין
וְאוֹדִין קָמִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְבַתֵּר אֲזֻלִּין כָּל חַד עַל בֵּי מוֹתְבִיָּה,
וְהַיּוֹנִין יַחֲידָאִין מַחְבְּקִין בְּנִשְׁקָתְנָא בְּרַחֲמֵיָּה.

מתוך מדבש

ועוד אמרה השכינה עֲפָרָא דְבָךְ הָהּ קָם מְדוּכָתִיָּה העפר שצצת המקדש היה קם ממקומו
(כמד צקהלת יעקב (ערך עפר), ו"ל עפר אשר צקרקע המשכן הם המלכים דמיתו שנפלו צצריאה,
שהשכינה יורדת לעפר לצר הצורים של אלו המלכים), וְחָזוּ אֵיךְ אֵיתִנְשִׂיא אַרְוָנָא דְאֹרִיתָא
דִּהּוּת הָכָא ועתה ראו איך נשכח ארון התורה שהיה כאן, ועוד מִהָכָא נִפְקָא מְזוּנָא קָבֵל
עֲלָמָא מכאן היה יוצא מזון לכל העולם, וְנִהוּרָא וּבִרְכָּאן לְכָלָא ואור וברכות לכל העולמות.
אַשְׁגַּח עַל בְּעָלֵי לִית הָכָא אני רוצה להשגיח ולהסתכל על בעלי, ואינו כאן, אַשְׁגַּח
קָבֵל סֵטֶר אני מסתכלת לכל נד, בְּעִידְנָא דָּא פִּד הָהּ אֲתִי בְּעָלֵי לְגַבִּי צַעַת
הזאת צמחות הלילה כשהיה בעלי צא אלי, וְסַחֲרָנִיָּה כַּמָּה בְּנִין חֲסִידִין וסביבו צאו כמה
נשמות של צנים חסידים, וְכָל אֵינוֹן עוֹלָמְתָּאן זְמִינִין לְקַבְּלָא לִיָּה וכל המלאכים שלי
הנקראות נערות היו מוכנות לקבל אותה.

וְהַיּוֹנָא שְׂמַעִין מִרְחִיק קָל זוגִין דִּפְעֻמוֹנִיָּה מְקַשְׁקְשִׁין בֵּין רִגְלֵי וְהֵימִי שומעת מרחוק
את קול הזוגים של הפעמונים שצשולי מעילו שהיו מקשקשים צין רגליו, (והוא סוד הזוגים
הנכנסים עם הכהן צצת המקדש שהוא השושבין המיוחד כנודע), בְּגִין דְּאַשְׁמַע קָלִיָּה עַד דְּלֹא יַעוֹל
לְגַבִּי כדי שאשמע קולו טרם שיצא אלי, כָּל עוֹלִימְתָּאן דִּילִי מְשַׁבְּחִין וְאוֹדִין קָמִי קִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא ואז כל הנערות שלי היו משצחות ומודות לפני הקדוש צרוך הוא, לְבַתֵּר אֲזֻלִּין
כָּל חַד עַל בֵּי מוֹתְבִיָּה ואחר כך היו הולכות כל אחת לבית מושצה, כי על שעת היחוד נאמר
(ויקרא טו יז) וכל אדם לא יהיה צאהל מועד, וְהַיּוֹנִין יַחֲידָאִין וְהֵימִי יחידים צקשר ויחוד
הקטורת, מַחְבְּקִין בְּנִשְׁקָתְנָא בְּרַחֲמֵיָּה מחבקים זה את זה צנשיקות שלנו צאהצה.

דברי הזכרונות שפורשת השכינה לפני הקב"ה

בְּעָלִי בְּעָלִי אֵן פְּנִית, הַשְׁתָּא הוּא עֲדָנָא דְהוּינָא אֲשָׁגַח בָּךְ, אֶסְתַּפְּלִנָּא בְּכָל סִטְר וְלִית אִנְתָּ, אֵן אֲשָׁגַח עֲלֶיךָ וְלֹא אֶתְבַּע בְּגִינְךָ, דָּא הוּא אֶתְרֶךָ בְּעִידָנָא דָּא לְמִיתִי לְגַבִּי, הָא אָנָּא זְמִינָא הָכָא, הָא אֶתְנַשִּׁית מִנְּאִי. לִית אִנְתָּ דְכִיר יוֹמֵי דְרַחֲמֵימוּ, בְּד הוּינָא שְׂכַבְתָּ בְּתוּקָפָךְ, וּמַחֲקָא בְּדִיוֹקְנֶךָ, וּדְיוֹקְנֵי הָווּת מַחֲקָא בָּךְ, כְּהָאִי חוֹתָם דְּשָׂבִיק דְיוֹקְנִיה בְּגִלְיָפוּ דְכְּתָבָא, הָכִי שְׂבָקָנָא דְיוֹקְנֵי בָּךְ, בְּגִין דְּתַשְׁתַּעֲשַׁע בְּדִיוֹקְנִי, בְּעוֹד דְּאָנָּא בְּגוֹ חִילִי. גָּעַת בְּבִכְיָה וְצוּחַת, בְּעָלִי בְּעָלִי, נִהִירוּ דְעֵינִי הָא אִיתְחַשְׁךָ, לִית אִנְתָּ דְכִיר בְּד הוּיָא אוּשִׁיט שְׂמָאלָךְ מִתְחוֹת רִישִׁי, וְאָנָּא מִתְעַנְּגָא עַל סְגִיאוֹ דְשָׁלָם, וַיִּמְינֶךָ מַחֲבָקָא בְּאַחוּה וּבְנִשְׁיָקִין, וְנִדְרַתְּ (דף קיב ע"ב) לִי

מתוך מדבש

ועתה בְּעָלִי בְּעָלִי אֵן פְּנִית צְעִלִי צְעִלִי חִיפָה פְּנִית לִלְכָּת, הַשְׁתָּא הוּא עֲדָנָא דְהוּינָא אֲשָׁגַח בָּךְ עֵמָה הוּא הַעַם שְׁהִייתִי מִסְתַּכְלֵת בָּךְ, אֶסְתַּפְּלִנָּא בְּכָל סִטְר וְלִית אִנְתָּ, וְעֵמָה אֲנִי מִסְתַּכְלֵת לְכָל זֶד וְאִינֶךָ נִמְנָא, (ה"ג הרמ"ק) אֵן אֲשָׁבַח לָךְ חִיפָה אֲמַלָּא אוֹמֵר, וְלֹאֵן אֶתְבַּע בְּגִינְךָ וְחִיפָה אֲנִקֵּשׁ אוֹמֵר, דָּא הוּא אֶתְרֶךָ בְּעִידָנָא דָּא לְמִיתִי לְגַבִּי כֹאן הוּא מִקוּמָן צַעַת הַזֹּאת לְזַא אֲלֵלִי, הָא אָנָּא זְמִינָא הָכָא הֲרִי אֲנִי מוֹכֵנָת כֹּאן, הָא אֶתְנַשִּׁית מִנְּאִי וְהֲרִי שְׂכַחַת מִמֶּנִּי.

לִית אִנְתָּ דְכִיר יוֹמֵי דְרַחֲמֵימוּ אֵין אִתָּה זוֹכֵר אֵת יְמֵי הַהִנֵּה, בְּד הוּינָא שְׂכַבְתָּ בְּתוּקָפָךְ כְּשִׁהִייתִי שׁוֹכֵנָת בְּחִיקָךְ, וּמַחֲקָא בְּדִיוֹקְנֶךָ וּמִקוּקָא בְּדִיוֹקְנֶךָ, וּדְיוֹקְנֵי הָווּת מַחֲקָא בָּךְ וְדִיוֹקְנֵי הִיָּה חִקוֹן בָּךְ, כְּהָאִי חוֹתָם דְּשָׂבִיק דְיוֹקְנִיה בְּגִלְיָפוּ דְכְּתָבָא כְּמוֹ הַחוּסֵם הַמִּשְׁאִיר לוֹרֵמוֹ בְּחִיקָה שֶׁל הַכֶּמֶז, הָכִי שְׂבָקָנָא דְיוֹקְנֵי בָּךְ כֵּן הַשְׁאֲרִיתִי דִיוֹקְנֵי בָּךְ, כִּי אֵין אִדָּם שֶׁלֹּם אֲלֵל זֶכֶר וְנִקְצָה, וְכִדִּי שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֲסִידִים אַחֵר הַפְּרָדִם מִהִיחֹד, הִיָּה נִשְׁלֵם כָּל אֶחָד צְמִיאוֹת חֲזָרוּ הִנֵּלְלֵנוּ, וְזֶה שְׁאֲמַר בְּגִין דְּתַשְׁתַּעֲשַׁע בְּדִיוֹקְנֵי בְּעוֹד דְּאָנָּא בְּגוֹ חִילִי כִדִּי שְׁתַּשְׁתַּעֲשַׁע בְּנִוְרֵתִי בְּעוֹד שְׁאִנִּי בְּחוּךְ חִילוֹמִי לְנַהֵל אֵת הָעוֹלָמוֹת וְלַתֵּם לְהֵם טָרַף, וְאַתָּה לֹא תִימָנֵא חֲסִיד חָסֵם וְשִׁלּוּס מִן הַבְּרַכָּה הַנִּמְשַׁכֶּת אֲלֵיךְ מִלְּמַעְלָה.

וְהִנֵּה הַשְׂכִּינָה אַחֲרֵי דְבִרְיָה אֲלֵל כִּלְפֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא גָּעַת בְּבִכְיָה וְצוּחַת גַּעַת צְנָחָה וְנַעֲקָה בְּעָלִי בְּעָלִי, נִהִירוּ דְעֵינִי הָא אִיתְחַשְׁךָ צְעִלִי צְעִלִי, אִזֵּר עֵינֵי הִנֵּה נַחֲשָׁךְ, לִית אִנְתָּ דְכִיר בְּד הוּיָא אוּשִׁיט שְׂמָאלָךְ מִתְחוֹת רִישִׁי אֵין אִתָּה זוֹכֵר כְּשִׁהִייתִי מוֹשִׁיט שְׂמָאלְךָ מִמַּחֲת רִאשִׁי, בְּסוֹד (שִׁיר ז') שְׁמָאלוֹ מַחֲת לְרִאשִׁי, וְאָנָּא מִתְעַנְּגָא עַל סְגִיאוֹ דְשָׁלָם וְאֲנִי הִיִּיתִי מִתְעַנְּגָת עַל רוֹז הַשְׁלוֹם צַעַת הַיְּחֹד, וַיִּמְינֶךָ מַחֲבָקָא בְּאַחוּה

דָּלָא תִּשְׁבּוּק רַחֲמֹתָא דִּילִי לְעֵלְמִין, וְאוֹמִית לִי (תהלים קל"ה) אִם אֲשַׁכְּחָךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי, הָא אִיתְנַשְׁינָא מִנָּךְ.

לִית אַנְתָּ דְכִיר פִּד קְאִימָנָא לְגַבְךָ בְּטוֹרָא דְסִינִי, שְׁלִימִין שְׁתִּין רַבּוּא, דְקַבִּילוּ לָךְ עֲלֵיהּ, וְאַתְעֵטְרָנָא לָךְ בְּהוּ יִתִּיר מִכָּל עֲמֻמָּיָא, וְהוּינָא אֲזִלִין אֲבַתְרָךְ לְכָל רַעוּתָךְ, וְהָהִיא שְׁפַחָה קְטָלָא בְּהוּ לְאַלְפִים וּרְבּוּין וְלֹא אֲשַׁגְחָנָא, וְאַתְאַבִּידוּ כָּלָהוּ בְּמַדְבָּרָא, וְשִׁבְקִית לֹון תַּמָּן, וְאַעִילָנָא בְּנִיהוֹן זַעֲרִין לְקַיִמָא קַמָּךְ בְּאַרְעָא דָא, וּבְדִילָנָא לֹון לְקַיִמָא קַמָּךְ בְּגִין רַעוּתָךְ.

טענות השכינה לזכור זכויות ישראל

בְּעָלִי בְּעָלִי, הוּי דְכִיר בְּכֻמָּה בְּנִין קְדִישִׁין קְאִימָנָא קַמָּךְ בְּכָל דְרָא וְדָרָא, בְּיוֹמֵי דְדוֹד וּשְׁלָמָה בְּרִיה, לִית אַנְתָּ דְכִיר פְּמָה טְבָאן

מתוך מדרש

וּבְנִשְׁקִין וַיִּמְיֹן הִימָה מִחֲזַקַת אוֹתִי צִסוּד (שם) וַיִּמְיֹן מִחֲזַקַתִּי, צִמְחוּ וּצְנִיקוּת, וְנִדְרָתִּי (דף קיב ע"ב) לִי דָלָא תִּשְׁבּוּק רַחֲמֹתָא דִּילִי לְעֵלְמִין וְנִדְרָתִּי לִי מִלֵּד הַצִּינָה שְׁלֹא תַעֲזוּב אֶת אֶהְצִי לַעֲלוֹם, וְאוֹמִית לִי וְנִשְׁעַת לִי מִלֵּד הַמַּלְכוּת אִם אֲשַׁכְּחָךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי, וְעַתָּה הָא אִיתְנַשְׁינָא מִנָּךְ הִנֵּה נִשְׁכַּחְתִּי מִמָּךְ.

לִית אַנְתָּ דְכִיר פִּד קְאִימָנָא לְגַבְךָ בְּטוֹרָא דְסִינִי שְׁלִימִין שְׁתִּין רַבּוּא אִין אַתָּה זֹכֵר כִּשְׁעַמְדִּי לַפְּנִיךְ צֹהַר סִינִי עִם שְׁסִים רְצוּא שְׁלִימִים יוֹאֵלִי מִלְרִים, דְקַבִּילוּ לָךְ עֲלֵיהּ שְׁקִצְלוּ עוֹל מַלְכוּתָךְ עֲלֵיהֶם, וְאַתְעֵטְרָנָא לָךְ בְּהוּ יִתִּיר מִכָּל עֲמֻמָּיָא וְהַעֲטַרְתִּי אוֹתָךְ צֹהַר יוֹתֵר מִכָּל הַעֲמִים, שְׁלֹא רֵאוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְהוּינָא אֲזִלִין אֲבַתְרָךְ לְכָל רַעוּתָךְ וְהִינֵן הוֹלְכִים אַחֲרֶיךָ לְכָל רְעוּנָךְ, כְּמוֹ שְׁכֻמוֹ (יִרְמִיָּה ז' ז') זֹכֵרְתִי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֶהְצִי כְּלוּלָתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי צִמְדָּךְ, וְהָהִיא שְׁפַחָה קְטָלָא בְּהוּ לְאַלְפִים וּרְבּוּין וְאוֹתָהּ הַשְׁפַּחָה שְׁהִיא הַלִּילִי"ת הַטְּמֵאָה, הִימָה הוֹרֶגֶת צֹהַר לְאַלְפִים וּרְצוּת, עַל יְדֵי שֶׁהַכְשִׁילָה אֶת יִשְׂרָאֵל צִעוֹן הַעֲגֵל וְהַמְרָגֵלִים, וְלֹא אֲשַׁגְחָנָא וְלֹא יוֹלְתִי לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם לְהַלְיֵם, וְאַתְאַבִּידוּ בְּכָלָהוּ בְּמַדְבָּרָא עַד שֶׁנִּאֲדָדוּ כָּל יוֹאֵלִי מִלְרִים מַעֲשִׂים שְׁנֵה וְלַמַּעֲלָה צִמְדָּךְ, וְשִׁבְקִית לֹון תַּמָּן וְעִזְבִּית אוֹתָם שֶׁם, (ה"ג הרמ"ק, וכן להלן) וְאַעִילָנָא בְּבִגְדֵיהוֹן עֲנָפִים זַעֲרִין לְקַיִמָא קַמָּךְ בְּאַרְעָא דָא וְנִכְנַסְתִּי עִם צִינֵהם עֲנָפִים קְטָנִים לַעֲמוּד לַפְּנִיךְ צֹהַר הַזֹּאת, וְגַדִּילָנָא לֹון לְקַיִמָא קַמָּךְ בְּגִין רַעוּתָךְ וְגַלְתִּי אוֹתָם שִׁיעַמְדוּ לַפְּנִיךְ צֹהַר לַעֲשׂוֹת רְעוּנָךְ.

עוֹד הַמְשִׁיכָה הַשְׁכִּינָה לְקוֹנֵן וְאִמְרָה בְּעָלִי בְּעָלִי, הוּי דְכִיר בְּכֻמָּה בְּנִין קְדִישִׁין קְאִימָנָא קַמָּךְ בְּכָל דְרָא וְדָרָא בְּיוֹמֵי דְדוֹד וּשְׁלָמָה בְּרִיה אִנֵּה מְזֹכֵר צִמְחָה צִינִים קְדוּשִׁים עַמְדִּי לַפְּנִיךְ צֹהַר דוֹר וְדוֹר צִימִי דוֹד וּשְׁלָמָה צִנּוּ, לִית אַנְתָּ דְכִיר פְּמָה

דַּעֲבָדוּ קִמָּךְ, יֵאוֹת לָךְ לְמִידְבַּר חוֹבִין, וְלֹא תִדְבַּר זְכוּוֹן, אִיךְ
אֶתְהַפֵּכֶת עֲלֶיךָ.

בְּעִינֶיךָ עֲלֶיךָ, לֵית אַנְתָּ, בְּעִינֶיךָ עַל בְּנֵי לֵית אֵינוֹן, בְּעִינֶיךָ עַל קְדוֹשְׁתָּא
דְּאַתֵּר דָּא, הָא אֶסְתָּאֵב, כָּל עֲלָמָא הָוָה בְּשָׁלֵם בְּגִין אַתֵּר דָּא,
כְּלָבִין לֹא נִבְחִין בְּעִידָנָא דָּא, כּוֹלְהוּ הָווּ בְּשָׁלֵם.
גָּעָה וּמִיִּלְלָת, וְכָל אֵינוֹן אוֹכְלוֹסִין לְעֵלָא, וְכָלְבִים צְוֹחִין לְתַתָּא.

בתחילת משמרה ג' מיללת השכינה במקום מזבח הקטורת
על חסרון השפעתו

בְּשֵׁרוּתָא דְּמִשְׁמְרָה תְּלִיתָאָה, נִפְקַת וְאַתָּת קְיִימָא עַל אַתֵּר דְּמִדְבָּחָא
דְּקִטוֹרַת בּוֹסְמִין, גָּעַת וּמִיִּלְלָת, וְסִלְקַת לְעֵלָא, וְאַשְׁפָּחָא

מִתּוֹק מִדְּבַשׁ

מִבָּחַן דַּעֲבָדוּ קִמָּךְ וְכִי אֵין אַתָּה זֹכֵר כְּמָה מַעֲשִׂים טוֹבִים עָשׂוּ לִפְנֵיךְ, יֵאוֹת קָיָךְ
לְמִידְבַּר חוֹבִין וְלֹא תִדְבַּר זְכוּוֹן וְכִי יֵפֶה לָךְ לִזְכּוֹר אֶת הָעוֹנוֹת וְלֹא תִזְכּוֹר אֶת הַזְכוּיוֹת,
אִיךְ אֶתְהַפֵּכֶת עֲלֶיךָ אִיךְ נִהַפְכָה מִדַּת רַחֲמִיךְ עֲלֵינוּ לְרַע, לִזְכּוֹר אֶת הָעוֹנוֹת וְלֹא אֶת
הַזְכוּיוֹת, הֲלֹא אִלֵּי רַחוּם וְחַנוּן אַתָּה.

וְעוֹד אִמְרָה הַשְׂכִּינָה כִּלְפֵי צַעֲלָה ז"ל בְּעִינֶיךָ עֲלֶיךָ לֵית אַנְתָּ אֶזְקֵשׁ אֹתְךָ, וְאִינְךָ, בְּעִינֶיךָ
עַל בְּנֵי לֵית אֵינוֹן אֶזְקֵשׁ אֶת בְּנֵי, וְאִינְס, בְּעִינֶיךָ עַל קְדוֹשְׁתָּא דְּאַתֵּר דָּא הָא
אֶסְתָּאֵב אֶזְקֵשׁ רַחֲמִים עַל קְדוּשַׁת הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁל צִיַּת הַמִּקְדָּשׁ, הָרִי נִטְמָא, כִּי עֲלָמָא
הָוָה בְּשָׁלֵם בְּגִין אַתֵּר דָּא כֹּל הָעוֹלָם הִיא צִלּוּס צִשְׁבִּיל הַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּלָבִין קָיָא
נִבְחִין בְּעִידָנָא דָּא אִפִּילוּ הַכִּלְצִים שֶׁהֵם הַחִילוּנוֹת, לֹא הָיוּ נּוֹצְחִים צַעַת הַהִיא, כִּי הַשְׂכִּינָה
הִיא מַשְׁפַּעַת לָהֶם שֶׁפַּע מוֹזֵנָם, כּוֹלְהוּ הָווּ בְּשָׁלֵם כּוֹלֵם הָיוּ צִלּוּס.

אַחֵר דְּצִרְיָה הָאָלוּ, (ה"ג הרמ"ק) גָּעַת וּמִיִּלְלָת הִיא גּוֹעָה וּמִלְלַת עַל מִיעוּט הַשְׁפָּע,
וְכִי אֵינוֹן אוֹכְלוֹסִין לְעֵלָא עִם כָּל הַמוֹנִי מִלְּאכִיָּה לְמַעְלָה שֶׁהֵם נַעֲרוּתִיָּה, וְכִיִּבִּים
צְוֹחִין לְתַתָּא וְגַם הַכִּלְצִים שֶׁהֵם הַחִילוּנוֹת הָיוּ לוֹעֲקִים לְמַטָּה, וְהֵיוּ סוּד מִשְׁמֶרֶת שְׁנִיָּה
שֶׁהֵם כִּלְצִים לוֹעֲקִים הַזֶּה, שֶׁמִּצְקִים אֶת מוֹזֵנָם.

בְּשֵׁרוּתָא דְּמִשְׁמְרָה תְּלִיתָאָה צִמְחִילַת מִשְׁמֶרֶת הַשְּׁלֵשִׁית נִפְקַת וְאַתָּת קְיִימָא עַל
אַתֵּר דְּמִדְבָּחָא דְּקִטוֹרַת בּוֹסְמִין הִיא יוֹלָאָה וְצִלָּה וְעוֹמֶדֶת עַל מָקוֹם
הַמּוֹצֵחַ שֶׁל קִטּוֹרֶת הַסְּמִים, לִפִּי שְׁקֵשֶׁר יִחוּד זֶה נַעֲשֶׂה צִסּוּד הַקִּטּוֹרֶת, גָּעַת וּמִיִּלְלָת
וְסִלְקַת לְעֵלָא וְשֶׁם הִיא גּוֹעָה וּמִלְלַת, וְעוֹלָה מִשֶּׁם לְמַעְלָה, וְאַשְׁפָּחָא חֵד כְּרֹב

חַד פְּרוּב מְאַיֵּנוֹן תִּרְיִן פְּרוּבִין דִּהּוּ בְּהֶדָה, וּמִהֶהוּא זְמַנָּא לָא הָוָה לָהּ
אֶלָּא חַד, וְהֶהוּא רַבֵּינָא עוֹלִימָא דְאַשְׁתָּאָר יִנְקָא מִינָהּ בְּכִיָּה וּלְלוּתָא.

הַקב"ה מִנַּחֵם אֶת שְׂבִינָתוֹ בְּכָל יוֹם בְּאוֹר חֹסֶד הַבּוֹקֵר
פְּדִיִן קִדְשָׁא פְּרִיָּה הוּא אֲזִדְּמִין לְגַבְהָ, וְנִחִית אֶצְלָהּ וּמִמְלִל עִמָּה, וְעַל
דָּא כְּתִיב (יִרְמְיָה ל"א טו) כֹּה אָמַר יְהו"ה מְנַעֲי קוֹלֶךָ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ
מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֶךָ.

וְעַל דָּא תִּנְיִנָן, תִּינּוֹק יוֹנֵק מִשְׁדֵּי אִמּוֹ, וְאַשָּׁה מִסִּפְרַת עַם בַּעֲלָהּ.

מתוך מדבש

מְאַיֵּנוֹן תִּרְיִן פְּרוּבִין דִּהּוּ בְּהֶדָה וְהִיא מוֹנַחַת רַק כְּרוּב אֶחָד שְׁהוּא מַט"ט מֵאוֹתָם
צ' כְּרוּצִים שֶׁהֵם מַט"ט וּסְנַד"ל שֶׁהִיו עִמָּה, וּמִהֶהוּא זְמַנָּא לָא הָוָה לָהּ אֶלָּא חַד
וּמוֹמֵן חוֹרֶצֶן צִית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הִיטָה מוֹנַחַת לַמַּעֲלָה אֶלָּא אֶחָד, לְפִי שְׁמֵלֶךְ סְנַד"ל גִּלְהָ
עִם יִשְׂרָאֵל, וְהֶהוּא רַבֵּינָא עוֹלִימָא דְאַשְׁתָּאָר יִנְקָא מִינָהּ בְּכִיָּה וּלְלוּתָא וְאוֹתוֹ
הַנֶּעַר הָעֹלֵם שְׁהוּא מַט"ט שֶׁנֶּשְׂאָר לְצֹדוֹ, הוּא יוֹנֵק מִהַשְׂכִּינָה צִיָּה וּלְלוּתָא, הַמּוֹרִים עַל
דֵּינִים קָשִׁים וְחוֹקִים.

הַעֲנִין שֶׁל צ' הַכְּרוּצִים שֶׁהֵם צ' הַמִּלְאָכִים מַט"ט וּסְנַד"ל הַנוֹכְרִים לְעִיל בְּמֵאמְרָה הַזֶּה, כְּתִב רַמְבַּ"ם, שְׁמַט"ט
הוּא מִרְכָּבָה לז"א לֹא הוּא לֹא גִלְהָ, וּסְנַד"ל הוּא מִרְכָּבָה לַמַּלְכוּת לֹא הוּא גִלְהָ עִמָּה, וְלֹכֵן צַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת
לַמַּעֲלָה אֵינָה מוֹנַחַת אֶלָּא כְּרוּב אֶחָד שְׁהוּא מַט"ט, כִּי סְנַד"ל הוּא צַעֲשִׂיהָ עִם הַשְׂכִּינָה לַהֲחַלְצָהּ צוֹ צִגְלוֹת.

פְּדִיִן כְּשֶׁהַשְׂכִּינָה עוֹלָה לַמַּעֲלָה, קִדְשָׁא פְּרִיָּה הוּא אֲזִדְּמִין לְגַבְהָ אִזּוּ הַקְדוּשׁ צִרוּךְ הוּא
שְׁהוּא הַצִּינָה מוֹדְמֵן אֶלְלָהּ וּגִלְהָ אֶלֶּיהָ, (ה"ג רַמְבַּ"ם) וְנִחִיָּים לָהּ וּמִמְלִיָּל עִמָּהּ וְהוּא
מִנַּחֵם אוֹתָהּ בְּאוֹר חוּט שֶׁל הַחֹסֶד הַמִּתְעוֹרֵר בְּצִקָּרָה, וּמְדַבֵּר עִמָּהּ, וְאִזּוּ הַשְׂכִּינָה מִתְנַחֲמָת,
וְעַל דָּא כְּתִיב וְעַל זֶה נֶאֱמַר כֹּה אָמַר יְהו"ה הֵינִי הַצִּינָה, מְנַעֲי קוֹלֶךָ מִבְּכִי דֵּהֵינִי
מִדִּין הַקֶּסֶף שֶׁנִּמְתַּק עַל יְדֵי הַתַּפְאֶרֶת הַנִּקְרָא קוֹל, וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה הֵם סוּד נֶלֶם וְהוּד,
נֶלֶם ה' לַמַּעֲלָה בְּאַרְיֵן אֲנִפִּין, "וְיֵשׁ שָׂכָר לַפְּעוֹלָתֶךָ" כִּי כָל הַיְּחֻדִּים שֶׁהִיו רְאוּיִים לְהִיּוֹת
עַל יְדֵי קִיוֹם מִנַּחֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵנָּה בְּצִיּוּתָם מְעוֹרְרִים אֶת כּוֹלָם לַמַּעֲלָה, וּמִתְקַבְּלִים
לַמַּעֲלָה בְּאוֹר שֶׁל הַחֹכְמָה וְהַצִּינָה, אֶלָּא שֶׁאִינוֹ יוֹרֵד הַשִּׁפְעָה לַמַּטָּה, וְאַחֲרַי כֵּן יֵהִי מֵאִיר
הַכֹּל לַמַּטָּה בְּסוּד "נֶלֶם ה'", שְׁהוּא מֵאֵמֶר הַצִּינָה בְּשֵׁם אֲרִיִּן אֲנִפִּין, כִּי יֵשׁ תִּקְוָה
לְאַחֲרִיתֶךָ נֶלֶם ה' וְשָׁבוּ צִנִּים לַגְּזוֹלָם.

וְעַל דָּא תִּנְיִנָן וְעַל זֶה לַמַּדְנָה (בְּמַס' בְּרִכּוֹת דף ג ע"א) כִּי בְּמִשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית תִּינּוֹק יוֹנֵק
מִשְׁדֵּי אִמּוֹ הוּא מַט"ט הַיוֹנֵק אֶת הַדֵּינִים מִהַשְׂכִּינָה, וְאַשָּׁה מִסִּפְרַת עַם בַּעֲלָהּ
דֵּהֵינִי הַשְׂכִּינָה עִם צַעֲלָהּ ז"א.

(עד הָכָא פְּתִיחָתָא), מִכָּאן וּלְהֵלָאָה שִׁירוּתָא דְּמַגִּילַת אֵיכָה).

אֵיכָה יֹשְׁבָה בְּדָד, רַבְּנָן פְּתַחֲי הָאִי קָרָא (קהלת יב א-ז) וּזְכוּר אֶת בּוֹרְאֶךָ
בְּיָמֶי בַּחֲרוּתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה, הָאִי קָרָא
אוֹקִימָנָא לִיה בִּישְׂרָאֵל כִּד הָווּ בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, וּזְכוּר אֶת בּוֹרְאֶיךָ, הָוִי
דְּכִיר כָּל אֵינּוֹן טָבָאן וְכָל אֵינּוֹן אֲתִין וְנִסִּין דְּעֵבֵד לָךְ קְדָשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּיוֹמִין קְדָמָאִין, כִּד הָווּ רַבֵּיא בְּמַהֲיֻמְנוּתָא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר (הושע
יא א) כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶהוּ.

בְּיָמֶי בַּחֲרוּתֶיךָ, בְּזֻמָּנָא דְּאִיהוּ אִיתְרַעֲי בְּךָ מִכָּל עַמִּין דְּעֵלְמָא. עַד
אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה, יוֹמִין דִּישְׁלִטוֹן בְּךָ שְׁאָר עַמִּין,
וְיִבְדְּרוֹן לָךְ בְּכָל עַמְמָא.

מתוך מדבש

עַד הָכָא פְּתִיחָתָא עַד כָּאן הִיּה הַפְּתִיחָה לַמַּגִּילַת אֵיכָה, מִכָּאן וּלְהֵלָאָה שִׁירוּתָא
דְּמַגִּילַת אֵיכָה מִכָּאן וְלַהֲלָאָה מִתַּחֲלִיל הַבִּיאור שֶׁל מַגִּילַת אֵיכָה.

פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הַמוּבָא לַהֲלֹךְ זְכוּר אֶת בּוֹרְאֶיךָ אֶת הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר בְּרָא אוֹתְךָ, בְּיָמֶי בַּחֲרוּתֶיךָ
זְכוּר אוֹתוֹ בְּיָמֵי הַבַּחֲרוּת בַּעֲד שֵׁשׁ כַּח בִּידֶךָ לִלְכַּת בְּדַרְכֵי ה' לַעֲבֹדוֹ, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ
יָמֵי הָרָעָה טָרֵם שִׁיבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה שֶׁהֵם יָמֵי הַזְקָנָה וְתִשּׁוּת הַכַּח, כִּי אִזּוּ יִקְשֶׁה מֵאִד יוֹתֵר מִיָּמֵי הַבַּחֲרוּת,
וְאִזּוּ וְהִגִּיעוּ שְׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין לִי בָהֶם חֶפֶץ כִּי מִגּוֹדֵל הַחֲלָשׁוֹת יִבְחַר אוֹ בְּמִיתָה. (מַלְכוּת).

אֵיכָה יֹשְׁבָה בְּדָד, רַבְּנָן פְּתַחֲי הָאִי קָרָא הַחֲכָמִים פְּתַחוּ לַפֶּרֶשׁ פְּסוּק זֶה, בְּמָה שִׁכְתוּב
וּזְכוּר אֶת בּוֹרְאֶךָ בְּיָמֶי בַּחֲרוּתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה הֵנָּה הָאִי קָרָא
אוֹקִימָנָא לִיה בִּישְׂרָאֵל כִּד הָווּ בְּאַרְעָא קְדִישָׁא פְּסוּק זֶה בִּיאָרוּ אוֹתוֹ הַחֲכָמִים, עַל יִשְׂרָאֵל,
כִּשְׁהִיוּ בָּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, כִּי מָה שִׁכְתוּב וּזְכוּר אֶת בּוֹרְאֶיךָ הֵינּוּ הָיוּ דְּכִיר כָּל אֵינּוֹן טָבָאן
וְכָל אֵינּוֹן אֲתִין וְנִסִּין דְּעֵבֵד לָךְ קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיוֹמִין קְדָמָאִין זְכוּר אֶת כָּל אוֹתָם
הַטּוֹבוֹת וְכָל אוֹתָם הָאוֹתוֹת וְהַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לְךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיָמֵי קֶדֶם בְּהִיוֹתְךָ בְּמִצְרַיִם,
כִּד הָווּ רַבֵּיא בְּמַהֲיֻמְנוּתָא כִּשְׁהִיית עַדִּין נָעַר בְּאֻמוֹנָה, כְּמָה דְּאֵת אָמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי
נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶהוּ בַּעֲד שֶׁהִיָּה יִשְׂרָאֵל בְּנַעֲרוּתוֹ מִשְׁעוּבָד בְּמִצְרַיִם אֶהְבֵּתִי, (מַלְכוּת).

וְמָה שִׁכְתוּב בְּיָמֶי בַּחֲרוּתֶיךָ הֵינּוּ בְּזֻמָּנָא דְּאִיהוּ אִיתְרַעֲי בְּךָ מִכָּל עַמִּין דְּעֵלְמָא בְּזֻמָּן
שֶׁהוּא בָּחַר בְּךָ מִכָּל הָעַמִּים שֶׁבַּעֲלֹם, דִּהֵינּוּ בִּשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה. וְמָה שִׁכְתוּב עַד אֲשֶׁר
לֹא יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה הֵינּוּ יוֹמִין דִּישְׁלִטוֹן בְּךָ שְׁאָר עַמִּין עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ יָמֵי הַגְּלוּת
שִׁישְׁלִטוּ בְּךָ שְׁאָר עַמִּים, וְיִבְדְּרוֹן לָךְ בְּכָל עַמְמָא וּפִיצוּ אוֹתְךָ בְּכָל אֲרָצוֹת הָעַמִּים.

בחדשי אדר ניסן אייר סיון בחר הקב"ה בישראל ועשה עמהם נסים

בִּימֵי בַּחֲוֹרוֹתֶיךָ, יוֹמֵינִי דְשִׁתָּא דְּאֵינוֹן בְּרִירִין לָךְ, וְנִטְּירוּ דְלַעְלָא עֲלֶיךָ, וְאֵינוֹן אַרְבַּע יָרְחֵי דְשִׁתָּא, אָדָר נִסָּן אֵייר סִיוֹן, אֲלִין אֵינוֹן יוֹמֵינִי דְבַחַר קֳדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּישְׂרָאֵל, וְעַבְדָּא בְּהוֹן עֲמָהוֹן נָסִין, וּכְנָסַת יִשְׂרָאֵל מִתַּעֲטָרָא בְּבַעֲלָהּ וְאַתְקַרִּיבַת בְּהִדְיָהּ.

עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה, יְמֵי הַזְקָנָה, יְמֵי הָרָעָה מִמָּוֶשׁ, וְאֵינוֹן תַּמּוּז אָב טֵבֵת, שְׁבַט אָף עַל גֵּב דְּלֹא אִיתְגַּלִּיָּיא כָּל כָּף, וְסִימָן (משלי י יג) וְשְׁבַט לָגו חֶסֶד לֵב.

וְהִגִּיעוּ שָׁנִים, שָׁנִים דְּגָלוּתָא דְּאֲזִלִין יִשְׂרָאֵל מְטוּלְטָלִין, וְלִית בְּהוֹ

מתוך מדבש

ועוד בא לרמז מה שכתוב בִּימֵי בַּחֲוֹרוֹתֶיךָ היינו יוֹמֵינִי דְשִׁתָּא דְּאֵינוֹן בְּרִירִין לָךְ ימי השנה שהם ברורים וטובים לך, וְנִטְּירוּ דְלַעְלָא עֲלֶיךָ ושמירה העליונה יש עליך, וְאֵינוֹן אַרְבַּע יָרְחֵי דְשִׁתָּא והם ארבעה חדשים בשנה אָדָר נִסָּן אֵייר סִיוֹן, אֲלִין אֵינוֹן יוֹמֵינִי דְבַחַר קֳדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּישְׂרָאֵל אלו הם הימים שבהם בחר הקדוש ברוך הוא בישראל, וְעַבְדָּא בְּהוֹן עֲמָהוֹן נָסִין ועשה בהם עמהם נסים, באדר נס פורים, בניסן נס של יציאת מצרים, באייר ירידת המן, בסיון הנס של מתן תורה, וּכְנָסַת יִשְׂרָאֵל מִתַּעֲטָרָא בְּבַעֲלָהּ וְאַתְקַרִּיבַת בְּהִדְיָהּ ואז כנסת ישראל שהיא השכינה היתה מתעטרת בבעלה ז"א ומתקרבת אליו, כי כל אלו הדר' חדשים הם תיקון השכינה ויחודה עם ז"א, ואין שליטת הסטרא אחרא, והקליפות הם נכנעות ומתבטלות.

ומה שכתוב עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה היינו (ה"ג הרמ"ק) יְמֵי הָרָעָה מִמָּוֶשׁ, וְאֵינוֹן והם שלשה חדשים תַּמּוּז אָב טֵבֵת שבהם מתענים על חורבן ירושלים והמקדש, והם ימי הרעה ששולטים הקליפות ונאחזות בהם, (ה"ג הרמ"ק) וְשְׁבַט אָף עַל גֵּב דְּלֹא אִיתְגַּלִּיָּיא כָּל כָּף וחדש שבט הוא גם כן ימי הרעה אף על פי שלא נגלתה בו הרעה כל כך, וְסִימָן והסימן מה שכתוב וְשְׁבַט לָגו חֶסֶד לֵב (חסר לב אינו שמע לדברי המוכיחו עד שילקה בשבט) הרי שבט הוא לשון עונש. וחדשי אלול תשרי חשון כסלו, הם ימים בינונים, יש בהם רעה וטובה, והטובים מיוחדים, והרעים הם נפרדים כדי שלא יחריבו את העולם.

ומה שכתוב וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אשר תאמר אין בהם חפץ (ה"ג הרמ"ק) אֲלִין אֵינוֹן שָׁנִין דְּגָלוּתָא דְּאֲזִלִין יִשְׂרָאֵל מְטוּלְטָלִין וּמְנַדְּדִין אלו הם השנים של הגלות שישראל הולכים מטולטלים, וְלִית בְּהוֹ חֶפֶץ ואין בהם חפץ, כמו שכתוב אשר תאמר אין בהם

חֲפִץ, דִּתְנִינָן, זְמִינִין בְּיוֹמָא דְגָלוּתָא, דְּלֹא יִשְׁתַּפַּח בִּידָא דְּבֵר נָשׁ (חֲפִץ)
לְמִיזְבֵּן בְּשׁוּקָא, וּכְדִין תַּכְלָה פְּרוּטָה מִן הַפִּיס.

בעלי המשנה שבא"י האירו פני השכינה

עַד אֲשֶׁר לֹא תַחֲשַׁף הַשֶּׁמֶשׁ, דָּא קְלַסְתָּר פָּנִים שֶׁל שְׂכִינָה, מְלַעֲיָלָא
וּמִתַּתָּא, מִתַּתָּא מֵאן אֵינּוֹן, מְאִירֵי מִתְּנִיתִין דִּהּוּ בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל,
פְּטִישֵׁי דְפִרְזָלָא, מְהִדְקִין טַנְרִין וְתַלְשִׁין טוּרִין רְמָאִין.
וְהָאֹרֶז הַזֶּה תִּלְמוּד יְרוּשָׁלַּיִם, דְּנִהִיר נְהוֹרָא דְאֹרִיתָא, לְבָתֵּר דְּאִתְפַּטֵּל
דָּא, כְּבִיכּוּל אֲשֶׁתְּאָרוּ בְּחִשּׁוּכָא, דְּכִתִּיב בְּמַחֲשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי,
זֶה תִּלְמוּד בְּבָלִי, דְּאִזְלִין בֵּה בְנֵי עַלְמָא בְּמַחֲשָׁפִים.

מתוך מדבש

חֲפִץ, וּפִירוּשׁוֹ דִּתְנִינָן כִּי לַמְדֵּנוּ זְמִינִין בְּיוֹמָא דְגָלוּתָא דְּלֹא יִשְׁתַּפַּח בִּידָא דְּבֵר נָשׁ
לְמִיזְבֵּן בְּשׁוּקָא עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל בִּימֵי הַגְלוּת שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִמְצָא בִּיד אָדָם פְּרוּטָה לִקְנוֹת
בְּשׁוּק מִה שְׁצִרִךְ לֹאכּוּל, וּכְדִין וְאִז תַּכְלָה פְּרוּטָה מִן הַפִּיס, וְאַחֵר כֵּךְ יֵבֵא מִשִּׁית,
כַּמְחֻז"ל (נִמְס' סְנֵהֲרִין דף לו ע"א) אֵין בֵּן דּוֹד בֹּא אֵין שִׁיכְלָה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס.

פִּירוּשׁ הַפְּסוּק הַמּוֹבָא לְהֵלֶן עַד אֲשֶׁר לֹא תַחֲשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאֹרֶז שֶׁל הַיּוֹם, וְהִירַח וְהַכּוֹכָבִים שֶׁל הַלֵּילָה,
וּר"ל טֶרֶם שֶׁתַּחֲלֶה וְתִפּוֹל לַמִּשְׁכָּב, כִּי הַחֹלֶה כְּשִׁיקְשֶׁה עָלָיו הַחֹלִי נִרְאֶה לוֹ כְּאִילוֹ חֲשָׁכוֹ לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ
וְהָאֹרֶז וְגו', וְשִׁבּוֹ הַעֲבִים אַחֵר הַגִּשְׁם יַחֲזִרוּ הָעֵבִים לִבָּא לְהַחֲשִׁךְ הָאֹרֶה אַחֵר יִרְיֶדֶת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהִיא אִז
מַעַט אֹרֶה, ר"ל אַחֵר שִׁירוּיָהּ לוֹ מַעַט מִן הַחֹלְשָׁה וְרֹאה הָאֹרֶז, יַחֲזֹר לְהַחֲלֹשָׁה וַיַּחֲשֵׁךְ לוֹ. (מֵאֲדוּת)

וּמָה שֶׁכָּתוּב עַד אֲשֶׁר לֹא תַחֲשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ הֵינּוּ דָּא קְלַסְתָּר פָּנִים שֶׁל שְׂכִינָה מְלַעֲיָלָא
וּמִתַּתָּא זֶהוּ תוֹרַר הַפָּנִים שֶׁל הַשְּׂכִינָה הַמְאִירוֹת אוֹתָהּ מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וּמִפְרֹשׁ
מִתַּתָּא מֵאן אֵינּוֹן מִי הֵם הַמְאִירִים אֶת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה לַמַּטָּה, וְאוֹמֵר מְאִירֵי מִתְּנִיתִין דִּהּוּ
בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל הֵם בְּעָלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהָיוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, פְּטִישֵׁי דְפִרְזָלָא מְהִדְקִין טַנְרִין
וְתַלְשִׁין טוּרִין רְמָאִין שֶׁהָיוּ פְּטִישֵׁי בְרוֹזל שֶׁהָיוּ מִכְתָּתִים וְשׁוֹבְרִים סְלַעִים וְעוֹקְרִים הָרִים
הַגְּבוּהִים בְּפִלּוֹלָם, וּמִלְמַעְלָה הִיא הָאֶרֶץ ז"א הַמְאִיר אֶת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה כְּדִלְקָמָן.

וּמָה שֶׁכָּתוּב וְהָאֹרֶז, זֶה תִּלְמוּד יְרוּשָׁלַּיִם דְּנִהִיר נְהוֹרָא דְאֹרִיתָא זֶהוּ תִּלְמוּד יְרוּשָׁלַּיִם
שֶׁהוּא דֶּרֶךְ לִימוּד פִּירוּשׁ הַמִּשְׁנִיּוֹת לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהָאִיר לָהֶם אֶת אֹרֶת הַתּוֹרָה, כִּי
לִימוּדֵם הִיא בְּנַחַת וְאוֹר, מִפְּנֵי שֶׁאִירֵי שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא מַחֲכִים אוֹתָם, לְבָתֵּר דְּאִתְפַּטֵּל
דָּא וְאַחֵר שֶׁנִּתְבַּטַּל אוֹרוֹ שֶׁל תִּלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם, כְּבִיכּוּל אֲשֶׁתְּאָרוּ בְּחִשּׁוּכָא כְּבִיכּוּל נִשְׁאָרוּ
יִשְׂרָאֵל בַּחֲשֵׁךְ, דְּכִתִּיב כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמַחֲשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי וְאִמְרוּ חֻז"ל (נִמְס' סְנֵהֲרִין דף
כז ע"א), זֶה תִּלְמוּד בְּבָלִי שֶׁהוּא דֶּרֶךְ לִימוּד פִּירוּשׁ הַמִּשְׁנִיּוֹת לְיוֹשְׁבֵי בָבֶל, דְּאִזְלִין בֵּה
בְּנֵי עַלְמָא בְּמַחֲשָׁפִים שְׁכֵנֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים בּוֹ בַּחֲשֵׁךְ, כְּפִרְש"י שֶׁאֵין נֹחֲתִין זֶה עִם זֶה

וְהִירַח, אֵלֶיךָ אֵינוֹן הַבְּרִייתוֹת, דִּהְיוּ נִהִירִין נִהִירוֹ דְּחֻכְמָה סְתִימָאָה.

ע"י דיבורי התנאים והאמוראים שבא"י היו משיגים עתידות

וְהַפּוֹכְבִּים, אֵלֶיךָ אֵינוֹן מְשֻׁפְּלִים דִּהְיוּ בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, כָּל אֵינוֹן
תְּנָאִים וְאִמּוֹרָאִים, דְּכָל עֲלָמָא קִיימָא בְּגִינֵיהּ, דְּכַד הָיוּ
קִיימֵי פְּחָדָא, הָיָה אָמַר בְּרַ נֶשׁ לְחֻבְרִיָּה, מִגּוֹ מְלָה דָּא דְּפָרַח מְפּוּמִּי,
אֲנָא חֲמָא מַה דִּיהָא יוֹמָא דָּא אוֹ לְמַחַר כֶּךָ וְכָךְ.

דְּכַר אַחֵר, עַד אֲשֶׁר לֹא תַחֲשֹׁף הַשָּׁמֶשׁ, נִהִירוֹ דְּקִלְסֶתָּר פְּנֵי שְׂכִינָה,
דִּהְיָה נִהִיר לָהּ בְּכָל יוֹמָא, וּמַהֲהוּא נִהִירוֹ עֲלָמָא אֲתַקְיִים, וְיִשְׂרָאֵל
שָׂרָאן עַל אֲרָעָא לְרוּחְצָנוּ.

וְהָאֹר, אוֹר שְׁפָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, דִּהְיָה נִהִיר
מְסִיפֵי עֲלָמָא לְסִיפֵי עֲלָמָא, וְאַתְגַּנִּיז, וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

מתוך מדבש

ותלמודם ספק בידם, ור"ל אחר שגלתה השכינה אורה נחשך בתלמוד בבלי, ולזה אנו
נוהגים כבני בבל, כי אנו במחשכים בסוד גלות השכינה.

ומה שכתוב וְהִירַח, אֵלֶיךָ אֵינוֹן הַבְּרִייתוֹת אֵלוֹ הֵם הַבְּרִייתוֹת, דִּהְיוּ נִהִירִין נִהִירוֹ
דְּחֻכְמָה סְתִימָאָה שֶׁהֵיוּ מֵאִירוֹת אוֹר שֶׁל חֻכְמָה הַסְתוּמָה, שֶׁהֵיוּ בָּהֶם סוּדוֹת הַתּוֹרָה.

ומה שכתוב וְהַפּוֹכְבִּים, אֵלֶיךָ אֵינוֹן מְשֻׁפְּלִים דִּהְיוּ בְּאַרְעָא קְדִישָׁא אֵלוֹ הֵם הַמְשַׁכִּילִים
שֶׁהֵיוּ בֶּאֱרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וְהֵינּוּ כָּל אֵינוֹן תְּנָאִים וְאִמּוֹרָאִים דְּכָל עֲלָמָא קִיימָא
בְּגִינֵיהּ כֹּל אוֹתָם הַתְּנָאִים וְהָאִמּוֹרָאִים שֶׁכֹּל הָעוֹלָם קִיִּים בִּזְכוּתָם, דְּכַד הָיוּ קִיימֵי פְּחָדָא
כִּי כִשְׁהִיוּ עוֹמְדִים בִּיחָד, הָיָה אָמַר בְּרַ נֶשׁ לְחֻבְרִיָּה הִיא אָדָם אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ, מִגּוֹ מְלָה
דָּא דְּפָרַח מְפּוּמִּי מִתּוֹךְ דִּיבּוּר זֶה שִׁיעָא מִפִּיךָ, אֲנָא חֲמָא מַה דִּיהָא יוֹמָא דָּא אוֹ
לְמַחַר כֶּךָ וְכָךְ אֲנִי רוֹאֶה מַה שִּׁיְהִיָּה הַיּוֹם אוֹ לְמַחַר כֶּךָ וְכָךְ, כִּי אוֹתִיוֹת הַרוּחָנוֹת הֵיוּ
מִתְּגַלְּמוֹת בְּאוֹיֵר וְעַל יָדָם הֵיוּ מְשִׁיגִים עִתִּידוֹת.

דְּכַר אַחֵר פִּירוּשׁ אַחֵר עַל מַה שֶׁכְּתוּב עַד אֲשֶׁר לֹא תַחֲשֹׁף אוֹר הַשָּׁמֶשׁ שֶׁהוּא סוּד ז"א,
וְהֵינּוּ נִהִירוֹ דְּקִלְסֶתָּר פְּנֵי שְׂכִינָה הָאוֹר שֶׁל תּוֹאֵר פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, דִּהְיָה נִהִיר לָהּ בְּכָל
יוֹמָא שֶׁז"א הִיא מֵאִיר לָהּ בְּכָל יוֹם, וּמַהֲהוּא נִהִירוֹ עֲלָמָא אֲתַקְיִים וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר הָעוֹלָם
מִתְּקִיִּים, וְיִשְׂרָאֵל שָׂרָאן עַל אֲרָעָא לְרוּחְצָנוּ וְיִשְׂרָאֵל הֵיוּ שׁוֹרִים וְיוֹשְׁבִים עַל הָאֶרֶץ לְבִטָּח.

ומה שכתוב וְהָאֹר הֵינּוּ אוֹר שְׁפָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, דִּהְיָה
נִהִיר מְסִיפֵי עֲלָמָא לְסִיפֵי עֲלָמָא, וְאַתְגַּנִּיז שֶׁהִיא מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף

(תהו) נִהִיר וְאַפִּיק מִיִּנְיָה חֵד חוּטָא דִּימִינָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְאַחִיד לְסִיְהָרָא, וּבִהָהוּא זִימָנָא פְתִיב, הָשִׁיב אַחֲזָר יְמִינוּ.

מעת החורבן בטלו מלאכי השלום שהם ד' מחנות השכינה וְהִירָח, דְּכָתִיב (ישעיה א כא) צֶדֶק יִלִּין בָּהּ, וְהַפּוֹכְכִים, מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהָיוּ בָּאִים בָּהּ, וִידוּעִים אֶצְלָהּ, וּבִטְלוּ מְקִיּוּמֶיהָ, וְאַלִּין אִיקָרוֹן מִלְּאֲכֵי שָׁלוֹם. וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחֲרֵי הַגָּשָׁם, דְּכָתִיב (שם לג ו) מִלְּאֲכֵי שָׁלוֹם מֵרַ יִבְכְּיוּן.

בַּיּוֹם שִׁזְעוּ שְׁמֵרֵי הַבֵּית, אֲלִין תֵּלֶת בְּתֵי דִינִים, דִּהּוּ אוֹלְפֵי

מתוק מדבש

העולם, ונגנז, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִהִיר וְאַפִּיק מִיִּנְיָה חֵד חוּטָא דִּימִינָא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא ז"א האיר והוציא ממנו חוט אחד של חסד שבימין דרך היסוד, וְאַחִיד לְסִיְהָרָא ואחזו ותיקן בו את הלבנה שהיא המלכות, וּבִהָהוּא זִימָנָא פְתִיב ובעת של החורבן כתוב הָשִׁיב אַחֲזָר יְמִינוּ שהוא החוט של חסד שבימין.

ומה שכתוב וְהִירָח היינו המלכות דְּכָתִיב בירושלים צֶדֶק יִלִּין בָּהּ וצדק היא הנהגת הדין מצד המלכות. ומה שכתוב וְהַפּוֹכְכִים היינו (ה"ג הרמ"ק) שְׁנִים עֶשֶׂר מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהָיוּ בָּאִים בָּהּ אל השכינה וִידוּעִים אֶצְלָהּ כי הם ד' מחנות שכינה שבראשם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, ותחת כל אחד שנים שנים מלאכים, וּבִטְלוּ מְקִיּוּמֶיהָ ובחורבן בית המקדש בטלו מקיומם, וְאַלִּין אִיקָרוֹן מִלְּאֲכֵי שָׁלוֹם ואלו המלאכים נקראים מלאכי השלום, כי הם מלאכי ממשלת היום. ומה שכתוב וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחֲרֵי הַגָּשָׁם היינו דְּכָתִיב מִלְּאֲכֵי שָׁלוֹם מֵרַ יִבְכְּיוּן כי עבי"ם הם סוד העינים שיש בהם גוונים כעין הגוונים של שם ע"ב היוצא מפסוקי ויס"ע ויב"א וי"ט, ומה שכתוב אחר הגשם, כי הבכיה היא רחמים בדין כענין הגשם.

פי' הפסוק המובא להלן, כי כתוב לעיל שיחשך לאדם אור השמש, וזה יהיה בַּיּוֹם שִׁזְעוּ (ענין רעד ורתת) שומרי הבית ביום שיחלש מאד וירתתו שומרי הבית, שהם הידים והזרועות שהם שומרי הגוף שלא יגע בו דבר רע, וכשאדם נחלש מאד מרתתין ידיו וזרועותיו, והתענותו (ענין עוות ועקוס) אנשי החיל הם השוקים שסובלים את הגוף הנשען עליהם, ובימי החולשה כאילו נתעקמו ואין להם עוד כח לעמוד, וּבִטְלוּ הַטּוֹחֲנוֹת הם השינים הטוחנות את המאכל, ובימי החולשה בטלים הם מן הטחינה, כי מַעֲטוּ הם מן הטחינה ואינם יכולים לטחון הרבה, וַחֲשָׁכוּ הַרְוֹאוֹת בארובות הם העינים הרואות דרך פתיחת חורי העינים, בעת החולשה כהו וחשכו. (מלודות)

ומה שכתוב בַּיּוֹם שִׁזְעוּ שְׁמֵרֵי הַבֵּית היינו אֲלִין תֵּלֶת בְּתֵי דִינִים אלו הם ג' בתי דינים, הם ג' פעמים כ"ג אשר בבית דין של ע"א סנהדרין, עם נשיא ואב בית דין,

תּוֹרָה בְּלִשְׁפַת הַגְּזִית, וְהִתְעַוְתּוֹ אֲנָשִׁי הַחֵיל, אֵלּוֹ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה וְסִנְהֶדְרִי קֶטַנָּה.

וּבִטְּלוּ הַטַּחְנוֹת, אֵלּוֹ פְּהֻנִּים וּלְוִים, וְכָלְהוּ מִשְׁמְרוֹת דִּהּוּ קִיּוּמֵי בִירוּשָׁלַיִם. וְחִשְׁכוּ הָרָאוֹת בְּאַרְבּוֹת, אֵלֶיךָ נְבִיאִים וְצוּפִים דִּהּוּ חֲמָאן בְּנִבּוּאָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

מַעַת הַחֹרֶבֶן וּבִטּוֹל הָעֲבוּדָה נִנְעְלוּ שַׁעְרֵי תַפְלָה וְסָגְרוּ דְלָתִים בְּשׁוֹק, דְּבָנֵי נָשָׂא צְוֹחִין, וְלִית מָאן דִּיתִיב עֲלֵיהּ, דִּהָא כָּל תַּרְעִין נִנְעְלוּ, מִן יוֹמָא דְאַתְחָרֵב בִּי מִקְדָּשָׁא וּבִטְלִית עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהֵינָא.

מתוק מדבש

דִּהּוּ אוֹלְפֵי תּוֹרָה בְּלִשְׁפַת הַגְּזִית שֶׁהִיו מְלַמְדִּים תּוֹרָה בְּלִשְׁכַת הַגְּזִית, וְלִכֵּן הֵם נִקְרָאִים שׁוּמְרֵי הַבֵּית. וּמָה שֶׁכָּתוּב וְהִתְעַוְתּוֹ אֲנָשִׁי הַחֵיל, אֵלּוֹ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה וְסִנְהֶדְרִי קֶטַנָּה שֶׁהִיו בִּירוּשָׁלַיִם, עַל שֵׁם הַכָּתוּב (שְׁמוֹת יט כ"א) וְאַתָּה תַחֲזֶה מִכָּל הָעָם אֲנָשִׁי חֵיל.

וּמָה שֶׁכָּתוּב וּבִטְּלוּ הַטַּחְנוֹת שֶׁהֵם הַשִּׁינִים שֶׁבָּהֶם טוּחָנִים אֶת הַמֶּאֱכָל, אֵלּוֹ פְּהֻנִּים וּלְוִים שֶׁאֲכָלוּ מִשְׁלַחן גְּבוּהָ מִבְּשַׁר הַקֶּרְבָּנוֹת וְתִרְוּמוֹת וּמַעֲשֻׁרוֹת, וְכָלְהוּ מִשְׁמְרוֹת דִּהּוּ קִיּוּמֵי בִירוּשָׁלַיִם וּבִכְלָלָם כָּל מִשְׁמֶרֶת כְּהוֹנָה וְלוֹיָה שֶׁהִיו עוֹמְדִים בִּירוּשָׁלַיִם, וְקִבְּלוּ אֶת חֻקֵּם מִשְׁלַחן גְּבוּהָ.

וּמָה שֶׁכָּתוּב וְחִשְׁכוּ הָרָאוֹת בְּאַרְבּוֹת שֶׁהֵם הָעֵינִים הַרְּאוֹת דֶּרֶךְ אֲרוּבוֹת, אֵלֶיךָ נְבִיאִים וְצוּפִים דִּהּוּ חֲמָאן בְּנִבּוּאָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֵלּוֹ הֵם הַנְּבִיאִים וְהַצּוּפִים שֶׁהִיו רֹאִים בְּנִבּוּאָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

פִּי הַפֶּסוֹק הַמּוּבָא לַהֲלֵךְ, שְׁרוּמוֹ עַל יְמֵי הַחֹלְשָׁה כְּדִלְעִיל, שֶׁאֵז וּסְגָרוּ דְלָתִים בְּשׁוֹק הֵם הַשְּׁפָתִים שֶׁהֵם בַּמָּקוֹם מְגוּלָה כְּמוֹ הַשּׁוֹק, וּבַעַת הַחֹלְשָׁה הִמָּה סְגוּרִים, בְּשִׁפְלָה קוֹל הַטַּחְנָה בַּעֲבוּר שֶׁנִּשְׁפַּל קוֹל הַטַּחְנָה, הֵם הַשִּׁינִים שֶׁבִטְּלוּ אוֹ מִן הַטַּחְיָנָה, וְלִכֵּן סָגְרוּ הַשְּׁפָתִים, הוֹאִיל וְאִינוּ מִשִּׁים בָּהֶם הַמֶּאֱכָל, וַיִּקּוּם לְקוֹל הַצִּפּוּר יָדוּעַ שֶׁהַמֶּאֱכָל מוֹלִיד הַשִּׁינָה, וּבַהֲעֵדֶר הַמֶּאֱכָל יִקֵּץ לְדַבֵּר קֵל כְּמוֹ קוֹל הַצִּפּוּר, וַיִּשְׁחוּ (עֵינִי הַשְּׁפָלָה) כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר הוּא הַגְּרוֹן שֶׁבּוּ הִיָּה מִשׁוֹרֵר לִפְנֵים, וּבַעַת הַחֹלְשָׁה יִשַּׁח וַיִּשְׁפֹּל קוֹלוֹ עַד שֶׁלֹּא יִשְׁמַע. (מִלְּאוֹת)

וּמָה שֶׁכָּתוּב וְסָגְרוּ דְלָתִים בְּשׁוֹק דְלָתִים הֵם הַשְּׁפָתִים, שֶׁעֲלֵיהֶם מִבְּקָשִׁים אֲדֻנִּי שְׁפָתִי תִפְתַּח, וְעַתָּה אַחֲרֵי הַחֹרֶבֶן דְּבָנֵי נָשָׂא צְוֹחִין וְלִית מָאן דִּיתִיב עֲלֵיהּ שְׁבָנֵי אָדָם צוֹעֲקִים בַּתַּפְלָה וְאֵין מִי שִׁיקְבֵּל תַּפְלָתָם וַיִּשְׁיב עֲלֵיהֶם, דִּהָא כָּל תַּרְעִין נִנְעְלוּ כִּי כָּל שַׁעְרֵי תַפְלָה נִנְעְלוּ, מִן יוֹמָא דְאַתְחָרֵב בִּי מִקְדָּשָׁא וּבִטְלִית עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהֵינָא מִן הַיּוֹם שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִתְבַּטְּלָה עֲבוּדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ.

בְּשֹׁפֶל קוֹל הַטְּחִנָּה, אֵלֶיךָ אֵינֹן פּוֹתְשֵׁי קְטוֹרֶת, דְּהוּ יְהִי קָלָא בְּכָל יוֹמָא בְּכַתִּישׁוֹ דִּילִיָּה.

קול השכינה צועק ומעורר את ישראל לתשובה בכל יום
דְּבַר אַחַר, קוֹל הַטְּחִנָּה, קָלָא דְשְׂכִינְתָּא צְוֹחָא בְּכָל יוֹמָא (ירמיה ג כב)
שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים, וְלִית מָאן דִּישְׁגַּח בָּהּ.

וְיִשְׁחֹו כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר, אֵלֶיךָ אֵינֹן דְּסִלְקִין בְּדוּכְנָא בְּכָל יוֹמָא, וּמִנְגְּנִי
נִיגוֹנָא דְשִׁיר, כָּל לֹאֲסַגָּא מְלֹאכִי עֵילְאִי לְעֵלָא, דְּהוּ מִתְחַלְקִי
מִשְׁמְרוֹת לְעֵלָא, לְקַבֵּל אֵינֹן מִשְׁמְרוֹת לְתַתָּא, שְׁחֹו אֵלֶיךָ דְלְתַתָּא,
כְּבִיכּוֹל אֶף אֵלֶיךָ דְלְעֵלָא שְׁחֹו. גַּם מְגַבְּהָ יִירָאוּ, וְאֶף עַל גַּב דְּמְגַבְּהָ
הוּ, נִנְסָא הוּ דְחִלִּין.

מתוך מדרש

ומה שכתוב בְּשֹׁפֶל קוֹל הַטְּחִנָּה שנחלש קול השינים הטוחנים את המאכל, אֵלֶיךָ אֵינֹן
פּוֹתְשֵׁי קְטוֹרֶת אלו הם שוחקי וטוחני הקטורת, דְּהוּ יְהִי קָלָא בְּכָל יוֹמָא
בְּכַתִּישׁוֹ דִּילִיָּה שהיו נותנים קול בכל יום כשהיו טוחנים ושוחקים אותה, כמו שכתוב
כשהוא שוחק אומר הדק היטב היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשרים, ובחורבן בית
המקדש נשקטו.

דְּבַר אַחַר פִּירוּשׁ אַחַר עַל מַה שְׁכָתוּב קוֹל הַטְּחִנָּה הֵינֵנו קָלָא דְשְׂכִינְתָּא צְוֹחָא בְּכָל
יוֹמָא קול השכינה שהיתה צועקת בכל יום, ומעוררת את ישראל לתשובה, ואומרת
שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹכְבִים, אֲבָל וְלִית מָאן דִּישְׁגַּח בָּהּ ואין מי שישגיח בה וישמע את
הקול וישוב אליו יתברך.

ומה שכתוב וְיִשְׁחֹו כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר פי' הושפלו כל הבנות הממונות על השיר, אֵלֶיךָ אֵינֹן
דְּסִלְקִין בְּדוּכְנָא בְּכָל יוֹמָא וּמִנְגְּנִי נִיגוֹנָא דְשִׁיר אלו הם הלויים שהיו עולים על
הדוכן בכל יום ומנגנים נגון של שיר, ובחורבן בית המקדש הושפלו ונתבטלו, ומלת "כָּל"
בנות שיר, לֹאֲסַגָּא מְלֹאכִי עֵילְאִי לְעֵלָא היא באה לרבות את המלאכים העליונים למעלה,
דְּהוּ מִתְחַלְקִי מִשְׁמְרוֹת לְעֵלָא, לְקַבֵּל אֵינֹן מִשְׁמְרוֹת לְתַתָּא שהיו מתחלקים לשלש
משמרות למעלה, כנגד אותם השלש משמרות למטה, שגם הם הושפלו ונתבטלו משירתם,
כי אם "שְׁחֹו" אֵלֶיךָ דְלְתַתָּא כשהושפלו אלו הלויים שלמטה, או כְּבִיכּוֹל אֶף אֵלֶיךָ דְלְעֵלָא
שְׁחֹו כביכול אף המלאכים שלמעלה הושפלו. ומה שכתוב גַּם מְגַבְּהָ יִירָאוּ דהיינו (ה"ג)
הרמ"ק) אֶף עַל גַּב דְּמְגַבְּהוּ הוּ, נִנְסָא הוּ דְחִלִּין אֶף עַל פִּי שְׁחֹו גבוהים וחזקים, עם
כל זה היו מפחדים מנגס ומכל דבר קטן (נגס הוא אדם שלא גדל קומתו ונשאר קטן הקומה).

הלויים המשוררים מסרו נפשם שלא לשורר לפני האויבים בגלות
שחו, איננו בנות שיר, בגין דהא שמונים אלף לויים הוו ידיהון
מהדקן לאחורא, פד מטו לנהרות בכל, פנוריהון הוו תליין
על אילנין, דתמן הוו שאלין לון לנגנא, ואמרי (תהלים קלו ד) איך נשיר
את שיר יהו"ה על אדמת נכר, נשכו בשניהון בזהני ידיהון, וכרתו
לון, ולא יכילו לנגנא, וקטלו לון.

וחתחתים בדרך, דהא הוו אזלין בריחין על צואריהון, ומהדוקא דהנה
תקיף, הוו נפלו אצבעותיהו באורחא, (דף קיג ע"א) וירמיה הנה

מתוך מדבש

ועוד מה שכתוב שחו, איננו בנות שיר הם הלויים שהיו משוררים בכנורותיהם בבית
המקדש, ובעת שנכווראדן הולך אותם לבבל הושפלו, בגין דהא שמונים אלף
לויים הוו ידיהון מהדקן לאחורא כי שמונים אלף לויים היו ידיהם קשורות
לאחוריהם כשהלכו בגלות בכל, פד מטו לנהרות בכל פנוריהון הוו תליין על
אילנין כשהגיעו לנהרות בכל היו תולים את כנורותיהם על האילנות, כמו שכתוב על
נהרות בכל שם ישבנו וגו', על ערבים (אלני ערבים, כמו ערבי נחל) בתוכה תלינו כנורותינו,
דתמן הוו שאלין לון לנגנא כי שם היו מבקשים מהם האויבים לנגן, כמו שכתוב
כי שם שאלנו שובינו דברי שיר וגו' שירו לנו משיר ציון, ואמרי והם השיבו איך
נשיר את שיר יהו"ה על אדמת נכר. מה עשו נשכו בשניהון בזהני ידיהון
וכרתו לון היו נושכים בשיניהם את כוהנות ידיהם וחתכו אותם, ולא יכילו לנגנא
ולא יכלו לנגן, וקטלו לון והאויבים הרגו אותם.

פי' הפסוק המובא להלן, כי כשבא ימי הזקנה וחולשה, אז גם מגבוה ייראו גם מגבשיות
גבוהות שברחובות הוא דואג לצאת לשוק פן ישל, וחתחתים (לשון חמת ופחד) בדרך אימות
וחתות הרבה יש לו בדרך, וינאץ (לשון הנלו הרמונים) השקד היינו אילן של שקדים, ור"ל
שתקפוץ הזקנה עליו כשקד זה הממהר להניץ לפני כל האילנות, ויסתבל (לשון סבל ומשא כנד)
החגב כמו עגב, והיינו העגבות, שיהיו עגבותיו דומות עליו כסובל משא כבד, ותפר (לשון הפרה
וציטול) האביונה (לשון תלוה כמו (דברים א כו) ולא אצטם) פי' ותתבטל ממנו תאות חמדת
נשים, כי הולך האדם את בית עולמו כי אז הולך ומתקרב האדם לבא אל בית עולמו, שהוא
הקבר אשר ישכב שם עד עולם, וסבכו בשוק הסופדים ואחר מותו יסבכו הסופדים בשוק לעורר
עליו קנות ויללות. (רש"י ומנחות)

ומה שכתוב וחתחתים בדרך שהיה להם חתת ופחד בדרך דהא הוו אזלין בריחין
על צואריהון כי היו הולכים לגלות בכל בריחים על צואריהם, ומהדוקא דהנה
תקיף ומזה שהיה המשא אדוק על ידיהם ואצבעותיהם, הוו נפלו אצבעותיהו באורחא

לְקִיט לֹזֶן בְּטִלְיָתָהּ, וְנָשִׁיק לֹזֶן וּבָכִי עֲלֵיָהּ, וַהֲוֶה אָמַר לָהּ, בְּנִי וְלֹא
אֲמַרְיָת לָכֹו (וירמיה יג טו) תָּנֹו לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כְּבוֹד בְּטָרֶם יַחֲשִׁיךְ וְגוֹמֵר,
וְעַל דָּא כְּתִיב (שם ט ט) עַל הַהָרִים אָשָׂא בָכִי וְנָהִי וְעַל נְאוֹת מְדָבָר קִינָה.

שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים בַּכ"א יוֹמֵי בֵּין הַמְצָרִים

וַיִּנְאֹץ הַשָּׁקֶד, מִן יוֹמָא דְנִצְיָן אֵילָנָא (דא) לְבָלְבִין, עַד יוֹמָא דְעֵבִיד אֵיפָא,
חַד וְעֶשְׂרִים יוֹמָא נִינְהוּ, כִּף מְשַׁבְּעָה עֶשֶׂר מִתְמוֹז עַד תְּשַׁעָה בָּאָב,
חַד וְעֶשְׂרִים יוֹם בִּינְיָהוּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (שם א יא) מִקָּל שָׁקֶד אָנִי רוֹאֶה.
וַיִּסְתַּבֵּל הַחֲגָב, דְּאֲתִיְהַב מְטוּלָא עַל כְּתָפוּי דְזֶרְעָא דְדוֹד. וְתַפֵּר הָאֲבִיוֹנָה,
דְּאֲתַבְטֵל עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהֵינָא.

מִתּוֹק מַדְבַּשׁ

הָיוּ נּוֹפְלוֹת אֲצַעְבוֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ, (דף קיג ע"א) וַיִּרְמִיָה הָוֶה לְקִיט לֹזֶן בְּטִלְיָתָהּ וַיִּרְמִיָהוּ
הַנְּבִיא הָיָה מִלְקֹט אוֹתָם בְּטִלְיָתוֹ, וְנָשִׁיק לֹזֶן וּבָכִי עֲלֵיָהּ וְנִשֵּׁק אוֹתָם וּבָכָה עֲלֵיהֶם (כַּמֵּז
הַרמ"ק, תִּמָּה דֵּהָא יִרְמִיָהוּ כֵּהֵן הָיָה, וְאִפְשָׁר שְׁהוּמָר לוֹ מִלְמַעְלָה, כְּדִלְתָא צַמְדָּשׁ. אִי נִמִּי אֹוִלִי הָיָה דִּינָם
כַּמֵּת מִנְהָ שֶׁאֵין לוֹ קוֹצִרִים, שְׁמֹנֶה לִכְהֵן לְהַטְמִיא אֹוִלִי), וַהֲוֶה אָמַר לָהּ וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם, בְּנִי,
וְלֹא אֲמַרְיָת לָכֹו וְכִי לֹא אֲמַרְתִּי לָכֶם תָּנֹו לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כְּבוֹד כְּבוֹדוֹ לָהּ וְהַכְנִיעוּ
אֶת עַצְמָכֶם לַפְּנִי, בְּטָרֶם יַחֲשִׁיךְ עַד שֶׁלֹּא יַחֲשִׁיךְ עֲלֵיכֶם חוֹשֶׁךְ הַגְּלוּת בַּעֲבוּר מַרְבִּית הַצְּרוּת,
"וּבְטָרֶם יִתְגַּבּוּ רַגְלֵיכֶם עַל הָרִי נִשְׁף" פִּי טָרֶם יִכּוּ רַגְלֵיכֶם בְּאֲבִנֵי מַכְשׁוֹל כְּשֶׁתִּלְכוּ בַּגּוּלָה עַל
הָרִי חֹשֶׁךְ, וְעַל דָּא כְּתִיב וְעַל זֶה נֹאמַר עַל הַהָרִים כְּשֶׁהִלְכוּ שֵׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגְּלוּת אָשָׂא
בָּכִי וְנָהִי כִי כְשָׁלוּ שֵׁם בְּאֲבִנֵי נֶגֶף, וְעַל נְאוֹת מְדָבָר שְׁגָם שֵׁם הִלְכוּ בַּגּוּלָה, "אֲרִים" קִינָה.

וּמָה שְׁכָתוּב וַיִּנְאֹץ הַשָּׁקֶד הֵינֵנו מִן יוֹמָא דְנִצְיָן אֵילָנָא דָא לְבָלְבִין מִיּוֹם שְׁאִילָן
הַשָּׁקֶד מִתְחִיל לְצִיץ וּלְבָלֵב פְּרָחִים, עַד יוֹמָא דְעֵבִיד אֵיפָא עַד הַיּוֹם שְׁעוֹשָׁה פִּירוֹת,
חַד וְעֶשְׂרִים יוֹמָא נִינְהוּ הֵם כ"א יוֹם, כִּף מְשַׁבְּעָה עֶשֶׂר מִתְמוֹז שְׁנַבְקָעָה בּו חוֹמַת
יְרוּשָׁלַיִם, עַד תְּשַׁעָה בָּאָב שְׁנַחֲרַב בּו בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, חַד וְעֶשְׂרִים יוֹם בִּינְיָהוּ יֵשׁ בִּינֵיהֶם
כ"א יוֹם, הָדָא הוּא דְכְּתִיב זֶהוּ שְׁכָתוּב מִקָּל שָׁקֶד מֵאִילָן שְׁגוּדִים בּו שְׁקָדִים אָנִי
רוֹאֶה פִּי שְׁהָרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִירְמִיָה הַנְּבִיא שְׁהָדִין יָבֵא עֲלֵיהֶם בְּמַהֲיֹוֹת כְּמוֹ אֵילָן
שְׁקָד הַמְּמַהֵר לְהוֹצִיא פִירוֹת, וְגַם רִמְזוּ לוֹ אֶת הַכ"א יָמִים הַקְּשִׁים שֵׁשׁ בֵּין י"ז בְּתַמְמוֹז עַד
ט' בָּאָב, וְסוּד הַעֲנִיָן הוּא שְׁבָאֻל הַכ"א יָמִים יֵשׁ שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים הַשּׁוֹקֵדִים לְרַעָה מִלְמַעְלָה.

וּמָה שְׁכָתוּב וַיִּסְתַּבֵּל (הוּא לֶשׁוֹן סָגֵל וּמִשָּׁל) הַחֲגָב רֹמְזוּ לַגְּלוּת בְּבֵל דְּאֲתִיְהַב מְטוּלָא עַל
כְּתָפוּי דְזֶרְעָא דְדוֹד שְׁנִיתָן מִשָּׂא כְּבוֹד עַל כְּתָפוּי שֶׁל זֶרַע דוֹד, כִּי הַחֲגָב אוֹכֵל הַכֹּל
וְאֵינוֹ נוֹשָׂא עוֹל, וְעַתָּה זֶרַע דוֹד שֶׁלֹּא הָיוּ לְמוּדִים לְשִׂאת מִשָּׂא וּבַעוֹל, נִשָּׂא וְסַבֵּל עוֹל
וְנִשְׁתַּעֲבְדוּ בָהֶם, וְעוֹד חֲג"ב עִם הַכּוֹלָל כַּמִּסְפָּר דו"ד, (וְאִפְשָׁר שְׁבָא לְרִמְזוֹ עַל הָרִיגַת רַבֵּן שְׁמַעוֹן

טעם מניעת שמיעת התפלות מיום החורבן

פִּי הוֹלֵךְ הָאָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ, דָּא הוּא פְּכוּד דְּאַסְתִּילֵק לְעֵלָא, וּבְנֵי
נָשָׂא צְוֹחִין וְלִית מָאן דִּישְׁגַּח בְּהוּ.

עַד אֲשֶׁר לֹא יִרְתֵּק חֶבֶל הַפֶּסֶף, אֲתֵר דְּכֶהֱנָא מְקַטִּיר קְטוֹרֶת עַל מִדְבַּחָא
דִּלְגָּאוּ. וְתָרֵץ גִּלְת הַזֶּהָב, דָּא הוּא בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, דְּתַמֵּן
פְּרוּבִים דִּדְהָב. וְתִשְׁבֵּר פֶּד עַל הַמְּבוּעַ, דָּא מַלְכוּת בֵּית דָּוִד דְּאִיתְּבֵר.

מתוך מדרש

בן גמליאל שהיה מזרע דוד). ומה שכתוב וְתִפָּר הָאֲבִיוֹנָה היינו דְּאַתְבָּטֵל עֲבִידַת בֵּית
אלהנ"א שנתבטלה עבודת בית אלהינ"ו, כי השכינה תאונה לעבודת בית המקדש, וכשנחריב
המקדש נמנעה ממנה תאונה ונשארה עניה ואביונה.

ומה שכתוב פִּי הוֹלֵךְ הָאָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ היינו דָּא הוּא פְּכוּד דְּאַסְתִּילֵק לְעֵלָא זה
הוא כבו"ד שהוא ז"א, כי כבו"ד מספרו ל"ב, בסוד ל"ב נתיבות הנשפעות מן החכמה
דרך התפארת בסוד היחוד, והוא "האדם" שלמעלה, ועתה בעת החורבן נסתלק ועלה למעלה
לכתר, ששם אינן מגיעות התפלות, לכן וּבְנֵי נָשָׂא צְוֹחִין וְלִית מָאן דִּישְׁגַּח בְּהוּ ובני
אדם צועקים בתפלה על צרתם, ואין מי שישגיח בהם וישמע את צעקתם.

פי' הפסוק המובא להלן, שמוסב על המקרא שלמעלה בראשית הענין, שאמר זכור את בוראך עד אשר
לא ירתק (פי' שלשלת) חבל הכסף טרם שחוט השדרה שהוא לבן ככסף יהיה כשלשלת, כי במות
האדם חסר מוחו ומתרוקן ויבש ומתעקם בתוך החוליות ונעשה כשלשלת, ותרוע (לשון רִנָּה ושְׂמִירָה)
גולת הזהב פי' ויתרוצץ מוח הראש שהקרום עליו הוא אדום כזהב, ולא ישקה עוד את חוט השדרה,
ותשבר כד על המבוע ותשבר כד מלאה מים על המעין, ור"ל שתשבר ותקרע כד המרה, ומי המרה
ישפכו על הכבד במקום מושבו, ונרוץ (כמו תרון המזכר, שהו"ל לשון שְׂמִירָה) הגלגל אל הבור וישבר
הגלגל שדולים בו מים מן הבור, ור"ל שבעת מות האדם יתרוצץ גלגל העין בתוך גומו. (רש"י ומלודים)

ומה שכתוב עַד אֲשֶׁר לֹא יִרְתֵּק חֶבֶל הַפֶּסֶף היינו (ה"ג הרמ"ק)
אֲתֵר דְּכֶהֱנֵי מְקַטִּיר קְטוֹרֶת בּוֹסְמִין עַל מִדְבַּחָא דִּלְגָּאוּ הוא המקום שהכהנים
שהיו בחסד בסוד הכסף, היו מקטירים קטורת סמים על מזבח הפנימי, שהיא קשר שלשלת
הפרצופים הנעשה על ידי הקטרת, וכאשר נתבטל ניתק אותו חבל והותר קשריו. ומה
שכתוב וְתָרֵץ וישבר גִּלְת הַזֶּהָב היינו דָּא הוּא בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים דְּתַמֵּן פְּרוּבִים
דִּדְהָב זה הוא בית קדש הקדשים שנשבר ונחריב, אשר שם היו הכרובים של זהב, ור"ל
השכינה נקראת גולה שכל מימי ברכה נשפעים בה, והיא רוכבת על הכרובים של זהב
שבקדש הקדשים. ומה שכתוב וְתִשְׁבֵּר פֶּד עַל הַמְּבוּעַ היינו דָּא מַלְכוּת בֵּית דָּוִד
דְּאִיתְּבֵר זה מלכות בית דוד שנמשח בכד שמן המשחה, שנשברה בחורבן בית המקדש,

וַיֵּשֶׁב הָעֶפֶר עַל הָאָרֶץ פְּשִׁיחָהּ, דִּיתְחַרֵּב בִּי מִקְדָּשָׁא וִיחָא פְּעִפְרָא.
וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה, דָּא שְׂכִינְתָּא וְאַסְתִּלְקוּתָא
דְּרוּחַ נְבוּזָא מִן עֲלָמָא.

רַבִּי יוֹדָאי פָּתַח, בַּיּוֹם שִׁיזְעוּ שְׁמֵרֵי הַבֵּית, אֵלֶיךָ תִּנָּאִים וְאַמּוֹרָאִים,
דִּהוּ נְטָרֵי עֲמָא דְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, וְאַזְדַּעְזְעוּן מְדוּכְתִּיָּהוּ.

נִשְׁמוֹת הַשְּׁבִטִים נִתְעַבְרוּ בַּעֲשֶׂרָה הַרוּגֵי הַמַּלְכוּת. לִתְקַן עוֹן

מִכִּירַת יוֹסֵף

וְהִתְעַוְתּוּ אַנְשֵׁי הַחֵיל, כְּמָה דָּאֵת אָמַר (בראשית מז ו) וַיֵּשׁ בָּם אַנְשֵׁי חֵיל, חוֹבָא

מתוך מדבש

וגם רומז על השכינה הנקראת כד (כמו שכתוב (נרמזת כד מה) והנה נקרא יצאית וכד על
שמה), שהיא ממלאה מהמבוע שהוא היסוד.

פ"י הפסוק המובא להלן, שמוסב על ראשית הענין שבמות האדם וישוב העפר על הארץ כשהיה
פ"י הגוף שהוא מעפר ישוב אז על הארץ להיות עפר כמו שהיה בתחילת היצירה, והרוח תשוב
אל האלהים אשר נתנה כי במותו נשמת האדם תשוב אל המקור אשר ממנה נחצבה למעלה, והיינו
אל האלהים אשר נתנה לו בעת הלידה. (מלכות)

ומה שכתוב וַיֵּשֶׁב הָעֶפֶר עַל הָאָרֶץ פְּשִׁיחָהּ היינו דִּיתְחַרֵּב בִּי מִקְדָּשָׁא וִיחָא פְּעִפְרָא
שיחרב בית המקדש ויהיה כעפר, ור"ל כי רוח החיים של אבני בית המקדש שחיו
מן השכינה, עתה בחורבנו נסתלק, והאבנים שבו להיות עפר כמו שהיו קודם קדושתן,
אבל לא ממש כשהיו, אלא כעין האדם השב אל העפר ועתיד לקום בתחיה, וזה שאמר
"ויהא כעפרא" ולא עפרא ממש. ומה שכתוב וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה
רוח זה דָּא שְׂכִינְתָּא זו היא השכינה, וְאַסְתִּלְקוּתָא דְּרוּחַ נְבוּזָא מִן עֲלָמָא וגם
הסתלקות רוח הנבואה מן העולם.

רַבִּי יוֹדָאי פָּתַח לִפְרֹשׁ מַה שִּׁכְּתוּב בַּיּוֹם שִׁיזְעוּ שִׁירְתָּו וַיִּזְדַּעְזְעוּ שְׁמֵרֵי הַבֵּית הֵנָּה
אֵלֶיךָ תִּנָּאִים וְאַמּוֹרָאִים דִּהוּ נְטָרֵי עֲמָא דְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל אלו הם התנאים
והאמוראים שהיו שומרים את העם בארץ ישראל, וְאַזְדַּעְזְעוּן מְדוּכְתִּיָּהוּ ובחורבן בית
המקדש נזדעזעו וגלו ממקומם.

ומה שכתוב וְהִתְעַוְתּוּ אַנְשֵׁי הַחֵיל בא לרמוז על עשרה הרוגי מלכות, שנתגלגלו בהם
הנשמות של עשרה בני יעקב על עוון מכירת יוסף, שנקראים אנשי חיל, וזה שאמר
כְּמָה דָּאֵת אָמַר כמו שנאמר בבני יעקב וַיֵּשׁ בָּם אַנְשֵׁי חֵיל, ואמר כי חוֹבָא דְּבִנֵּי יַעֲקֹב

דְּבִנִּי יַעֲקֹב דִּהְיוּ אֲנָשִׁי חֵיל, וְסָבְלוּ עוֹוֹת דִּינָא, כְּמָה דְּאֵת אֲמַר (איוב ח ג) הָא"ל יַעֲוֹת מִשְׁפָּט, קִבְּלוּ עוֹוֹת דִּינָא אֵינוֹן אֲנָשִׁי חֵיל, דְּכָךְ אוֹרְחוֹי דִּנְחָשׁ, לְבַתֵּר דְּקָטִיל לְבַר נָשׁ, אֶהְדֵּר וְנִשְׁיף לִיה נְשִׁיכוּ בְּלֹא רַחֲמִין, דָּא אִיהוּ עוֹוֹת דִּינָא.

שְׁלַחוּ לְהוּ בְּנֵי אֶרֶעָא קְדִישָׁא, יָאוֹת דְּאֵתוֹן אִית לְכוֹן לְמַבְפִּי, כְּמָאן דְּבַכִּי מְרַחֵיק, דִּהָא אָבְלָא וּבִכְיָה וּמִסְפָּדָא בְּנָהִי וּמְרִירוֹ לָא מָטָא לְכוּ, דִּהָא רַחֲצֵתוֹן רְגְלִיכוֹן, וְלֹא בְּעִיתוֹ לְטַנְפָּא לֹון כְּמִלְקָדְמִין, כְּמָה דְּאֵת אֲמַר (שיר ה ג) רַחֲצֵתִי אֶת רַגְלִי אֵיכְכָה אֶטְנַפֵּם.

תשובת הקב"ה לס"מ על צדקת השבטים וחרטתם על המכירה
אָבְלָא אָנוּ דְּשַׁכְנִין בֵּין גְּדָרֵי (גְּדָרִי) נְחָשׁ, וְכַמִּין לָן, בְּכָל יוֹמָא קָטִיל

מתוך מדבש

דִּהְיוּ אֲנָשִׁי חֵיל הֵעוֹן שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁי חֵיל, שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, וְסָבְלוּ עוֹוֹת דִּינָא וְנִשְׁמַתָּם סָבְלוּ עוֹוֹת הַדִּין, כְּמָה דְּאֵת אֲמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָא"ל יַעֲוֹת מִשְׁפָּט פִּי וְדָאִי שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יַעֲוֹת אֶת הַמִּשְׁפָּט, וְעַם כָּל זֶה מַחֲמַת הַקְּטְרוּג קִבְּלוּ עוֹוֹת דִּינָא אֵינוֹן אֲנָשִׁי חֵיל קִבְּלוּ עוֹוֹת הַדִּין אוֹתָם אֲנָשִׁי חֵיל, וְלָכֵן נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם וְהִתְעוּתוֹת אֲנָשִׁי חֵיל, דְּכָךְ אוֹרְחוֹי דִּנְחָשׁ כִּי כַךְ דָּרְכוּ שֶׁל הַנָּחַשׁ, לְבַתֵּר דְּקָטִיל לְבַר נָשׁ אַחֵר שֶׁהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, אֶהְדֵּר וְנִשְׁיף לִיה נְשִׁיכוּ בְּלֹא רַחֲמִין חוֹזֵר וְנוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נִשְׁיכּוֹת בְּלִי רַחֲמִים, וּר"ל אַחֵר שֶׁשִּׁלַּט הַס"מ בְּגוֹף רוּצָה לְשִׁלוּט עוֹד בְּנַפֵּשׁ וּאֶפִּילוֹ אַחֵר כְּמָה שְׁנַיִם, וּמִפְּרֵשׁ דָּא אִיהוּ עוֹוֹת דִּינָא זֶה הוּא עוֹוֹת הַדִּין, כִּי בְּנֵי יַעֲקֹב כָּבַד מֵתוֹ, וּמִיתַתָּם כִּיפְרָה אֶת עוֹן מַכִּירַת יוֹסֵף, וְעַם כָּל זֶה חוֹזֵר הַנָּחַשׁ שֶׁהוּא הַס"מ לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁגָּרַם בְּקַטְרוּגוֹ שֶׁנִּתְעַבְּרוּ עֲשֶׂר נִשְׁמוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה בְּנֵי יַעֲקֹב בַּעֲשֶׂרָה הַרוּגִי מְלוּכָה וְנִהְרֵגוּ בְּמִיתוֹת מִשׁוֹנוֹת כְּדִלְקָמָן, הִרִי שֶׁנַּעֲשָׂה עוֹוֹת הַדִּין, (וְנוֹדַע כִּי בְּנִימִין לֹא הָיָה בְּמַכִּירַת יוֹסֵף, וְגַם נִשְׁמַת רַאוּבֵן שֶׁנִּתְעַבֵּר בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל נִיצֵל, לִפִּי שֶׁרָצָה לְהַצִּיל אֶת יוֹסֵף וּלְהַשִּׁיבּוֹ אֶל אֲבִיו, לָכֵן רַק עֲשָׂרָה בְּנֵי יַעֲקֹב נִעְנְשׁוּ בַּעֲשָׂרָה הַרוּגִי מְלוּכָה, וְנִשְׁמַת יוֹסֵף כִּיוֵּן שֶׁהוּא הָיָה הַסִּיבָה שֶׁהֵבִיא אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אֲבֵיהֶם, לָכֵן גַּם הוּא נִעְנָשׁ. (רמ"ק וּמִפְּרָשִׁים)

שְׁלַחוּ לְהוּ בְּנֵי אֶרֶעָא קְדִישָׁא שְׁלַחוּ בְּנֵי אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה לִּומר לְבָנֵי בָבֶל, יָאוֹת דְּאֵתוֹן אִית לְכוֹן לְמַבְפִּי כְּמָאן דְּבַכִּי מְרַחֵיק אִמַּת הוּא שְׂאֵתָם יֵשׁ לָכֶם לְבָכוֹת כְּמִי שְׂבוּכָה מִרְחוּק, דִּהָא אָבְלָא וּבִכְיָה וּמִסְפָּדָא בְּנָהִי וּמְרִירוֹ לָא מָטָא לְכוּ כִּי הָאֵבֶל וְהַבְּכִי וְהַמִּסְפָּד בְּנָהִי וּמְרִירוֹת לֹא הִגִּיעַ לָכֶם, דִּהָא רַחֲצֵתוֹן רְגְלִיכוֹן כִּי רַחֲצַתֶּם רַגְלֵיכֶם, וּר"ל שֶׁעֲשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה הַגּוֹנָה, וְלֹא בְּעִיתוֹ לְטַנְפָּא לֹון כְּמִלְקָדְמִין וְלֹא רִצִּיתֶם לְטַנְפֵּם כְּבַתְחִילָה, לְחַזֵּר וּלְחַטּוֹא, כְּמָה דְּאֵת אֲמַר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַחֲצֵתִי אֶת רַגְלִי אֵיכְכָה אֶטְנַפֵּם.

אָבְלָא אָנוּ דְּשַׁכְנִין בֵּין גְּדָרֵי נְחָשׁ אָבֶל אָנוּ הַשּׁוֹכְנִים בֵּין גְּדָרֵי הַנָּחַשׁ שֶׁהִיא מְלוּכָה

וְנָשִׁיךְ, וְאֶנֶן חֲמִינֵן בְּעֵינֵינוּ עוֹת הַדִּין דְּאַתְעֵבִיד בִּינָנָא בְּאִינוֹן אֲנָשִׁי חֵיל, דִּי בְיוֹמֵיהוֹן שְׁתִּיק וְלֹא בָעָא דִּינָא, דְּדַחֵיל מִינֵיהוּ דְּחִילוֹ סָגִי, וְלֹא יָכִיל לְקַיֵּמָא קִמְיָהוּ, וְכִיוֹן דְּעֵבְרוּ לְהֵהוּא עֲלָמָא (נ"א דְּאִתִּי) בְּתִיבְתָא, קִימָא (נָחַשׁ) קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְתַבַּע דִּינָא. וְדִיִּיק קָרָא דְכְתִיב (שְׁמוֹת כ"א טו) וְגוֹנֵב אִישׁ וּמָכְרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוֹמָת, אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְנָחַשׁ, יוֹסֵף לֹא הָיָה אִישׁ, וְנִמְצָא בְיָדוֹ וְגוֹמֵר, הָא בְּיָדֵיהוֹן לֹא אֲשַׁתְּפַח, אֲהֲדַר וְקָאֻמֵּר (דְּבָרִים כ"ד ז) פִּי יִמְצָא אִישׁ גּוֹנֵב נֶפֶשׁ מֵאֲחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֵּר בּוֹ וּמָכְרוֹ וּמָת הַגּוֹנֵב הַהוּא.

מתוך מדבש

רומי הרשעה הגזרת עלינו גזרות רעות, וְכִמִּין לֵן ואורב לנו, בְּכָל יוֹמָא קָטִיל וְנָשִׁיךְ ובכל יום הוא הורג ונושך, וְאֶנֶן חֲמִינֵן בְּעֵינֵינוּ עוֹת הַדִּין דְּאַתְעֵבִיד בִּינָנָא ואנו רואים את עוות הדין שנעשה בינינו, בְּאִינוֹן אֲנָשִׁי חֵיל באותם הנשמות של בני יעקב הנקראים אנשי חיל, שנתעברו בעשרה הרוגי מלוכה, דִּי בְיוֹמֵיהוֹן שְׁתִּיק וְלֹא בָעָא דִּינָא כי בימיהם של בני יעקב שתק המקטרג הס"מ ולא ביקש דין, דְּדַחֵיל מִינֵיהוּ דְּחִילוֹ סָגִי כי ירא מהם יראה גדולה, וְלֹא יָכִיל לְקַיֵּמָא קִמְיָהוּ ולא היה יכול לעמוד בפניהם, כי בעודם בעולם הזה היה כח ביחודם לבטל כח הדין ולהשבית את החיצונים, (ה"ג סמ"ק) וְכִיוֹן דְּעֵבְרוּ לְהֵהוּא עֲלָמָא דְּאִתִּי וכיון שעברו לעולם הבא, קִימָא נָחַשׁ קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְתַבַּע דִּינָא עַמַּד הַנַּחֵשׁ הס"מ לפני הקדוש ברוך הוא ותבע דין, כי שם בעולם העליון אין כח בנשמתם לבטל החיצונים, אם התחתונים נותנים להם כח בעונותם, והיה בעיוות הדין, כי בני יעקב עשו תשובה בחייהם, כְּמוֹ שֶׁאֻמְרוּ (נְלֻאֲשִׁית מִנִּי כ"א) אֲבֹל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ, וְכָתוּב (שֵׁם מ"ה ג) "כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵינוּ", וּבִקְשׁוּ מַחִילָה מִיוֹסֵף וְאֻמְרוּ לוֹ (שֵׁם נ"ז) "אֲנֵנוּ שָׂא נָא פֶשַׁע אַחִיךָ וְחַטָּאתֵנוּ וְגו'" הִרִי שְׁבוּדָאֵי שְׁבוּ, וְיִסּוּרִים וְדָאֵי נְתִיסְרוּ, וּמִיתָה מִמֶּרְקַת אִפִּילוֹ עוֹן חֲלוּל הַשֵּׁם, אִם כֵּן אֵין לוֹ שׁוּם תְּבִיעָה לִפְנֵי הַדִּין.

וְדִיִּיק קָרָא ואמר כי הס"מ דייק את הפסוק דְכְתִיב וְגוֹנֵב אִישׁ וּמָכְרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוֹמָת הִרִי בני יעקב מכרו את יוסף ומגיע להם עונש מות, אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְנָחַשׁ שֶׁהוּא הַס"מ, יוֹסֵף לֹא הָיָה אִישׁ דִּהִינּוּ לֹא הָיָה בֶן עֲשָׂרִים שָׁנָה שֶׁנֶּקְרָא אִישׁ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה, אֲלֹא הָיָה נָעַר (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְהוּא נָעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה), וּבְבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה לֹא נִתְחַיֵּבוּ, כִּי עֲדִיין לֹא נִיתְּנָה הַתּוֹרָה, (וְסוּד הַדָּנָר כִּי עֲדִיין לֹא עָלָה יוֹסֵף לִז"ל שֶׁהוּא סוּד אִישׁ, אֲלֹא הָיָה צְמֻלְכוֹת שֶׁהוּא סוּד נָעַר חֶסֶד ה', וְשֵׁם הָיָה הַפָּגֶם, וְכִיוֹן שֶׁעָשׂוּ תַשׁוּבָה נִתְקַן הַפָּגֶם שֶׁצְמֻלְכוֹת). וְעוֹד כָּתוּב וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוֹמָת, דִּהִינּוּ שֶׁנִּמְצָא עֲדִיין הַחֲטָא בִּידֵם, וְכֵאֵן הָא בְּיָדֵיהוֹן לֹא אֲשַׁתְּפַח הִרִי לֹא נִמְצָא עוֹד הַחֲטָא בִּידֵם כִּי שְׁבוּ בַתְּשׁוּבָה, אִם כִּי לִפְנֵי הַדִּין אֵין בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה פּוֹטֵר אֶת הָאָדָם אִם עָשָׂה תַשׁוּבָה, אֲבֹל כֵּאֵן הֲלֹא

תִּמְנִי מֵאָה שְׁנֵי הָיָה קִיּוֹמָא הֵהוּא נָחֵשׁ וְתַבַּע דִּינָא, וְאַנָּן תְּנִינָן, מֵאֵן
 דְּאֶתְחַיֵּיב בְּתָרֵי דִינִין אֶתְדֵּן בְּחִמְיָא, וְוִי מֵאֵן דְּקַבִּיל עוֹנָשָׁא עַל
 חוּבוֹי, דִּהָא מִיתָה מְכַפְּרָה עַל חוּבִין, וְאַהֲדָר לְקַבֵּל עוֹנָשָׁא אוּחְרָא,
 וְוִי דִי הִתְעוּתוֹ אֲנָשִׁי הַחֵיל, וְסַמָּא"ל וְנָחֵשׁ קִיּוֹמוֹ (לְתַבְּעָא דִינָא) עַל דָּא.

הס"מ בלבל את העולם לעות הדין בעונש עשרה הרוגי המלכות
 לָן יָאוֹת לְמַכְּבִּי וּלְמַסְפַּד, דְּקִרְתָּא קִדִּישָׁא אֲשֶׁתְּאַרְת בְּדָד מְפָל טְבִין
 דִּהוּוּ בָהּ, בְּהֵיאָא שְׁעָתָא נָחַת סַמָּא"ל וּבִלְבָל עֲלָמָא, וְאַעִיל רוּחָא

מתוך מדבש

היה קודם מתן תורה, ודינים היה מסור לשמים, ושם מועילה התשובה שעשו, כי מה
 שתשובה אינה מועילה בבית דין של מטה, מפני שאין אדם יודע מחשבות החוטא אם
 עשה תשובה כראוי בכל לבו, אבל לפני ה' גלוי הכל, אֶהְדָר וְקֶאֱמַר חזר ואמר הס"מ
 שבמשנה תורה כתוב פִּי יִמְצָא אִישׁ גֹּזֵב נֶפֶשׁ מֵאֲחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמַּר בּוֹ
 וּמָכְרוּ וּמָת הַגֹּזֵב הֵהוּא הֵנָּה כֵּאֵן לֹא כְּתוּב אִישׁ, רק "נפש" שהוא אפילו קטן, דהיינו
 אפילו מי שהוא עדיין במלכות הנקראת נפש, אבל תביעתו היתה בעוות, כי הרי כבר
 תיקנו את בחינת המלכות כנזכר.

ואמר בעל המאמר שקבלה בידינו כי תִּמְנִי מֵאָה שְׁנֵי הָיָה קִיּוֹמָא הֵהוּא נָחֵשׁ וְתַבַּע
 דִּינָא שמונה מאות שנה עמד הנחש הס"מ ותבע דין על מכירת יוסף, וְאַנָּן תְּנִינָן
 ואנו למדנו (נמס') סנהדרין דף פ"א ע"ה), כי מֵאֵן דְּאֶתְחַיֵּיב בְּתָרֵי דִינִין אֶתְדֵּן בְּחִמְיָא
 מי שנתחייב בב' דינים נידון בחמור שבהם, והרי השבטים ודאי עשו תשובה, ואם נתחייבו
 יסורים למרק, הרי כיון שמתו קבלו העונש החמור, ופטורים מדינים אחרים, וזה שאמר
 וְוִי מֵאֵן דְּקַבִּיל עוֹנָשָׁא עַל חוּבוֹי אוֹי מִי שֶׁמִּקְבֵּל עוֹנֵשׁ עַל עוֹנוֹתָיו, דִּהָא מִיתָה
 מְכַפְּרָה עַל חוּבִין כי המיתה מכפרת את העונות, ועם כל זה וְאַהֲדָר לְקַבֵּל עוֹנָשָׁא
 אוּחְרָא חזר לקבל עונש אחר, הרי הוא עוות הדין, וְוִי דִי הִתְעוּתוֹ אֲנָשִׁי הַחֵיל אוֹי
 שנתעוותו אנשי החיל, וְסַמָּא"ל וְנָחֵשׁ שהוא הלילי"ת, קִיּוֹמוֹ לְתַבְּעָא דִינָא עַל דָּא
 עמדו לתבוע דין על בני יעקב עבור מכירת יוסף.

ועוד ושלחו בני ארץ ישראל לבני בבל, ואמרו לָן יָאוֹת לְמַכְּבִּי וּלְמַסְפַּד לנו ראוי לבכות
 ולספוד, דְּקִרְתָּא קִדִּישָׁא אֲשֶׁתְּאַרְת בְּדָד מְפָל טְבִין דִּהוּוּ בָהּ על שער הקדש
 ירושלים נשארה בדר מכל הטובות והצדיקים שהיו בה, בְּהֵיאָא שְׁעָתָא נָחַת סַמָּא"ל
 וּבִלְבָל עֲלָמָא באותה השעה ירד הס"מ ובלבל את העולם, וְאַעִיל רוּחָא דָּא בְּמַעוֹי
 דִּהֵהוּא רָשָׁע מְלָכָא דְרוּמִי והכניס את רוח השטות והעוות הזו בלבו של אותו הרשע
 מלך רומי, וְתַבַּע דִּינָא מִתְקִיפִי עֲלָמָא והוא תבע דין מאבירי וצדיקי העולם, שהם

דָּא בְּמַעוֹי דִּיהוּא רָשָׁע מְלָכָא דְרוּמִי, וְתַבַּע דִּינָא מִתְקִיפִי עֲלֵמָא, וְוִי
 לְדָא וְוִי לְעֲלֵמָא, עוֹוֹת דִּינָא לָא אֲשַׁתַּפַּח מִן יוֹמָא דְאַתְבָּרִי עֲלֵמָא כְּדָא.
 אִיכָה בְּנִיף עֲמוּדִים דְּעֲלֵמָא קְיִימִין, סְמִכִין דְּעֲלֵמָא קְיִימָא עֲלִיהוֹן,
 וְאַנְתָּ (וְאַנְתָּ) מִתַּעֲטָרָא עֲלִיהוֹן בְּכָל יוֹמָא, הֵיךְ הִתְעוּוֹתוֹ עַל יְדוֹי
 דְּנַחֲשׁ, הֵיךְ הִתְעוּוֹתוֹ רוּחִין קְדִישִׁין לְאַתְלָבְשָׁא בְּלִבוּשֵׁין נוֹכְרָאִין
 אַחֲרָנִין, לְמִידֵּן לֹון בְּקִלְנָא סָגִי, וְוִי לְדָא וְוִי לְעוּוֹתָא דָּא.

הגן עדן כולו האיר מאורות נשמות שבטי י-ה

מֵאֵן חֲמָא גּוֹ גִּנְתָּא דְּעֵדֶן, בְּשַׁעְתָּא דְּאַתְמָסֵר דִּינָא לְעֵלָא, עֶשֶׂר מְרַגְלָאן
 שְׁפִירָאן נְהִירוֹ דְּכָל גִּנְתָּא, בֵּין כָּל אֵינוֹן אֵילָנִין, מִתַּפְּשֻׁטִין וְנִפְקִין
 כְּלָהוּ לְבָר, וְכָל אֵינוֹן אֵילָנִין דְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן צְוּוחִין וְאַמְרִין, וְוִי דִּיהִתְעוּוֹתוֹ

מתוך מדבש

עשרה צדיקים שנתעברו בהם נשמות של עשרה בני יעקב, שנהרגו אחר חורבן בית המקדש,
 וְוִי לְדָא וְוִי לְעֲלֵמָא אוֹי לִזָּה וְאוֹי לְעוֹלָם, עוֹוֹת דִּינָא לָא אֲשַׁתַּפַּח מִן יוֹמָא דְאַתְבָּרִי
 עֲלֵמָא כְּדָא עוֹוֹת הַדִּין כֹּזֶה לֹא הִיָּה נִמְצָא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

ועל זה קוננה השכינה ואמרה אִיכָה בְּנִיף עֲמוּדִים דְּעֲלֵמָא קְיִימִין אִיכָה הַצְדִּיקִים עֲמוּדֵי
 הָעוֹלָם הָעוֹמְדִים, שֶׁהֵם סְמִכִין דְּעֲלֵמָא קְיִימָא עֲלִיהוֹן אֲדָנִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם,
 וְאַנְתָּ מִתַּעֲטָרָא עֲלִיהוֹן בְּכָל יוֹמָא וְאַתָּה ז"א מִתַּעֲטָר עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם
 הַטּוֹבִים, הֵיךְ הִתְעוּוֹתוֹ עַל יְדוֹי הַנַּחֲשׁ אִיךְ נִתְעוּוֹתוֹ עַל יְדֵי הַנַּחֲשׁ, הֵיךְ הִתְעוּוֹתוֹ רוּחִין
 קְדִישִׁין לְאַתְלָבְשָׁא בְּלִבוּשֵׁין נוֹכְרָאִין אַחֲרָנִין אִיךְ נִתְעוּוֹתוֹ הָרוּחוֹת הַקְּדוּשִׁים שֶׁל בְּנֵי
 יַעֲקֹב לְהִתְלַבֵּשׁ בְּסוּר הָעֵבֶר בְּלִבוּשִׁים זָרִים אַחֲרֵיהֶם, וְהֵם הַגּוֹפִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁל עֶשֶׂר הָרוּגִי
 מִלּוּכָה, שֶׁהָיוּ גּוֹפִים זָרִים לְנִשְׁמוֹת שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב, לְמִידֵּן לֹון בְּקִלְנָא סָגִי לְדוֹן אוֹתָם בְּבִזְיוֹן
 גָּדוֹל, וְוִי לְדָא וְוִי לְעוּוֹתָא דָּא אוֹי לִזָּה אוֹי לְעוּוֹת הַזֶּה. וּמִיד כֶּשֶׁנִּהְרָגוּ הַצְדִּיקִים נִסְתַּלְקוּ
 נִשְׁמוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב וַחֲזָרוּ לְמִרוֹמָם, וְנִכְרְכוּ אַחֲרֵיהֶם נִשְׁמוֹת הַצְדִּיקִים בְּעֶצְמָן שֶׁקָּבְלוּ הַמִּיתָה.

ואמר מֵאֵן חֲמָא גּוֹ גִּנְתָּא דְּעֵדֶן מִי רָאָה מָה שֶׁהָיָה בְּגֵן עֵדֶן, בְּשַׁעְתָּא דְּאַתְמָסֵר דִּינָא
 לְעֵלָא בְּשַׁעֲה שֶׁנִּמְסַר הַדִּין לְמַעֲלָה, לְמַסּוֹר בִּידֵי מַלְכוּת הָרַשָּׁעָה עֶשֶׂר מְרַגְלָאן שְׁפִירָאן
 אֵת עֶשֶׂר מְרַגְלִיּוֹת יִפּוֹת, שֶׁהֵם נִשְׁמוֹת שֶׁל עֶשֶׂר בְּנֵי יַעֲקֹב, נְהִירוֹ דְּכָל גִּנְתָּא שֶׁהֵם הָיוּ
 הָאוֹר שֶׁל כָּל הַגֵּן, כִּי כָל הַגֵּן הָאִיר מְאוֹרוֹתֵיהֶם, בֵּין כָּל אֵינוֹן אֵילָנִין בֵּין כָּל אוֹתָם
 הָאֵילָנוֹת שֶׁהֵם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁבֵּן עֵדֶן, מִתַּפְּשֻׁטִין וְנִפְקִין כְּלָהוּ לְבָר שֶׁהָיוּ מִתַּפְּשׁוּטוֹת מְלִבוּשֵׁיהֶן
 שֶׁבֵּן עֵדֶן וַיֵּצְאוּ כּוֹלָם לַחוּץ מִן הַגֵּן עֵדֶן, וַיִּרְדּוּ לְמַטָּה לְעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְעַבְּרוּ בְּעֶשֶׂר הָרוּגִי
 מִלּוּכָה, וְכָל אֵינוֹן אֵילָנִין דְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן צְוּוחִין וְאַמְרִין וְכָל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁהֵם הַנִּשְׁמוֹת

אֲנָשִׁי הַחֵיל, וְנִטּוּרֵי תִרְעָא דְגִנְתָּא דַּעֲדָן מְזֻדְעָזְעָן, אֵינּוֹן פְּרוּבִים סֻלְקִין וְנִחְתִּין, וְלֹא יִהְיֶה דּוּכְתָּא לְאַפְקָא אֵלֶיךָ נְהוּרִין, כִּד אֲתַפְּשֻׁטוּ מִגּוּ נְהוּרִין דְּלְבוּשֵׁיהוֹן, וְעִילָאִין וְתַתָּאִין צְוּוחִין לְקַדְמוּתָהוֹן, וְאֵינּוֹן נִטּוּרֵי חוּמוֹת לַעֲלֹא מְזֻדְעָזְעִין, וְכָל חֵיילֵי רוּם שְׁמַיָּא בְּכָאן וּמִיילָלָן.

מֵאֵן חֲמָא לְאִימָנָא גַּעַת וּמִיילָלָא, נְחַת לְגַבֵּי פְּרוּבִים נִטּוּרֵי תִרְעִין דְּבִגְנָתָא, וְאֵינּוֹן מְזֻדְעָזְעִין, סֻלְקָת אִימָנָא וְחַד פְּרוּב בִּהְדָּה.

וּבְיָדֵין לַהֲט הַחֲרִב הַמִּתְהַפֵּכֶת שְׁנָא סְגִי, בְּטִשׁ לְגוּ תִרְעִין, וּנְפָקוּ אֵינּוֹן עֶשֶׂר נְהוּרִין, עִילָאִין וְתַתָּאִין צְוּוחִין, וְוִי לַעֲלֹמָא וְוִי לְדָא (לְדָרָא).

אֲנִן יָאוֹת לָן לְמַסְפַּד כְּתָנִים, כִּד נְחַתת אִימָא וְלֹא אֲשַׁכַּחַת לּוֹן

מֵתוּק מִדְּבַשׁ

שְׁבִגן עֵדָן הָיוּ צוּעֻקִים וְאוֹמְרִים, וְוִי דִּהֲתַעְוֹתוֹ אוֹי שְׁנַתְעוּתוֹ אֲנָשִׁי הַחֵיל שְׁהֵם בְּנֵי יַעֲקֹב, וְנִטּוּרֵי תִרְעָא דְגִנְתָּא דַּעֲדָן מְזֻדְעָזְעָן וְגַם שׁוּמְרֵי שַׁעֲרֵי הַגֶּן עֵדָן הָיוּ מְזֻדְעָזְעִים, אֵינּוֹן פְּרוּבִים סֻלְקִין וְנִחְתִּין שְׁהֵם הַכְּרוּבִים שֶׁהָיוּ עוֹלִים וְיוֹרְדִים מִחֲמַת שְׁנֻדְעָזְעוּ עַל הוֹצֵאת נִשְׁמוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב מִגֶּן עֵדָן, וְלֹא יִהְיֶה דּוּכְתָּא לְאַפְקָא אֵלֶיךָ נְהוּרִין וְלֹא נִתְּנוּ מִקּוֹם לְהוֹצִיא אֶת אֵלוֹ הָאוֹרוֹת שְׁהֵם נִשְׁמוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב מִגֶּן עֵדָן, אֲלֵא כִּד אֲתַפְּשֻׁטוּ מִגּוּ נְהוּרִין דְּלְבוּשֵׁיהוֹן כְּשֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב מִתּוֹךְ לְבוּשֵׁיהֶם הַמֵּאִירִים שְׁבִגן עֵדָן, וְאֵינּוֹן עִילָאִין וְתַתָּאִין צְוּוחִין לְקַדְמוּתָהוֹן הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים הָיוּ צוּעֻקִים לְקִרְאָתָם, וְאֵינּוֹן נִטּוּרֵי חוּמוֹת לַעֲלֹא מְזֻדְעָזְעִין וְאוֹתָם שׁוּמְרֵי הַחוּמוֹת שֶׁלְמַעֲלָה הָיוּ מְזֻדְעָזְעִים, וְכָל חֵיילֵי רוּם שְׁמַיָּא בְּכָאן וּמִיילָלָן וְכָל הַצְּבָאוֹת שֶׁל רוּם הַשָּׁמַיִם הָיוּ בּוֹכִים וּמִילִלִים.

מֵאֵן חֲמָא לְאִימָנָא גַּעַת וּמִיילָלָא מִי רָאָה אֶת אֲמִנּוֹ הַשְׁכִּינָה שֶׁהִיתָה גּוֹעָה וּמִילִלָתָּ, נְחַתת לְגַבֵּי פְּרוּבִים נִטּוּרֵי תִרְעִין דְּבִגְנָתָא, וְאֵינּוֹן מְזֻדְעָזְעִין הִיא יִרְדָּה אֶל הַכְּרוּבִים שׁוּמְרֵי שַׁעֲרֵי הַגֶּן עֵדָן וְהֵם הָיוּ מְזֻדְעָזְעִים, לָכֵן סֻלְקָת אִימָנָא וְחַד פְּרוּב בִּהְדָּה עֲלָתָה אֲמִנּוֹ הַשְׁכִּינָה לְמַעֲלָה וְרַק כְּרוּב אֶחָד הָיָה עִמָּה, שֶׁהוּא מֵלֶאךְ מִט"ט (כְּמִצּוֹר לְעִיל).

וּבְיָדֵין וְאֵלֵּה הַחֲרִב הַמִּתְהַפֵּכֶת, שְׁנָא סְגִי הִיא הִיתָה חֲדָה מֵאֵד, ר"ל שְׁנַתְעוּרֵר דִּין חֲזַק מִצַּד הַחֲצִיּוֹנִים, וְאוֹתוֹ כַּח הַדִּין בְּטִשׁ לְגוּ תִרְעִין דִּפֵּק עַל הַשַּׁעֲרִים שֶׁל הַגֶּן עֵדָן לְפֻתָּחָם, וּנְפָקוּ אֵינּוֹן עֶשֶׂר נְהוּרִין וְאֵינּוֹן יִצְאוּ אוֹתָם הָעֶשְׂרָה אוֹרוֹת, שְׁהֵם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב לְקַבֵּל עֹנֶשֶׁם, וְאֵינּוֹן עִילָאִין וְתַתָּאִין צְוּוחִין וְוִי לַעֲלֹמָא וְוִי לְדָרָא עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים הָיוּ צוּעֻקִים, אוֹי לְעוֹלָם אוֹי לְדוֹר הַזֶּה.

וְעַל זֶה אָמְרוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבְנֵי בָבֶל, אֲנִן יָאוֹת לָן לְמַסְפַּד כְּתָנִים לָנוּ רָאוּי לְסַפּוֹד כְּתָנִים, כִּד נְחַתת אִימָא וְלֹא אֲשַׁכַּחַת לּוֹן תִּמָּן בִּגְנָתָא כְּשִׁירְדָּה אֲמִנּוֹ שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה

תָּמָן בַּגִּנָּתָא, וְכָל אֵינֻן נְהוּרִין וּבּוֹסְמִין גַּעְאן וּמִיִּלְלָן, כְּדִין גַּעַת
וּמִיִּלְלָת, אֵינֻן כְּרוּבִים נְטוּרֵי תַרְעִין בְּכָאן וּמִיִּלְלָן, פְּתַחֲנִין בְּבִכְיָה,
אֲנִן עַל אַחַת כַּמָּה וּכַמָּה, דִּיאֻת לָן לְמַבְכִּי עַל כּוּלָּא וְעַל עֲוֹתָא דָּא.

תוּ פְּתַח (בראשית ג מו-ז) וַיֵּצְאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אָנָּה שָׂא נָא פֶשַׁע אַחִיד
וַחֲטֹאתָם וְגוֹמֵר, וַיִּבְכֶּה יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו, חוֹבָא לִיה עֲבָדוֹ, וְהוּא
מְכַפֵּר כּוּלָּא, וּמְכַפֵּר עַל חוֹבֵייהוּ, פִּינֹן דִּיאִיהוּ מְחִיל, מֵאן אֵית לִיה
לְתַבְעָא עַל חוֹבֵייהוּ, הָוִי וְהִתְעֹתוּ אֲנָשֵׁי הַחִיל, עֲוֹת הֲדִין סְגִי הָוִה
לְאֵינֻן אֲנָשֵׁי הַחִיל, וְוִי לָן מֵאן יִנְחֵם לָן.

מִפְנֵי סִילּוֹק הַשְּׂכִינָה נִשְׁאָר כַּח הַס"מ לְקַטְרֵג וּלְעֹת הֲדִין
אֲמֵאֵי הָוִת עֲוֹת דִּינָא דָּא, בְּגִין דִּהָא אֵימָנָא אֶתְתַּרְכַּת וְעֶרְקַת וְאַזְלַת

מתוך מדבש

ולא מצאה את הנשמות של בני יעקב שם בגן, וְכָל אֵינֻן נְהוּרִין וּבּוֹסְמִין גַּעְאן וּמִיִּלְלָן
וּמוֹצֵאת כִּי כָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת וְהַבְּשָׁמִים שֶׁהֵם הַנִּשְׁמֹת שֶׁבִּגְן עֵדֶן גִּיעוֹת וּמִלִּלוֹת, כְּדִין גַּעַת
וּמִיִּלְלָת אִז גַּם הַשְּׂכִינָה גִיעָה וּמִלִּלָת, וְגַם אֵינֻן כְּרוּבִים נְטוּרֵי תַרְעִין בְּכָאן וּמִיִּלְלָן
אוֹתָם הַכְּרוּבִים שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים בּוֹכִים וּמִלִּלִים, פְּתַחֲנִין בְּבִכְיָה הֵם הָיוּ פּוֹתְחִים בְּבִכְיָה,
אֲנִן עַל אַחַת כַּמָּה וּכַמָּה אֲנִי בְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא כָל שָׂכָן, דִּיאֻת לָן לְמַבְכִּי עַל כּוּלָּא
וְעַל עֲוֹתָא דָּא שְׂרָאוֹי לָנוּ לְבָכוֹת עַל כָּל צַעַר הַשְּׂכִינָה, וּבִפְרָט עַל הָעֲוֹת הַזֶּה.

(ה"ג הרמ"ק) תוּ פְּתַחוּ בְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ לַפֶּרֶשׁ מַה שִּׁכְתוּב וַיֵּצְאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר
אָנָּה שָׂא נָא פֶשַׁע אַחִיד וַחֲטֹאתָם וְגוֹמֵר וַיִּבְכֶּה יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו, הִנֵּה חוֹבָא
לִיה עֲבָדוֹ הַחֲטָא עָשׂוּ לְיוֹסֵף, וְהוּא מְכַפֵּר כּוּלָּא וְהוּא הִיָּה מְכַפֵּר וּמוֹחֵל עַל הַכֹּל, שָׂכָן
דְּרֶךְ הַצְּדִיקִים לְמַחֹל מִצַּד עֲצֻמָּן, כָּל שָׂכָן שֶׁבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ מַחִילָה, וּמְכַפֵּר עַל חוֹבֵייהוּ וּבּוֹדָאֵי
הִיָּה מְכַפֵּר עַל חֲטֹאתָם, וְעַתָּה פִּינֹן דִּיאִיהוּ מְחִיל כִּיּוֹן שְׁהוּא מַחֵל, מֵאן אֵית לִיה לְתַבְעָא
עַל חוֹבֵייהוּ מִי הוּא שִׁישׁ לוֹ לְתַבּוּעַ עַל חֲטֹאתָם, הָוִי הָרִי כִי וְהִתְעֹתוּ אֲנָשֵׁי הַחִיל דִּהֵינּוּ
עֲוֹת הֲדִין סְגִי הָוִה לְאֵינֻן אֲנָשֵׁי הַחִיל עֲוֹת הֲדִין גְּדוֹל הִיָּה לְאוֹתָם אֲנָשֵׁי חִיל, כִּי מֵאַחֵר
שִׁיוֹסֵף מַחֵל לָהֶם הוּא דִּי לַפֶּטוּר אוֹתָם מִדִּין שְׁמִים, וְדִין בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה לֹא הִיָּה עֲדִיין לִפְנֵי
מִתֵּן תּוֹרָה, לָכֵן וְוִי לָן, מֵאן יִנְחֵם לָן אוֹי לָנוּ, מִי יִנְחֵם אוֹתָנוּ, עַל עֲוֹת דִּין כּוּזָה.

וּשְׁוֹאל אִם כֵּן אֲמֵאֵי הָוִת עֲוֹת דִּינָא דָּא לְמַה הִיָּה יָכוֹל לִהְיוֹת עֲוֹת הֲדִין הַזֶּה,
וּמִשִּׁיב בְּגִין דִּהָא אֵימָנָא אֶתְתַּרְכַּת וְעֶרְקַת וְאַזְלַת לָהּ לִפִּי שְׁאִמְנוּ הַשְּׂכִינָה

לָהּ, וּבִגִּין דָּא עֲווֹת דִּינָא אֲשַׁתְּפַח, דְּאֲשַׁתְּפַחָא בְּלַחֲדָהָא הָהוּא דְּאֲשַׁטְנָא
עֲלָנָא, וְלֹא הָוָה מֵאן דִּימְחִי בִידֵיהּ וַיִּטְעֹן עֲלָנָא טַעֲנָתָא, וְעַל דָּא
אֲתַמְסְרוּ בִידָהָא כָּל תִּיקוּנֵי דְאִימָנָא, דְּאֵלֹו אִימָנָא אֲשַׁתְּפַחַת תַּמָּן, לָגֹו
מְשׁוּרַת הַדִּין אֲעֲלַת לֹון, עַל דָּא הִיא בְּכַאת.

עַל דָּא הִיא מְיִילָלָא, עַל בְּנֵהָא דְּאֲתַגְלוּ וּדְּאֲתַקְטְלוּ וּדְּאֲשַׁתְּצִיאוּ עַל
מַגָּן, וּבְדִינֵיהּ לֹא אֲשַׁתְּפַחַת, וְעֵבִיד הָהוּא נָחֵשׁ רְעוּתִיהּ בְּהוּ,
וְעַל דָּא כְּתִיב (ישעיה נ א) וּבִפְשָׁעֵיכֶם שָׁלַחָה אִמְכֶם, שָׁלַחָה אִמְכֶם, דְּלֹא
תָּהָא זְמִינַת בְּדִינִיכֹון.

אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדַד, בְּהִיא שַׁעֲתָא דְּאִיהִי הָוֹת נִסְכָּה טַעֲנַת בְּנֵהָא,
וּבִגִּינָה אֲתַקְרַע (דף קיג ע"ב) דִּינָא.

מתוק מדבש

הַקְדוּשָׁה נִתְגַּרְשָׁה וּבִרְחָה וְהִלְכָה לֵה בַּעֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבִגִּין דָּא עֲווֹת דִּינָא אֲשַׁתְּפַח וּבִשְׁבִיל
זֶה נִמְצָא עֲווֹת הַדִּין, (ה"ג רמ"ק) דְּאֲשַׁתְּפַחָא בְּלַחֲדָהָא הִיא דְּאֲשַׁטְנָת עֲלָנָא כִּי
נִמְצָא לְבַדָּה זֹו שֶׁהַשְׁטִינָה וְקִטְרָגָה עֲלִינוּ, הֵינּוּ הַס"מ שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּנִקְבֹתוֹ הַלִּילִי"ת הַרְשָׁעָה,
וְלִכֵּן וְלֹא הָוָה מֵאן דִּימְחִי בִידֵיהּ וַיִּטְעֹן עֲלָנָא טַעֲנָתָא לֹא הִיא מִי שִׁימְחָה בִידָהּ
וַיִּטְעֹן עֲלִינוּ טַעֲנָה, דֵּהֵינּוּ שִׁימְלִיץ טוֹב וּזְכוּת עֲלִינוּ, וְעַל דָּא אֲתַמְסְרוּ בִידָהָא כָּל תִּיקוּנֵי
דְּאִימָנָא וְעַל כֵּן נִמְסְרוּ בִידֵיהּ כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁל אִמָּנוּ, שֶׁהֵם נִשְׁמֹות שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁהֵם תִּיקוּנֵי
הַשְׁכִּינָה לְמַעֲלָה, דְּאֵלֹו אִימָנָא אֲשַׁתְּפַחַת תַּמָּן לָגֹו מְשׁוּרַת הַדִּין אֲעֲלַת לֹון שֶׁאִם אִמָּנוּ
הִיתָה נִמְצָאֵת שֵׁם, הִיתָה מְבִיאָה אוֹתָם לִפְנֵים מְשׁוּרַת הַדִּין, וְר"ל שֶׁהַשְׁכִּינָה הִיתָה עוֹלָה
לְמַעֲלָה מִשְׁבַּע סְפִירוֹת, שְׁעַד שֶׁבַע סְפִירוֹת הִיא שׁוּרַת הַדִּין, וְהֵינּוּ פְּנִימָה בְּבִינָה שֵׁשׁ הוּא
לִפְנֵים מְשׁוּרַת הַדִּין, וְאִזְ הִיא נַעֲשֶׂה יַחֲדָה הַעֲלִיּוֹן, וְלֹא הִיא פֶּגֶם וּשְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים, וְלֹא הִיא
מִתְעַשְׂקוֹת אֵלֹו הַנִּשְׁמֹות שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב, עַל דָּא הִיא בְּכַאת וְעַל זֶה בּוֹכָה הַשְׁכִּינָה.

עַל דָּא הִיא מְיִילָלָא עַל בְּנֵהָא דְּאֲתַגְלוּ וּדְּאֲתַקְטְלוּ וּדְּאֲשַׁתְּצִיאוּ עַל מַגָּן עַל זֶה הִיא
מִילְלַת, עַל בְּנֵיהּ שְׁגָלוּ וְנִהְרְגוּ וְנִשְׁמְדוּ עַל חֲנֹם, וּבְדִינֵיהּ לֹא אֲשַׁתְּפַחַת כִּי לֹא הִיתָה
נִמְצָאֵת בְּדִינֵיהֶם שֶׁל עֲשֵׂרָה הַרוּגֵי מְלוּכָה כְּדִי לְהַמְלִיץ טוֹב עֲלֵיהֶם, לִכֵּן וְעֵבִיד הָהוּא נָחֵשׁ
רְעוּתִיהּ בְּהוּ עֲשֵׂה אוֹתוֹ הַנָּחֵשׁ הַס"מ כְּרִצּוֹנוֹ בָּהֶם, וְעַל דָּא כְּתִיב וְעַל זֶה נֹאמַר וּבִפְשָׁעֵיכֶם
שָׁלַחָה אִמְכֶם, דֵּהֵינּוּ שָׁלַחָה אִמְכֶם לִכֵּן הִיא שׁוֹלַחָה, דְּלֹא תָּהָא זְמִינַת בְּדִינִיכֹון
כְּדִי שֶׁלֹא תִּהְיֶה נִמְצָאֵת בְּדִינֵיכֶם לְהַמְלִיץ טוֹב עֲלֵיכֶם.

וְעַל זֶמֶן הָהוּא נֹאמַר אִיכָה יִשְׁבָּה בְּדַד הִנֵּה יֹשְׁבָה הַשְׁכִּינָה בְּדַד בְּהִיא שַׁעֲתָא דְּאִיהִי
הָוֹת נִסְכָּה טַעֲנַת בְּנֵהָא בְּאוֹתָהּ הַשְׁעָה שֶׁהִיתָה צְרִיכָה לְטַעֲוֹן בְּשִׁבְלִי בְּנִי, וּבִגִּינָה
אֲתַקְרַע (דף קיג ע"ב) דִּינָא וּבִשְׁבִילָה הִיתָה נִקְרַעַת הַגִּזְרֵי דִין.

נשמת ראובן שנמלטה מעונש הריגה נתלבשה בר"א הגדול
לתקן ענין ההשלכה לבור

וְכֵד אֵינֹן עֹשֶׁר מִרְגָּלָן נִפְקוּ מִגֶּן עֵדֶן, לְאַתְלַפֵּשָׁא בְּלְבוּשֵׁין אַחֲרָנִין,
כְּלָהוּ לְבוּשֵׁין אֶתְמָסְרוּ בִידָא דְנַחֲשׁ, בַּר חֵד דְּאִיהוּ רְאוּבֵן, דְּכְתִיב
(בראשית לו כט) וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר.

וְעַל דִּיהֵב עֵיטָא לְמִרְמֵי לְבִירָא, אִיתְפֶּס אִיהוּ בְּבִירָא, וְאַשְׁתַּזִּיב, וְדָא
אִיהוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, כִּד תְּפָשׂוּהוּ לְמִינּוֹת, וַיַּהֲבִיּוּהוּ בְּבִירָא,
וְאַשְׁתַּזִּיבֵת נִשְׁמָתֶיהָ דְּרְאוּבֵן. (ער כאן)

בְּרוּךְ יְהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ יְהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

מתוק מדבש

וְכֵד אֵינֹן עֹשֶׁר מִרְגָּלָן נִפְקוּ מִגֶּן עֵדֶן לְאַתְלַפֵּשָׁא בְּלְבוּשֵׁין אַחֲרָנִין וְכַאֲשֶׁר אֱלוֹ
הַעֲשֶׂר מִרְגָּלִיּוֹת שְׁהֵם עֹשֶׂר נִשְׁמוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב יֵצְאוּ מִגֶּן עֵדֶן לְהַתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשִׁים אַחֲרִים,
דְּהֵינֵנוּ בְּגוֹפִים שֶׁל עֲשֶׂרָה הֶרֶוּגִי מְלוּכָה כְּנ"ל, אִז כְּלָהוּ לְבוּשֵׁין אֶתְמָסְרוּ בִידָא דְנַחֲשׁ
כֹּל הַלְבוּשִׁים נִמְסְרוּ בִיד הַנַּחֲשׁ, בַּר חֵד דְּאִיהוּ רְאוּבֵן חוּץ מֵאֶחָד שֶׁהוּא נִשְׁמַת רְאוּבֵן,
דְּכְתִיב שְׁנֵאמַר בּוֹ וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וַיֹּאמֶר הִילֵד אֵינִי וְאֵינִי וְאֵינִי בָא, (וְגַם
נִשְׁמַת נִימִין לֹא נִתְלַבְּשָׁה נְגוּף חִזָּה לְדִיק, כִּי לֹא הָיָה לוֹ חֶלֶק בְּמִכִּירַת יוֹסֵף).

וְעַל דִּיהֵב עֵיטָא לְמִרְמֵי לְבִירָא וְעַל שְׁנַתָּן רְאוּבֵן עֲצָה לְהַשְׁלִיךְ אֶת יוֹסֵף אֶל הַבּוֹר, אִיתְפֶּס
אִיהוּ בְּבִירָא וְאַשְׁתַּזִּיב הוּא נִתְפַּס גַּם כֵּן בְּבוֹר וְנִיצֵל, וְדָא אִיהוּ זֶה הוּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
הַגָּדוֹל שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה בּוֹ נִשְׁמַת רְאוּבֵן, כִּד תְּפָשׂוּהוּ לְמִינּוֹת וַיַּהֲבִיּוּהוּ בְּבִירָא כְּשֶׁתְּפֹסוּ אוֹתוֹ
לְמִינּוֹת וְנִתְּנוּהוּ בְּבוֹר (כְּמִצְוֶה נִמֵּס) עֲזוּדָה זֶה דֵּף עו"ז ע"צ, לִפִּי שִׁיעוּץ לְהַשְׁלִיכוֹ לְבוֹר, וְהִיא
לוֹ מִיד לְהַשִּׁיבּוֹ אֶל אֲבִיו, לִכֵּן בָּא לוֹ אוֹתוֹ הַעֲצֵר, אֲבָל מִיד נִיצֵל וְלֹא נִהְרַג, וְאַשְׁתַּזִּיבֵת
נִשְׁמָתֶיהָ דְּרְאוּבֵן וְאִז כְּשֶׁלֹּא נִהְרַג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִיצֵלָה נִשְׁמַת רְאוּבֵן. (רמ"ק ומִפְרָשִׁים)

אתן שבח והודאה להקדוש ברוך הוא שעשה עמי חסד ככה

שעזרני להשלים הפירוש על מגילת איכה.

ועתה באתי לבקש עזר מבוראי המחדש חדשים

שיעזרני לבאר כל מלה מתיקונים החדשים.

מתוך מדבש

מאמר עשרה הרוגי מלכות

קיצור העוֹלָה מזהר חדש איכה בענין עשרה הרוגי מלֹכָה

הנה עשרה הרוגי מלכות שהיו עשרה צדיקי עולם, נתעברו בהם הנשמות של עשרת השבטים בעון מכירת יוסף, ונידונו יחד ונענשו על ידי מלכות הרשעה. ואף על פי שביקשו האחים את מחילת יוסף ומחל להם, עם כל זאת עמד המקטרג שהוא הס"מ וקיטרג עליהם (מהטעם המצוּלָר לקמן), והצליח בקיטרוגו שיהרגו על ידי מלכות הרשעה, כי היתה לו שעת הכושר, מחמת שהשכינה שהיא אם הבנים נרחקה ונדדה מעל בניה והלכה בגלות, ולכן הס"מ מצא אז פתח פתוח לקטרוגו, אמנם העונש היה רק לגופות הצדיקים ולא לנשמתם, כי בשעת הריגתם פרחו נשמות השבטים שבאו בסוד העיבור וחזרו למקומם בגן עדן, ועמהם יחד פרחו ועלו גם הנשמות של הרוגי המלוכה.

עוד בעניני העשרה הרוגי מלֹכָה בכלל, ובדבר התיקון הגדול והנישא שנעשה על ידי הריגתם בפרט, עיין בזהר רות כאן דף קט ע"א (צנזאורינו נכרך זה עמ' תרטו, וצמדהורה זו חלק נד עמ' רפג), ומשם ולהלאה, ותרורה צמאונך.

שמות עשרה הרוגי מלֹכָה וזמן הריגתם

ומי היו העשרה הרוגי מלֹכָה, הנה במדרשים הרבים לא מצאנו מנוחה, כי זה אומר בכה וזה אומר בכה, יש מדרש שכתוב בו שמות אלו התנאים, ויש מדרש שכתוב בו שמות של תנאים אחרים, אמנם בזמן הריגתם מצאנו כי שני נביאים התנבאו בסגנון אחד (והס, רצו נמי שהעמקנו דבריו לקמן, וספר יוסקין), שכותבים כי לא נהרגו כולם יחד בזמן אחד, והגם שבעלי הפיוטים קיננו עליהם בהמשך אחד, עם כל זאת היה הפסק זמן רב בהריגת כמה מהם להריגת האחרים.

וכאן המקום לציין כי כשם שמצאנו חילוק בשמות הנהרגים, כך מצאנו חילוק גם בשמות השבטים שנתעברו בהם, כי יש חלוקי דעות מי מהשבטים נתעבר במי, ומי הנוסף, שהרי במכירת יוסף השתתפו רק תשעה אחים, והשכינה השלימה לעשרה, ואילו הרוגי המלֹכָה היו עשרה צדיקים. ולדוגמא נציין, כי בזהר איכה שלפנינו מבואר, כי העשירי שהתעבר היה ראובן, כי אף על פי שלא היה במכירת יוסף שהלך לשמש את אביו, עם כל זה נענש לפי שנתן עצה להשליך את יוסף בבור, ונשמתו נתעברה ברבי אליעזר בן הורקנוס שנענש במה שנאסר בבית הסוהר אך לא נהרג, והטעם כי ראובן לא חטא בעצם המכירה, ועל כן די היה לו בעונש מאסר. אמנם ברבנו בחיי (נראשית למ א) אתה מוצא

מתוק מדבש

כי גם יוסף חטא והוא היה המשלים לעשרה, ורבינו האריז"ל (לקוטי ש"ס זרכות) סבר כי רבי עקיבא הוא שנענש תחת השכינה שהשלימה לעשרה.

הטעם שנענשו השבטים אחר שביקשו מחילה מיוסף

כאמור שהאחים בקשו מחילה מיוסף, והוא מחל להם, ודעת הזהר כאן במדרש איכה, וגם בפרשת כי תשא (לעיל דף נו ע"א, וזהו"ל שלנו הוא נכרך ז' עמ' שס, וזמיהורה זו חלק נא עמ' ק) שהמחילה היתה מחילה גמורה, רק הס"מ המקטרג מצא פירצה, ובא בטענה שלא הועילה המחילה, אמנם דע כי כל המפרשים בין המקובלים ובין הפשטנים, חקרו לדעת הטעם למה הצליח מעשה שטן בקטרוגו, והגם שהשכינה נדדה ופירצה מצא, עם כל זאת משמע שהיתה לו מעט אחיזה לקטרג, ואם כן מה היא, הנה גאון עולם החיד"א (צנאורו זרית עולם לספר חסידים סימן יא) כתב, כי השבטים חטאו בין כנגד יוסף ובין כנגד הקדוש ברוך הוא, ועל ידי שיוסף מחל להם נתכפר להם על מה שחטאו כנגדו. אבל על מה שחטאו כנגד הקדוש ברוך הוא במכירתו, שעברו על מה שכתוב בתורה כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא, על זה העון נענשו בתחילה בגלות מצרים, ועוד קבלו גם שאר עונשים, אבל המקטרג לא שקט עדיין עד שפעל במשפט עוול את הריגת עשרת הצדיקים.

ובספר ערבי נחל (פרשת מקץ) כתב, כי לגודל הפגם של מכירת יוסף לא הספיקה המחילה של יוסף, אבל המקטרג לא היה יכול לקטרג על השבטים ולהענישם בחייהם, לפי שהיו צדיקים גמורים בכל דרכיהם ומעשיהם, והם היו לבדם כללות העדה הקדושה בדור ההוא. ובספר דגל מחנה אפרים (פרשת מקץ ד"ה ויאסוף) כתב, כי גם יוסף ידע שאין כאן מחילה שלימה, ולכן יוסף אסרם במאסר, שיש בו מדה כנגד מדה לעומת חטאם, שמא ואולי יכפר בעדם. ורבינו בחיי (זרע"ט נ יז) כתב, כי הגם שביקשו האחים מחילה מיוסף, ויוסף ניחמם ודיבר על ליבם ככתוב בתורה, עם כל זאת לא מצאנו בכתוב שאמר להם לשון מחילה בפיו, וכאן מצא בעל דין מקום לקטרג לאחר זמן, לסוד תמים דעים. ובספר באר מים חיים (פרשת וישלח לו כח) כתב, כי הגם שיוסף מחל, עם כל זאת נענשו בעבור שדנוהו ליוסף בהיותם שונאים לו, ושונא אסור לדון, שהרי נאמר ולא יכלו דברו לשלום. ובספר אגרא דכלה (דף קס"ט ע"א) כתב, דיוסף גלגל עונשם לדור אחרון במכוון, משתי טעמים, הראשון כדי שלא יצטער יעקב בחייו בשבילים, והשני כדי שתהיה זכותם בעונשם שמורה לדור אחרון, ובאמת טעם זה האחרון יש לו מקור בדברי האריז"ל, הובא בביאורנו במדרש רות כאן, ועוד כמה טעמים תראה בספר מדרש תלפיות (דף קע"ט א"ב), ובספרו מדרש האייתמרי (דף קלו ט"א), ועוד תמצא ליקוט בענין זה בהגהות חיים ומזון לזהר חדש (ח"א אות רע"ט), ועיין עליהם.

מתוך מדבש

העונש היה רק לגופי הצדיקים ולא לנשמותם

הנה כן עולה מזהר מדרש איכה שלפנינו, וכן הוא בזהר (פ' פקודי דף רנה ע"א) שגופם נהרגו על ידי הסטרא אחרא, אבל נשמתם עלו מיד למעלה לגן עדן. והאריז"ל (נשער מאמרי רש"י) כתב, כי בגופם שלטו הקליפות על עון מכירת יוסף, אמנם נשמתם עלתה למעלה לצורך הבירור העליון. וכן אנו מוצאים בכל מדרשי חז"ל, ובפיוטים שנתיסדו על ידי הראשונים כמלאכים, כי שלטו בגופם והענישום במיתות אכזריות ונוראות, השם ינקום דמם.

לא נהרגו עשרה הצדיקים בכלל

חידוש גדול אנו מוצאים בפרקי היכלות לרבי ישמעאל כהן גדול (היכלות רמזי פרק ו, נדפס נאולר המדרשים חלק א עמ' קיד, ועוד), שבו מפורש כי לא נהרגו עשרה הצדיקים כלל, כי בשעת הדין הוחלפו בתמורתם, וזה לשונו הקדוש בדקדוק.

"אמר רבי ישמעאל, סח לי סוריא"ל שר הפנים, ידידי אומר לך מה עשה הדר טהור, הדר אוריהם, ה' אלהי ישראל, באותה עשה עיינתי וירדתי וטרדתי את לופינוס קיסר מהיכלו שהיה ישן בו בלילה, והילכתי אותו בבית להקת חזירים וכלבים, והכנסתי את רבי חנניה בן תרדיון, וחילמתי והולכתי אותו בבית לופינוס קיסר, למחר באו ההורגים שכועסין על רבי חנניה בן תרדיון, לומד נפלאות יושב ועושה בבית המדרש, ויושב ומלמד לאבירי ישראל תורה, להתיז את ראשו, נדמה להם לופינוס קיסר כרבי חנניה בן תרדיון וחתכו את ראשו, ורבי נחוניא בן הקנה בתוך, ורבי חנניה בן תרדיון קשר כתר מלכותו, והלך ומלך על רומי הרשעה בצורת פניו של לופינוס קיסר ששה חדשים, והרג בה ששת אלפי הגמונים, אלף אלף הגמונים לכל חדש, והעמידו (את לופינוס) בצורת רבי חנניה בן תרדיון לבני רומי הרשעה, ותפשוהו והשליכוהו באש, ומיד שהטילוהו באש תחת רבי חנניה בן תרדיון - לופינוס - שמאחר שהמיתוהו חזרו והחיו אותו בבית דין של מעלה, ותפשוהו והטילוהו באש, והיה בטינוף בית השרפה, ובמדה הזו (כאשר עשה) לכל עשרת חכמי ישראל, מפני שהכרוז יוצא מערבות רקיע, מכריז ואומר בבית דין של מעלה לומר, מחשבה שחשבה רומי הרשעה על אבירי ישראל לאבדם, זהרריא"ל ה' אלהי ישראל היה מסכים, שאפילו הרהור הלב שרומי הרשעה מהרהרת על בני, חשובה היא להם לפני, כאלו עשו עושה" עכ"ל.

על מאמר זה הסתמכו גדולי המפרשים, שהעתיקו מדרש זה בשלמותו או לפרקים, ויש שדשו בו בהרחבה והאריכו בדרושים, ועייין לדוגמא, ברבנו בחיי (שהעמיק את מחילת המדרש נעיקר, והעמקנו דבריו לקמן), במדרש תלפיות (דף קפה ט"ז נסס מהר"ס גלאנטי, ונדף

מתוך מדבש

ל ע"א נשם ספר היכלות), ובספרו מדרש האיתמרי (דרוש כח דף קלה ע"א), וכן בספר ברית הלוי (לרבי שלמה אלקנן נסופו דף מד ע"ד), ובספר יוחסין (דף טז ט"ז), ובספר עמק המלך.

אֵלֹ וְאֵלֹ דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים

והנה ליישב זאת כי הרי מצינו בכל דברי חז"ל שנהרגו בפועל בגופם, ואילו בהיכלות דרבי ישמעאל שהוא היה בעצמו מהרוגי המלוכה, כתב שלא שלטו כלל בגופם, והוחלפו בשונאיהם שנהרגו תחתם, הנה מצאנו דרוש ארוך לבעל ספר שבט מוסר, בספרו מדרש האיתמרי (דרוש כח), שמכללות דבריו עולה כך, דהנה יש ב' חלקים בכל אדם חלק הטוב וחלק הרע, ויש יכולת ביד הצדיקים לבחור באחד ולהפרידו מחברו, ובזה יעשה חברו משועבד תחתיו לעשות רצונו, וכדוגמת זו מצינו (צוהר פ' כי תלך דף רעו ע"א) באסתר ששהתה עם אחשורוש אמנם לא נטמאה, ועוד הוסיפה קדושה על קדושתה, והיתה שולחת לאחשורוש שדה תמורתה, ששמה היה מוך, ואחשורוש היה סבור כי אסתר היא, ולא כן היה כאמור, וכך היה בעשרה הרוגי מלוכה, שסברו הרשעים כי בהם עושים נקמה, אמנם בפועל לא נגעו בהם לרעה, כי חלקם הרע נתלבש באותם הרשעים והם אשר סבלו הנקמה, ובזה יצדק שאמרו שנענשו בגופם, שהרי חלקם הרע נחשב לחלק מגופם שנענש, וגם יצדק לומר שלא נענשו ובאו זולתם תמורתם, שהרי באמת הפרידו צד הרע מעליהם, עד גדר הפרוד, ומצד זה פקע היחס הרע מעליהם ומעצמם.

(ועיין יסוד זה צוהר חדש פ' יתרו דף מא סוע"ג, ונצי"אורנו שם נכרך ג (נמסדורה זו חלק ג) עמ' פד-פה ודו"ק).

ובספר ברית הלוי (וכן נרצנו נחיי המעומק לקמן), רמז לתרץ בפשטות מדברי ספר היכלות עצמו, שסיים מאמרו ואמר, "כיון שמסרו את עצמם הוה ליה כאילו נענשו", וסיים על כך רבי שלמה אלקבץ וכתב, "ומילין אלין לית לפרסמא להון".

ולחיבת הקודש נפיים בהעתקת דברי רבנו בחיי

כתב רבינו בחיי בסוף פרשת מקץ, וז"ל: אלו הם עשרה הרוגי מלכות, רבן שמעון בן גמליאל, רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול, רבי עקיבא בן יוסף, רבי יהודה בן בבא, רבי חנינא בן תרדיון, רבי ישבב הסופר, רבי אלעזר בן דמא, רבי חנינא בן חכניאי, רבי חצפית המתרגמן, רבי אליעזר בן שמוע, עליהם אמר דוד עליו השלום (תהלים ט יג) כי דורש דמים אותם זכר לא שכח צעקת ענוים. ויש לך לדעת שלא היו בזמן אחד ולא נדונו כלן ביחד.

מתוך מדבש

וכן תמצא בפרקי היכלות (פרק ה), אמר רבי ישמעאל, אותו היום חמישי בשבת היה כשבאת השמועה מכרך גדול שברומי, שצוה לופינוס קיסר ותפשו ארבעה אנשים אלו מאבירי ישראל, רבן שמעון בן גמליאל, ורבי ישמעאל בן אלישע, ורבי אלעזר בן דמא, ורבי יהודה בן בבא, ומאתים ושמונה אלפים תלמידי חכמים מירושלים פדיון שלהם, וכיון שראה רבי נחוניא בן הקנה גזרה זו, עמד והורידני למרכבה, ובקשתי שאלה מסוריא"ל שר הפנים, ואמר לי, עשרה נכתבו בבית דין של מעלה, ונתנו לו לסמא"ל הרשע שרו של עשו, ואמרו לו, לך והכחד מאבירי ישראל כל נתח טוב ירך וכתף, להשלים גזרת (שמות כא טו) וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת, ושמורה לו להנקם ממנו, עד שתגיע (ישעיה כד כא) יפקד ה' על צבא המרום במרום, בגדיים וכבשים של יום הכפורים.

אמר רבי ישמעאל, כל ההתראות הללו וכל התנאין הללו התרו בו והתנו עם סמא"ל הרשע, והוא אמר קבלתי עלי, ויבחר עשרה מאבירי ישראל, אמר רבי ישמעאל, מה עשה זהוריא"ל ה' אלהי ישראל באותה שעה, לא הספיק לומר לסופר כתוב גזרות ומכות גדולות קשות ועזות ומבהלות ונוראות וכבודות על רומי, מפני חמה שנתמלא על סמא"ל הרשע שקבל עליו כל התנאים הללו, אלא מיד נטל נייר וכתב עליו נקמה זו עתידה ושמורה לרומי הרשעה, תעלה ענן אחד ותעמד למעלה מרומי ששה חדשים, וירד שחין לח על האדם ועל הבהמה ועל הכסף ועל הזהב ועל הפירות וכל מיני מתכות, ואחרי כן תעלה ענן אחרת ותדחה את חברתה, ותעמד במקומה ששה חדשים אחרים, וירד נגע צרעת וספחת ובהרת וכל מיני נגעים על רומי הרשעה, עד שתבא שעה שיאמר אדם לחברו הילך רומי הרשעה בפרוטה, היא וכל אשר בה, ויאמר לו אינה מתבקשת לי, עד כאן בפרקי היכלות.

אבל יש לתמוה ממה שכתוב (נפרק ו), כי רבי חנינא בן תרדיון הוחלף בלופינוס קיסר, ולופינוס קיסר הוא שנשרף, וכן כל השאר, כי כן כתוב שם, וכמדה זאת לכל חכמי ישראל, ושמעתי בזה, כי כשם שהוחלף יצחק באיל, והוקבע לו שכר כאילו הוקרב, וכאילו אפרו צבור על גבי המזבח, כן הוחלפו חכמי ישראל באחרים, וכיון שטעמו טעם מיתה במה שנתפשו ונגמר דינם, לכך הם קבלו עונשם, והרי זה כאלו נהרגו.

וידרשו חכמי אמת, כי עשרה הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן, וכן הכתוב אומר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהי"ם זולתך יעשה למחכה לו.

הזדהו מגן לנו!

הסגולה והשמירה המובהקת ביותר!

23 כרכים מפוארים של

"הזהר הקדוש" ע"פ "מתוך מדבש"

הפירוש הנפלא שהתקבל בכל תפוצות ישראל
ושם לעצמו למטרה להנגיש את ספר הזהר לכל יהודי.

קיים בפורמט רגיל 24/17 ס"מ – בינוני 17/12 ס"מ – כיס 16.5/11.5

משלוחים חנם עד הבית לכל חלקי הארץ

1800-350-330 מוקד
הזמנות:

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובהקות

עזרת הספרים שלנו בארה"ב
www.matokmidvash.com